

MARTA ROOSMÄE
SIRLY EELMETS

**TALLINNA I INTERNAATKOOLI
AJALUGU 1922-2002**

Tallinn, 2003

Toimetuse juhataja: Madli Vitismann

Tõlge: Aleksei Käär

Küljendus ja kujundus: Margit Aedma

Trükk: trükikoda Kõrgtrükk

Sisukord

Koostajatelt	7
1. EELDUSED MEIE KOOLI TEKKIMISEKS	9
2. TALLINNA LINNA ABIKOOL 1922-1944.	11
2.1. Kooli asutamine, töö korraldamine ja kaader	11
2.2. Õpilased	12
2.3. Õppetöö korraldus ja õpetamine	14
3. MITTETÄIELIK KESKKOOL (ERIKOOL VAIMSELT VÄHEARENENUD ÕPILASTELE) 1944–1950.	19
3.1. Koolitöö taastamine ja ümberkorraldused	19
3.2. Õpilased	20
3.3. Õpetajad ja õppetöö	22
4. TALLINNA 31. 7–AASTANE KOOL (ABIKOOL) 1950-1962	25
4.1. Muudatused kooli struktuuris, kaader, majandusolud	25
4.2. Õpilased	26
4.3. Õpetajad. Õppetöö korraldus, õpetajate enesetäiendamine	29
5. TALLINNA ERIINTERNAATKOOL 1962–1990	32
5.1. Uus kool. Majandusolud ja kooli juhtimine	32
5.2. Õpilased	38
5.3. Klassi- ja kooliväline tegevus	41
5.4. Kooli internaat	44
5.5. Õpetajad, õpetamine ja metoodiline töö	48
6. KOOL TAASISESEISVUNUD EESTI VABARIIGIS	60
6.1. Kool uutes oludes. kooli juhtimine	60
6.2. Õppe- ja kasvatustöö, õpetajad	63
6.3. Metoodiline töö	70
6.4. Internaat	75
6.5. Õpilased, kooli- ja klassiväline töö	77
6.6. Klassiväline töö	80
6.7. Majandusoludest	88
7. TALLINNA I INTERNAATKOOLI KAADER (seisuga 1. sept. 2002)	91
8. KOKKUVÕTE	92
8.1. Kool ajas - kooli nimed	92
8.2. Ülevaade õpilastest ja õpetajatest (igal aastakümnel)	92
8.3. Õpetamine	93
8.4. Kooli juhtimine	94
8.5. Direktori asetäitjad õppealal	94
8.6. Metoodikaalane töö	95
8.7. Klassi- ja kooliväline töö	95
8.8. Internaat	96
8.9. Majandustegevus	96
9. KASUTATUD KIRJANDUS	98
9.1. Arhiivimaterjal	98
9.2. Kirjandus	98
9.3. Trükis ilmunud dokumendid	98
9.4. Käsikirjad	98
LISAD	99
Kooli direktorid	99
Direktori asetäitjad õppealal	99
Direktori asetäitjad kasvatusalal	99
Vanemkasvatajad	100
Direktori abid (asetäitjad) majandusalal	100
Koolis töötanud õpetajad	100
Abiõpetajad	107
SUMMARY	108
School in time – school’s names	108
Survey of students and teachers (each decade)	109
Teaching	110
School’s leadership	110

Assistant headmasters	111
Methodology work	111
Class and spare time activity	112
Boarding home	112
The management	113
Conclusion	113

Koostajatelt

Kodusoojust, koolivalgust
inimlapsel vaja
kauged päikesed on külmad,
tühi võõras maja.
Kodusoojust, koolivalgust –
valgust läbi aja,
elamiseks õige tihti
ühte sõna vaja.

/O. Saar/

Üks vanimaid eriõpetusega koole (algselt Tallinn Abikool) sai 80-aastaseks. Raamatus antakse ülevaade kooli ajaloo aastail 1922-2002. Läbi kaheksa aastakümne on see kool erinevais oludes ja tingimusil õpetanud erivajadustega lapsi ning saatnud neid ellu jõu- ja võimetekohaseks tööks suutlike ühiskonnaliikmetena. Kool on olnud koduks ka paljudele kodututele lastele. Meie kool on teiste omataoliste hulgas eriline: sündinud peaaegu koos Eesti Vabariigiga, tegi kool teoks noore riigi hariduspüüdlusi - soovi õpetada neidki, keda tol ajal peeti vaat et õpetamatuteks. See on ikka olnud vaesema rahva kool, nende kool, kellest ühiskond pikka aega ei hoolinud. Et teadmised kooli ajaloo kohta olid väga lünklikud, on koostajad püüdnud selle tühimiku jõudumööda täita.

Uurimustöö algataja oli kooli endine, nüüd juba manalasse varisenud õppealajuhataja Aino Viirok, kes kogus hulgaliselt materjale kooli algusaastate ja esimese koolijuhhi Alice Noraku kohta ning kohtus ta sugulastega. Samuti uuris Aino Viirok vaimupuuetega laste õpetamist Eestis 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi algusaastail, kuid ta tervis ei võimaldanud tal oma soove ellu viia. Et olin selles töös osalenud tema juhendajana, otsustasin seda jätkata. Nüüdisaegse materjali kogumisel ja süstematiseerimisel on olnud abiks õpetaja Sirly Eelmets. Hea nõuandja oli kauaaegne õpetaja Ellu Papstel. Fotod pärinevad peamiselt Ellu Papstelilt, Eeva Rebaselt ja Maimu Taroselt ja Rutt Saarelt ning hilisemad fotod kooli albumist.

Kasutatud on Heino Klaasi, Hugo Valma, Aadu Lüüsi, Jaan Kõrgessaare ja Ene Veskiälja, Karl Karlepi ja Viivi Neare publikatsioone eripedagoogikast Eestis, õigusakte, perioodikat ja ka kolleegide mälestusi. Et nendes kirjutistes on meie kooli kohta siiski väga vähe andmeid, mälestused aga tuhmuvad ja ununevad, siis on ajalooline ülevaade koostatud arhiivimaterjalide põhjal: Tallinna Linnaarhiiv (TLA, F. R-1,S.), Põhja-Tallinna Haridusosakonna arhiiv (F. R-2, S), Haridusministeeriumi arhiiv (HM; toimikud: 15, 53, 72), Tallinna I Internaatkooli arhiiv (TEIK, S).

Kool on olnud erivajadustega laste õpetamise meetodikas teerajajaks, sest siin on töötanud Eesti tuntuimad eripedagoogikaspetsialistid: Karl Karlep, Viivi Neare jt. Selle kooli õpetajad on olnud õpikute, töövihikute ja meetodiliste kirjade autorid või kaasautorid: Karl Karlep, Viivi Neare. Hilja Rauk, Heljo Randmäe, Krista Sprenk, Salme Juhani, Helmi Kõlli, Helmi Kõrsmäe, Eve Markvart, Riina Karu jt.

Kas kõik vajalik on kirjas? Ei kaugeltki mitte! See, mis esialgu kavandatud, on tõesti kirjas, kuid lootsume saada ka kirjalikke mälestusi endistelt koolijuhtidelt ja õpetajatelt-kasvatajatelt, neid aga pole seni laekunud.

See on esimene katse anda terviklik ülevaade meie koolist, tuginedes Eesti kooli üldisele arengukäigule ja erikoolide arengule. Arvatavasti jätkub veel palju materjali tulevastele põlvedele

uurida ja kindlasti objektiivsemalt kirja panna, sest aeg teeb oma korrektiivid. Need, kes tunnevad, et tahaksid midagi lisada või täpsustada, palun kirjutage meile ja järgmistes osades avaldatakse teie seisukohad.

Mälestused ei tarvitse olla alati objektiivsed, seepärast tuginesime ikka must-valgele arhiivis. Et enamik selle raamatu tegelasi elab, oleme püüdnud hoiduda inimeste omavahelistest intriigidest ja emotsioonidest nii palju kui võimalik. Ajaloo vaatevinklist on käsitletud aeg olnud keerukas ja täis poliitilisi tõmbetuuli.

Taasiseseisvunud Eesti Vabariigi aegsest koolist me ei püüdnud ega saanudki anda küllalt terviklikku ülevaadet, vaid valisime välja kooli ajaloo jaoks olulisema.

Ajaloolise ülevaate koostamisel saime palju abi kolleegidelt. Täname endisi koolijuhte: Karl Karlepit, Viivi Nearet, Hilja Rauka, Helve Panka, Salme Juhanit ja Villi Ehatamme, Egon Hurta, endisi õpetajaid Alice Lutsu, Ravo Vasarit, Jaan Kuusingut, Elvi Alverit jt., praegusi õpetajaid Ellu Papstelit, Rutt Saart, Maimu Tarost, Mallika Koeli, Heinar Kukke, Eeva Rebast jt., kes soostusid oma mälestusi vestlustes jagama. Tööga tutvusid ja avaldasid omi mõtteid veel Viivi Neare, Linnu-Lydia Mae, Marika Leemet ja Evi Kraan. Suur tänu ka neile. Eks me oleme ju kõik selle raamatu tegelased ja autorid. Raamatut koostama sundis tõdemus, et sõnastamata mõte sureb, ent kirjapandud mõte elab meist kõigist kauem. Antagu meile andeks, et töö on koormatud faktoloogiaga, kuid see ju ongi aegumatu ja väärtuslik.

Tahame tänada veel kahte inimest. Need on endine direktor Egon Hurt, kes meid juba mitu aastat ikka ja jälle kannustas kirjutama, soovides, et kirjatükk saaks juba kaante vahele ja köidetud, kuid tundsim, et see ei ole ikka veel valmis.

Eriline tänu kuulub selle raamatu ilmumise eest meie praegusele direktorile Evi Kraanile, kes seadis töö valmimiseks tähtaja ja trükkimise eest.

MEIE OMA KOOL tervitab selle raamatuga kõiki praeguseid õppureid, lõpetanuid, endisi koolijuhte, õpetajaid-kasvatajaid ja koolis töötanuid ning neid, kes töötavad selles majas täna. Parim ja kauneim kingitus ühele koolile on tema ajalugu.

Koostajad:

Marta Roosmäe
Sirly Eelmets

1. EELDUSED MEIE KOOLI TEKKIMISEKS

Vaimupuudega laste õpetamine sai alguse Lääne-Euroopas juba 1860-ndail aastail. Esimesena hakati neid õpetama Šveitsis. Sealne arst Gugenbül kogus kõik nõrgamõistuslikud lapsed vastavasse asutusse Interhakeni Öhtumäele ja hakkas neid "ravitsema" (H. Valma 1921:9). Tema tööd käidi vaatamas lähedalt ja kaugelt. Alguses teda imetleti ja kiideti, aga et ta ei suutnud kiiresti saavutada käegakatsutavaid tulemusi, siis unustati ta varsti.

Gugenbüli katsetused andsid tõuke uute samalaadsete kasvatusasutuste tekkimiseks Saksamaal, Hollandis jm. Enne I maailmasõda kuulus Saksamaa abikooliõpetajate seltsi juba 2000 liiget (H. Valma 1921:39.)

Arengupuuetega laste õpetamine algas Eestis samuti 19. sajandil. Seda soodustas ilmselt Tartu Ülikooli olemasolu, suhteliselt ulatuslik kirjaoskus ja välissuhtlemiseks soodne geograafiline asend. Arenenud arstiteadus ei toetanud veel ühiskondlikku liikumist puuetega inimeste abistamiseks. Puuete hindamiseks puudusid ka kriteeriumid ja terminoloogia. Nii arstid kui ka heategevus pöörasid eelkõige tähelepanu rasketele puuetele nagu kuulmis- ja nägemispuue ning vaimuhaiguste ägedad vormid. Ajavahemikul 1866-1919 asutati Eestis 6 asutust vaimupuuetega laste õpetamiseks, kasvatamiseks ja hooldamiseks: 3 kuulmispuuetega laste kooli, 1 nägemispuuetega laste kool ja 2 asutust vaimupuuetega lastele. Valitsus neid materiaalselt ega moraalselt ei toetanud.(J. Kõrgesaar, E. Veskiväli 1987:6).

Vaimupuuetega lapsi hakati tõsisemalt õpetama 1890-ndail aastail. Esimene kasvatusasutus Eestis oli 1895.a. Pärnu-Jaagupis kohaliku kirikuõpetaja Voldemar Schultsi asutatud "Nain". Voldemar Schults käis end täiendamas välismaal. Tulnud tagasi, kogus ta vaimupuuetega lapsed kokku ja hakkas neid õpetama kirikumajas. Laste arvu kasvades kolis kool üle Sutlepa tallu. Koolist sai eeskujulik kasvatusasutus. (H. Valma 1921:24). Eriti edukalt töötas see alates 1913. aastast, kui kooli asus juhtima H. Valma. (H. Klaas: 28-29).

Hugo Valmat peetakse kodumaise eriõpetuse ning kasvatus teooria ja praktika loojaks. Ta täiendas end aastail 1923-1925 Ungari, Soome ja Rootsi kasvatusasutustes. Hugo Valma kirjutas eripedagoogikaalaseid töid, mis töid omal ajal õpetajate ja arstideni seni vähelevinud seisukohti vaimupuuetega laste õpetamise ja kasvatamise teooriast ja praktikast. Tema seisukohad olid väga arvestatavad erikoolide võrgu loomisel Eesti Vabariigis, need ei ole oma aktuaalsust kaotanud tänapäevalgi (J. Kõrgesaar, E.Veskiväli:9-10).

Avalike algkoolide seaduse jõustumisega 7. mail 1920 (AAS, 1920:3) tuli kooli õpilasi, kes ei olnud võimelised teistega koos õppima ja klassikursust lõpetama. Suur hulk lapsi jäi koolist hoopis eemale. 1921. a. kogus hoolekande ministeerium andmeid linna- ja maavalitsuste kaudu kogu riigi arengupuuetega inimeste, sealhulgas ka alaarenenud 16-18 aastaste kohta, kes vajaksid paigutamist abikoolidesse ja parandusasutustesse. Aruandest nähtub, et abivajajaid oli kokku 260, neist poisse 155 ja tüdrukuid 105. Üldse oli arengupuuetega inimesi Eestis 1367, neist 744 meest ja 623 naist.

Maakonniti olid andmed järgmised: Tartumaa - 196, Harjumaa - 164, Läänemaa - 146, Virumaa - 112, Pärnumaa - 17, Tallinn - 17, Narva - 9 jne. Need arvud ei tarvitse olla objektiivsed, sest neid andsid omavalitsused - kõik olenes tõlgendamisest. (H. Valma, 1826:7). H. Klaasi andmeil oli erikooli vajavate laste arv 1921. a. umbes 200. Koolikohustuse mittetäitmine, suur hulk vaimupuudega lapsi ning üldsuse surve tingisid vajaduse erikoolide võrku laiendada. Selles on suured teened Hugo Valmal.

1921.a. kirjutas H. Valma: *“Praegusel Eesti suurel algatamiste ja asutamiste ajal oleme ühe osa oma lastest täiesti unustanud ja nimelt selle osa, kes kõige enam meie abi tarvitseb. Nende seisukorra parandamiseks pole midagi nimetamisväärset ette võetud. Siin peame käed külge panema..., et surnud punktist üle saada. Ka nõrgamõistuslikud lapsed on kasvatus- ja haridusvõimelised..., kes peaksid suutma oma eest muretsema ja ise ennast aitama.”* (Valma, 1921:7).

1922. a. asutati Udriku Nõrgamõistuslike Kodu ning abikoolide avamine jätkus. Samal 1922. aastal avati ka Tallinna Linna Abikool, mida loemegi oma kooli eelkäijaks.

2. TALLINNA LINNA ABIKOOL 1922-1944.

2.1. Kooli asutamine, töö korraldamine ja kaader.

1922. a. suvel võttis Tallinna Linnavalitsus vastu otsuse avada 10. Algkooli juures (Tui tänaval) klass vaimupuuetega õpilastele. Kooli nimeks sai Tallinna Linna Abikool, seda kooli loetaksegi Tallinna I Eriinternaatkooli eelkäijaks. Kool allus kohalikule omavalitsusele ja teda majandati nagu üldalgkoole (TEIK: 3).

Kooli asutamise mõte pärines dr. Juhan Luigalt (1873-1927), kes asus seal tööle arstina. **Juhan Luiga** oli tol ajal Eesti üks tuntumaid psühhiaatreid, teda on peetud ka väljapaistvaimaks närvi- ja vaimuhaiguste eriteadlaseks Baltimail. Lõpetanud Tartu Ülikooli 1899. a., spetsialiseerus ta neuroloogia-psühhiaatria erialale. Aastail 1900-1908 töötas ta assistendina Tartu Ülikooli närvi- ja vaimuhaiguste kliinikus prof. Tsizi juures, 1904. a. kaitses väitekirja "Vaimuhaiguste hoolekanne Baltimail" doktorikraadi saamiseks. (A. Lüüs, 1927, nr. 20:390). Dr. Juhan Luiga väitekirja hindasid kolleegid isegi 30 aastat hiljem väga kõrgelt, pidades seda sotsiaalse psühhiaatria vundamendiks Eestis.

Kooliarstina töötamise ajal jälgis ta psühhohügieeni arengut oma koolis, aga ka kogu Eestis, ning aitas aktiivselt kaasa selle korraldamisele. Tema kirjutistes on tunda osavõttu vaesema rahva elust. Arvestades ta töö tulemusi, võib sotsiaalpsühhiaatria tõusu Eestis tihedalt siduda dr. Juhan Luiga nimega (H. Klaas: 42-43). 5. detsembril 1907 pidas dr. Luiga Tartus "Vanemuises" kõne, milles esitas oma seisukohad tolleaegse tervishoiukorralduse kohta. Muuhulgas ütles ta: *"Kes nõtrade laste koloniid on näinud, on tunda saanud, kuipalju kannatust ja valu siin oleks võidud ära hoida. Oma õiguste kaitsmiseks oleks lastel õigus mässu teha kui nad saaksid."* (A. Lüüs 1927, nr.10:389). Dr. Juhan Luiga teened meie kooli asutamisel ja algatamisel on vaieldamatult suured.

Nõusoleku koolis töötamiseks andis Linna II Gümnaasiumi inspektriss **Alice Norak**. Alice Norak sündis Harku vallas 25. aprillil 1887 ja suri 1948. a. Ta oli omandanud Petrogradi õpperingkonna juures kodukooliõpetaja õigused, õppinud prof. Leshgafti nimelistel kõrgematel kursustel (1912-1913), kus ta oli läbinud kasvatusteaduse osakonna ja õppinud loodusteaduse II kursusel ning saanud vastava diplomi. Alice Norak oli 5 aastat töötanud: olnud vaimupuudega lapse koduõpetaja keisrikoja arsti Botkini perekonnas, 1915. a. Jekaterinburgi laste mänguplatside korraldaja ja juhataja (4 kuud), 1916. a. Peterburis laste mänguplatside juhataja (5 kuud), 1916-1917. a. töötanud Peterburi Kolomna haridusseltsi õhtukoolis (7 kuud), 1917-1918. a. Peterburis Aleksander Nevski rajoonis lasteklubi juhatajana (6 kuud) jne.

Hiljem asus ta tööle Eestis: aastail 1918-1919 töötas ta Rakvere Haridusseltsi tütarlaste gümnaasiumis õpetajana, 1919. a. – Pärnu Rahvaharidusseltsi tütarlaste gümnaasiumis õpetajana ja Tallinna XXIV algkooli õpetajana.

Andnud nõusoleku abikoolis töötamiseks, suunati ta õppima Saksamaale Bonni kõrgematele defektoloogia-alastele kursustele. Seal viibis Alice Norak kasvatusasutustes ja koolides, tutvus sealse tööga ja sai nii teooriaõpet kui ka praktilisi kogemusi tööks erivajadustega lastega. Kuni tema naasmiseni Saksamaalt komplekteeris kooli dr. J. Luiga.

Alice Norak saabus kursustelt värskete teadmistega ning vajalike tunnistustega ning asus tööle kooli juhataja ja õpetajana. Seda ametit pidas ta kuni 1948. a., s.t. 26 aastat. Ta oli tunnustatud pedagoog,

oma ala tõeline meister, kes vastas tollaegsetele juhtidele püstitatud nõuetele: *"Juhiks olgu eriettevalmistusega, praktiliste kogemustega, heade isiklike omadustega, keda toetab psühhiaatriliselt ettevalmistatud arst."* Juhile olid antud ka küllalt suured õigused, kohustused ja vastutus. Nii kirjutatakse kasvatustöö põhijoontes 1926. a. *"Anda temale täielikud volitused, täielik tegevusvabadus seaduste, määruste ja asutuse põhikirjas lubatu piires, nõuda temalt täit vastutust nii kasvatustöö kui kooli juhtimisel, õigus valida kaastöölisi, neid ametisse kutsuda, tarbe korral vabastada ametist seaduspäraselt koostöös asutuse eestseisuse, hoolekogu ja ametkondadega, teostama kokkuhoiu poliitikat kõiges. Tööjõudu palgata minimaalselt, asjaajamine peab olema lihtne ja odav, luua rahulik, sõbralik, ametlik vahekord kõigi töötajatega."* (H.Valma 1926:1).

Avalikkude algkoolide 1931. a. seadusega täpsustati koolijuhataja ülesandeid:

- Kooli esindamine ja läbikäimine teiste asutustega ning isikutega
- Koolisse puutuvate küsimuste selgitamine ja esitamine otsustamiseks õppenõukogule ja hoolekogule
- Järelvalve ja hoolitsemine, et koolitöö toimuks takistamatult
- Tundide jaotamise eelnõu esitamine õppenõukogule
- Kooli eelarvete ja aruannete koostamine
- Mõjuvaid põhjusil õpetaja koolitööst vabastamine kuni 3 päevani, teatades sellest vastavale koolivalitsusele
- Puuduvate õpilaste nimestiku pidamine ja puudumise põhjuste selgitamine
- Kooliteenijate ametisse võtmine ja vabastamine
- Koolikroonika kirjutamine (AAS, 1931:70)

1922. a. võeti õpetajana tööle veel Ella Liivak ja 1923. a. Auguste Brauer. Mõlemad töötasid koolis 1948. aastani. 1930. a. võeti õpetajana tööle Alice Luts, kes töötas koolis 1957. aastani.

1931. a. kooliseaduses öeldi: *"Õpetaja kohustus on õppe- ning kasvatustöö, valve õpilaste järele koolis, ... vajaduse puhul ka väljaspool kooli, õppenõukogu koosolekust osavõtmine ning selle otsuste kui ka koolijuhataja korralduste täitmine. Õpetajal ei ole õigust keelduda talle määratud kasvatusetöist ja tundidest. Õppeaasta algul esitab õpetaja õppe- ja kasvatusalal lähema töökava õppenõukogule heakskiitmiseks. Vähemalt iga poolaasta lõpul teatab õpetaja õppenõukogule, millisel määral ta on suutnud täita kavas märgitud nõudeid."* (RT 46.1931:68-69) Kooli dokumentidest nähtub, et samade juhtnõõride järgi töötasid ka meie tollaegsed õpetajad.

Seoses direktor Alice Noraku surmaga määrati 1948. a. kooli direktoriks Ella Liivak, kes töötas selles ametis 1959. aastani. Need õpetajad on meie kooli au ja uhkus.

Kooli normaalset arengut hakkas pidurdama materiaalne baas. Kool töötas väga kitsastes oludes, peaaegu puudusid õppevahendid ning raamatukogu. 1928. a. otsustas Tallinna Koolivalitsus anda Tallinna 16. Algkooli ruumid raskestikasvatatavatele defektsetele lastele. Imanta tn. 44 (hiljem Pärnu mnt. 64). Koolis oli 3 suuremat tuba õppetöök, mõned kõrvalruumid ja saal. Varasemaga võrreldes olid tingimused paremad, kuid ruumikitsikus oli endiselt suur. Kooli nimeks – Tallinna 16. Algkool (nõrgaandeliste lastele) (TLA, S 10.3).

2.2. Õpilased

Avalikkude algkoolide 1920. a. seadusega kehtestati algharidus, s.t. seati sisse emakeelne ja maksuta 6-klassiline koolikohustus 8-16-aastastele lastele. See kehtis ka vaimupuuetega laste kohta.

Jaanuariks 1923 oli kool komplekteeritud. Vastu oli võetud kaheksa 10-14-aastast tütarlast. Esimestena kanti õpilaste nimekirja: Gerda Mukler, Ilse Viidik, Linda Eraper, Benita Vagur, Linda Diitsel, Marie Papagoi, Elfriede Friedental, Liisa Trassmann. Kooli töö algas 17. jaanuaril 1923.a. (TEIK: 3).

1925/26. õa. oli õpilaste arv 58 ja see püsis enam-vähem stabiilsena. Enamik kooliastujaid olid teistest algkoolidest suunatud õpilased: 5., 12., 21. ja 28. Algkoolist. Õpilasi tuli juurde ka teistest abikoolidest (Udrikust, Riisipere kasvatusasutusest, "Nainist" jm.). Suhteliselt vähe tuli õpilasi kodudest, vaadeldava perioodi vältel ainult 21 (TEIK, Registreerimise raamat, edaspidi -R.).

Õpilaste sotsiaalse päritolu kohta võib otsustada vanemate tegevusalade järgi. Peamiselt olid need tööliste lapsed, kuid oli ka oskustööliste lapsi – õmblejate, kellasseppade, lukkseppade, mööbelseppade ja ka riigitöötajate lapsi. Enamasti olid nad rahvuselt eestlased, kuid oli ka teisi rahvusi: vaadeldaval perioodil õppis 6 vene, 3 juudi, 2 poola rahvusest last.

Aastail 1922-1938 võeti kooli vastu 249 õpilast, neist poeglapsi 155 ja tütarlapsi 94. (TEIK, R:2-24). Õpilaskontingent oli väga ebahühtlane: üheskoos olid debiilsed ja imbetsilsed lapsed, käitumishälvikud, nürmikud, nõrbikud, ulalapsed jt. Nooremates klassides oli suur hulk lihtsalt ülekasvanud õpilasi. (J. Kõrgesaar, E. Veski:37).

Igal aastal lahkus koolist palju õpilasi, tõsi küll, neid tuli ka juurde, mis juurdetulijate-lahkujate arvu enam-vähem tasakaalustas (tabel 1). Sisseregistreerimisraamatu alusel võib lahkumise põhjused liigitada järgmiselt:

1. Paigutati Udriku Nõrgamõistuslike Kodu Kooli	15
2. "Naini"	4
3. Riigi Hoolekandekooli	3
4. Riisipere Lastekodusse ja Raikkülla	4
5. Tervislikel põhjustel lahkus	13
6. Vabastati koolikohustusest vanusepiiri ületamise tõttu	24
7. Ei olnud õpivõimelised	8
8. Lisapuudega (kurtummad)	3
9. Surnud	7

Peale selle lahkus mõni õpilane üldkooli või vahetas elukohta, paljudel on lahkumise põhjus aga märkimata.

Kuni 1948.a. jaotati õpilased vastavalt võimetele ja edasijõudmisele 3 suurde rühma:

- I aste - nooremad klassid
- II aste - keskmised klassid
- III aste - vanemad klassid (H. Klaas:43)

Klasside täituvus oli küllalt suur. Näiteks 1938/39. õa. oli koolis 57 õpilast ja need olid jaotatud klassidesse:

- I + II klass - 11 + 9 õpilast
- III + IV klass - 5 + 13 õpilast
- V + VI klass - 10 + 9 õpilast (TEIK, R:98).

Aastail 1923-1938 õppis koolis igal aastal 50-60 õpilast. Kooli lõpetas 78 õpilast, teada ei ole 1939. a. lõpetajate arvu. (tabel 1)

Tabel 1
Andmed õpilaste ja nende liikumise kohta

Õppeaasta	Õpilaste arv	Koolist lahkunud	Lõpetajad
1923 17. jaanuar	8	-	-
1923 kevad	12	5	
1923/24	49	5	
1924/25	53	17	
1925/26	56	11	
1926/27	52	13	4
1927/28	48	14	3
1928/29	45	11	4
1929/30	54	11	7
1930/31	56	9	10
1931/32	52	12	6
1932/33	59	8	7
1933/34	63	11	7
1934/35	59	8	7
1935/36	68	13	8
1936/37	69	8	6
1937/38	67	14	9
1938/39	Andmed mittetäielikud		
Kokku			78

Andmed tabelis: (TEIK,1923-38: 2-24).

Esimesed 4 lõpetajat olid 1927. a. Need olid Pauliine Vesselmann, kes oli kooli astunud 1923. a., Voldemar Vain (1923. a.), Armilde Veltmann (1923. a) ja Rudolf Alkrat (1923. a.). (TEIK, R:38) Õpilaste töölesuunamise ja edaspidise elukäigu kohta arvestust ei ole peetud.

1940. a. kooli õpilaste arv oluliselt ei muutunud, õppetöö ei katkenud. Saksa okupatsiooni ajal vähenes õpilaste arv tunduvalt ja püsis umbes 30-40 piires.

Paljud õpilased siirdusid maale või kolisid ära. Osa vaimupuuetega lapsi ei käinud koolis, sel perioodil ei peetud koolikohustuse täitmise üle olulist kontrolli. Kooli aruanded olid kas lünklikud või puudusid täiesti. Teada on, et õppetöö koolis ei katkenud.

2.3. Õppetöö korraldus ja õpetamine

Õppetöö korraldamise aluseks olid algkooli õppekavad, mida kool oma äranägemise järgi lühendas ja kohendas vastavalt õpilaste võimetele ja arengutasemele. Eraldi õppeprogramme abikoolidele esialgu ei olnud ning aluseks jäid tunnustatud pedagoogide Hugo Valma, A. Kuksi, R. Lattiku, M. Meiusi jt. väljatöötatud seisukohad. (J. Kõrgesaar, E. Veski:9).

Kõrgelt hinnatud ja arvestatavad olid Hugo Valma tööd, neist eriti 1926. a. ilmunud "Nõrgamõistuslike laste kasvatusasutuse ja asutuskooli tegevuse ehk paranduskasvatustöö põhijooned." Siin välja toodud põhilised seisukohad olid: töö seostamine õpetamisega, kõlbluskasvatuse vajalikkus, kõne arendamine, kasvatustöö eesmärgistamine jt. Tema kirjutused andsid tunnistust heast teoreetilisest ettevalmistusest ja praktilistest teadmistest.

Vastisesiseisvunud Eesti Vabariigis alustati järjepidevat tööd hariduse sisu ja korralduse määratlemisel. Juba 1919. a. pärineb Eesti Haridusministeeriumi määrus tunnikava kohta. Selle olid allkirjastanud minister Johannes Kartau ja kooliosakonna juhataja Enn Martinson. Samal aastal ilmus ühisdokument "Avalikkude rahvakoolide tunnikava ja õppekavad" (1919).

1921/22 õppeaastal kehtestati uus õppeplaan. 1923. a. pärineb haridusminister A. Veidermanni ja kooliosakonna juhataja G. Olliku allkirja kandev korraldus uue tunnikava kohta, milles rõhutatakse usuõpetuse vabatahtlikkust ja lõpetatakse eestikeelsetes koolides vene keele õpetamine. See tunnikava kehtis kuni 1927/28. aastani. (Tabel 2)

Avaldatud õppeplaanid kohandati erivajadustega õpilaste õpetamiseks. Õppeplaan ei erinenud oluliselt üldhariduskoolis kasutatavast. Tööõpetust oli 3. klassis 1 tund rohkem. Ainekavades oli esikohal kodulugu kui lähtealus. Näiteks 1. õppeaastal: "Sügis käes. Lehed langevad, pääsukesed, kured ja teised linnud on ära läinud. Loomad ja putukad. Marjul. Kartuli võtmine. Kuidas rukis ületalve elab. Talu ja selle sisseseade. Põllutööriistad. Koduloomad. Hobune - inimese abilise. Lehm - laste ja vanade toitja. Lammast - meie soendaja. Kits - vaesemehe lehm. Siga - tuhnija. Koer - ustav vahimees ja karjahoidja." Jne. Õpilastele vahendatav õppesisu oli ülimalt elulähedane ja tänapäevalgi haarav. Sellest õhkub elutarkust ja teadmiste seostatust nende praktilise kasutusega. (AAÖK). Kasutusel olnud õppeplaan on esitatud tabelis 2.

Tabel 2
Algkoolide tunnikava 1923. aastal

Õppeaine	I kl.	II kl.	III kl.	IV kl.	V kl.	VI kl.
Kodulugu	3	3	3			
Eesti k.	6	6	5	5	4	4
Laulmine	2	2	2	2	2	2
Võimlemine	2	2	2	2	2	2
Käsitöö	2	2	2	2	2	2
Joonistamine	2	2	3	2	2	3
Matemaatika	5	5	5	5	5	5
Loodusõpet.				4	4	4
Maateadus				2	2	2
Ajalugu				2	2	2
Usuõpetus	2	2	2	2	2	1

Andmed tabelis: TLA, S. 3:53.

Õppeaastail 1927/28 ja 1928/29 korrigeeriti õppeplaan. 1928. a. õppekava kinnitas haridusminister Alfred Mõttus. Alghariduse eesmärgid ja ülesanded: "Algkooli esimene tähtsam ülesanne on kasvatus. Kogu õpetus algkoolis peab võtma oma sihiks laste kehalise ning vaimlise arendamise ja kõlbla täiendamise, luues sellega aluse selge ilmavaate, kindla ning hea iseloomu ja teovõimsa isiksuse kujunemisele. Algkooli teine tähtis ülesanne on anda lastele püsivaid oskusi, mida vajab iga kodanik demokraatliku ühiskonna väärtusliku liikmena". (AÖK 1928:1). Uus õppeplaan ilmus

1929. a., see võeti aluseks abikooli õppeplaani koostamisel. Abikoolis kasutusel olnud õppeplaani on esitatud tabelis 3.

Tabel 3
Õppeplaani 1929/30. õa.

Õppeained	Nooremad klassid	Keskised klassid	Vanemad klassid
Emakeel, kodulugu	9	8	6
Ajalugu	-	-	-
Usuõpetus	2	2	2
Matemaatika	5	5	5
Loodusõpetus	-	2	2
Maateadus	-	2	2
Joonistamine	2	2	2
Kirjatehnika	1	1	-
Tööõpetus	2	2	5
Võimlemine	2	2	2
Laulmine	2	2	2
Kokku	25	27	34

Andmed tabelis: TLA, S 13:51.

Õppekavad seati kokku nii, et vaimselt nõrkadel, kuid kehaliselt enam-vähem tervetel lastel oleks võimalik kõige tervislikumaid oskusi ja teadmisi omandada, mis neile pärastises elus võimaldaksid vähegi iseseisvalt ülalpidamist teenida, et õpilased õpiksid tööd tegema ja austama. Õpetamise alus oli, et igaüks õpiks seda, mida ta on suuteline õppima, ja teeks hästi seda, mida ta on võimeline tegema. Õpetamise põhialuseks seati „*Kindlasihiline ja nendele lastele kohane distsiplineeriv kasvatusviis ning pahedest võõrutamine ja heale harjutamine, igasuguste vaimse ja kehaliste vigade tasandamine, olemasolevate võimete arendamine*”. (Valma 1921:13).

Üldiseks kasvatusviisiks soovitati: „*Vaba tegevus, võimaluste valimine, teadlik otsustamine, harjutada neid rahulolemisele, vähenõudlikkusele, korralikkusele, sõnakuulmisele, kaasinimeste austamisele*.” (H. Valma 1921:13). Samas rõhutati, et lapse kallal ei tohi vägivallatseda. Suurt rõhku asetati töökasvatusele ja praktilisele tegevusele. „*Töö olgu elamise ja rõõmu allikas. Käte kaudu areneb vaim ja mõistus. Õppimine peab olema tõsine töö, rõõmu ja heameele allikas*.” (H. Valma 1921: 5-6).

Hugo Valma kirjutas 1926. a., et õpetajale olgu juhtnööriks vastused järgmistele küsimustele:

1. Mis peab kasvandikest saama, s.o. missuguse sihi poole peame püüdma?
2. Missuguse tee valime sihileseadmiseks?

Ta läheb veelgi kaugemale ja annab juhtlauseid õpetajale tema tööks:

1. Õpetus olgu alati kasvatusliku sisuga, lihtne, kutsugu lapsi tegelikule elule ette valmistama ning nende tahtejõudu ja töövõimet tõstma.
2. Tähtis ei ole mitte aine hulk, vaid selle otstarbekohane ja hoolas käsitus ja kindel omandamine. Hoiduda ülekoormamise eest.

Abikooli õpetajad võtsid need põhimõtted omaks. Samuti arvestasid abikooli õpetajad J. Käisi, J. Parijõgi, A. Oengo-Johansonini jt. toleaeagsete meetodikute soovitustega. J. Käisi mõjul avaldus kooliuuenduslik suund selgesti ka esimestes algkoolide õppeplaanides, kus rõhutati niisuguseid

õppeaineid nagu kodulugu, tööõpetus, joonistamine jt. Just need õppeained andsid kõige paremaid võimalusi õpilaste silmaringi laiendamiseks, nende keele ja meele arendamiseks ning jõukohaseks käeliseks tegevuseks, samuti tööharjumuste kujundamiseks. Metoodiliste ettekannete protokollidest võib lugeda, et õpetajad püüdsid teha aine lihtsaks, elustasid seda pildimaterjaliga, dramatiseerisid, äratasid sellega huvi õpetatava aine vastu. Suurt rõhku asetati kõnearendusele, praktilisele tegevusele, mitmesuguste oskuste kujundamisele, kehalisele arendamisele. Tublid tööõpetuse õpetajad kujundasid tööharjumusi. Üldõpetuses koondati enamik õppeaineid koduloolise teema ümber, püüti anda õpilasele terviklik pilt käsitletavast teemast. Suurt rõhku asetati emotsionaalsusele, palju kasutati mängu, laulu ja võimlemist.

Pildi meie õpetajate õpetamise kitsaskohtadest aastail 1924-1940 annavad mõned väljavõtted metoodiliste ettekannete protokollidest: *"Maateadust ei saa käsitleda abikoolis nende juhtnööride järgi, mis on kasutusel normkoolis. Siin oleneb käsitusviis õpilase arengutasemest.*

Kuna abikoolis puudusid vastavad õpperaamatud, peab õpetaja koostama õppeülesanded, mis oleksid laste arengule eakohased. Kaardi tundmine ja lugemine peab olema seotud mänguga.

Ajalugu ei ole võimalik käsitleda täies ulatuses, vaid tuleb lühendada. Ajaloo õpetamine peab toimuma elavalt, huvitavalt ja võimalikult näitlikult. Kuna vastavad õpikud puudusid, peab õpetaja ise koostama õpiülesanded, arvesse võttes klassi arengutaset. Ülesannete käsitlemisel tuleb kasutada võimalikult suurel määral iseseisva töö meetodit. Selleks tuleb õpetajal näidata iseloomustavaid pilte sündmustest, isikute asukohta jne. Õpilaste iseseisva töö juures peab paranduste ja märkustega väga tagasihoidlik olema, ka nõudmised ei saa olla võrdsed.

Matemaatikas tuleb lähtuda seisukohast, et õpilane koolist lahkudes ja ellu astudes oskaks oma väikeseid sissetulekuid ja väljaminekuid ise õigesti arvutada. Arvutamissoõpetusel tuleb piirduda eluliste ülesannetega 1000-ni. Usinasti tuleb harjutada peastarvutamist. Näitlikkuse ja hoolsa harjutamise kaudu peavad 1 x 1 read õpilastele nii sügavalt mällu kuluma, et kui õpilane ühe rea kaht arvu kuuleb, peab kolmas tema mälust iseenesest kaasa helisema". (M. Roosmäe, 1999:57)

Tööõpetuses on eesmärgiks 1.-4. klassis oskuste ja vilumuste omandamine lõikamise, kleepimise, voolimise jm. kaudu. 5. klassist algaks praktiline töö, kusjuures eesmärgiks tuleb seada tütarlastele oskust nõelaga tegelemiseks, poeglastele tegelemist igasuguste terariistadega. Ideaaliks oleks oma kooliaed ja majapidamine (TEIK: 5-16).

Vaatamata sellele, et õpetajad töötasid eesmärgikindlalt, analüüsitakse õppenõukogu koosseisul kooli edukust ja märgitakse, et eriti madal on edasijõudmine emakeeles ja matemaatikas ning tuuakse välja edutuse põhjused:

1. vähene vaimne areng;
2. füüsilised defektid;
3. vanuseliselt ebaühtlased klassid;
4. õpilaste kodused olud;
5. abikoolidele spetsiaalsete programmide ja õpperaamatute puudumine.

Et õppeedukus paraneks, püüavad õpetajad oma hoolealuseid igakülgselt arendada.

Selleks õpetaja:

- töötab iga õpilasega individuaalselt
- näitlikustab rikkalikult
- kordab õpitut

- julgustab ja ergutab vaimselt tuima ja huvideta last iseseisvale tööle
- ei kiirusta ega kuhja õppematerjali.

Selleks kõigeks vajab õpetaja äärmiselt palju kannatust, arusaamist ja armastust puudulikult arenenud laste vastu.” (TEIK, Väljavõte... : 12).

Tolleaegsete õpetajate töö väärrib tõepoolest kõrget hinnangut.

1940. a. kehtestati Eestis nõukogude võim, s.t. Eesti okupeeriti NSVL poolt. Meie kool jäi enam-vähem püsima sama suuruse ja kaadriga. Kool sai senisest suuremad ülesanded kasvatustööks. Oli tarvis nii õpilaste kui ka õpetajate hulgas propageerida sotsialismi ideid. Abikoolis oli see protsess valutum, sest siin õppisid ju peamiselt vaestest peredest lapsed. Nende vanemaid repressioonid oluliselt ei puudutanud.

Sügisel 1940 algas õppetöö tavalisest mõned nädalad hiljem. 1940/41. õa. kehtestati nn. üleminekuprogrammid Vene NFSV eeskujul. Valmistuti üleminekuks neljaklassilisele algkoolile ja 7-klassilisele koolikohustusele. Ka programmid ühtlustati. (ENSV Teataja , 3:17-20).

Õpetamise aluseks võeti ENSV Hariduse Rahvakomissariaadi poolt kinnitatud ”Algkooli ja keskkooli tunnikava määrus 2. sept. 1940. a.” (ENSV T, 3:17-23). Need oli allkirjastanud hariduse rahvakomissar Nikolai Andresen. Kooli kasvatustöö eesmärk oli tubli isiksuse ja sotsialistliku ühiskonna teadliku liikme kasvatamine. 1940/41. õa. kehtestatud programmid olid nn. kiirreageering toimunud poliitilistele sündmustele ja muutustele. Vaatamata struktuurilistele puudustele ning kohati naeruväärselt mõjuva sundtemaatika lisamisele, oli säilinud koolitraditsiooni kandev algõpetuse sisu. Abikoolile jäeti õigus kohandada programmid vastavaks õpilaste võimetele.

10. novembril 1940 kehtestati erikoolide õpetajatele palgalisa, 25% vastavate üldkoolide õpetajate töötasust. (ENSV, T. 3: 202), mis oli õpetaja tööle stiimul.

22. juunil 1941 alanud Suur Isamaasõda ja Eesti okupeerimine Saksamaa poolt tõi kaasa uued katsumused. Õppetöö algus hilines kõigis koolides. Tühistati kõik varasemad määrused, seadused, juhendid ja korraldused ning otsused kooli kohta, mis tekitas suurt segadust õppetöö korraldamisel.

Abikoolidele läks see vähem valutult, sest lubati kasutada 1938. a. õppeplaane. 1942/43. õa. kehtestati küll uus õppeplan, kuid abikoole see ei puudutanud. Nii töötati Saksa okupatsiooni ajal samade eesmärkide nimel kui Eesti Vabariigi päevil. (HM Teataja, 1942:2).

Tõsist õppetööd Saksa okupatsiooni ajal koolis siiski ei toimunud. Õppeaasta ja õppetunnid olid lühendatud, õppetunni pikkus oli 30-40 minutit. 1941/42 õa. lubati, arvestades majutamise- ja valgustamisraskusi:

1. Korraldada koolitööd klassidele ülepäeviti.
2. Töötada kahes vahetuses või lühendada tunde.
3. Õppetundide pikkust lühendada 30 minutile, vahetunde 5 minutile (HD, T, 1942 nr. 9:77).

Sõjaaastail sai kool tugevasti kannatada, kuid õppetöö ei katkenud.

3. MITTETÄIELIK KESKKOOL (ERIKOOL VAIMSELT VÄHEARENENUD ÕPILASTELE) 1944–1950.

3.1. Koolitöö taastamine ja ümberkorraldused

1944. aasta sügisel algas hariduselu taastamine, valmistuti uueks õppeaastaks. Kool oli pommitamisel kannatada saanud ja vajas kapitaalremonti.

1944. a. nimetati kool ümber Tallinna Mittetäielikuks Keskkooliks (Erikooliks vaimselt vähearenenud õpilastele). Kool asus endistes ruumides Pärnu mnt. 64. Direktoriks jäi edasi Alice Norak ja õpetajateks kõik endised 3 õpetajat. Kogenud personal suutis koondada olemasolevad õpetajad ja õpilased ning korrastada ja remontida koolihoone sedavõrd, et õppetööd võis alustada, kuigi hilinemisega.

Uuesti algas õppetöö 16. oktoobril 1944. Sellele viitab haridusministeeriumile esitatud aruanne õpilaste, õpetajate ja materiaalse baasi kohta. Viimase kohta märgitakse, et tingimused on viletsad. *”Kool asub ühekordses madalas, üle 100 aasta vanuses puumajas, mille üldine põrandapind on 300 ruutmeetrit. Koolil on 3 klassiruumi ning 1 töökoda. Puudub võimla ja lauluklass. Hädavajalik on küll olemas, kuid õppevahendeid peaaegu ei ole, spordiinventar puudub peaaegu täielikult. Vajalik kogus kütust veel puudub. Kool võib alustada tööd 3 klassikomplektiga ja töötab ühes vahetuses.”* (TLA, S 15:140).

Õppetöö korraldusele vajutas pitseri sõjajärgne olukord:

- kütet jagati rangelt jaotuskava alusel ja seda ei jätkunud, seepärast olid ruumid külmad ja klassides istuti üleriietes;
- ei jätkunud aknaklaasi kõigile akendele, seda asendas vineer või papp;
- puudust tunti riideesemeist ja jalatsitest. Täitevkomitee väljastas ostulubasid avalduse alusel.
- suur puudus oli õppevahendeist ja koolitarvetest, rääkimata õpikuist.

Eesti Vabariigi aegseid õpikuid ei tohtinud enam kasutada. Salaja kasutasid õpetajad neid siiski oma käsiraamatutena (TLA, S 181:24 ja S 62:63).

Sõja üleelanud karastunud kaader oli võimeline raskusi ületama ka neis oludes.

Koolitöö korraldamiseks ilmus sõjajärgsel ajal palju haridusministeeriumi ja koolivalitsuse korraldavaid, käskivaid ja keelavaid dokumente, mida kool pidi võtma töökorralduse aluseks. Üks esimesi oli koolile väga kahjulik, see oli kiri, mis nõudis mittekölbliku kõrvaldamist kooliraamatukogudest. Koolil oli üks esinduslikumaid raamatukogusid erikoolile vajaliku kirjandusega. Alice Luts meenutab: *“Koolil oli väga palju metoodilist kirjandust, millest paljud olid saksakeelsed. Prl. Alice Norak oli need ise Saksamaal olles hankinud ja hiljem kingitusena juurde saanud. Uue korra tingimustes tuli raamatukogu revideerida ja sobimatud kõrvaldada. Küll läks kaduma palju väga väärtuslikke raamatuid. Ma arvan, et neid vist küll ära ei hävitatud, aga kasutada avalikult ka ei tohtinud.”* (A. Luts).

Kui 1944/45 õa. oli kooli raamatukogus 1280 raamatut, neist õpilastele 710 ja õpetajatele 570, siis 1949/50. õppeaastal oli raamatukogus 450 raamatut, neist õpilastele 250 ja õpetajatele 209. Ei saa unustada, et vahepeal oli raamatukogu juba uusi raamatuid saanud. (TLA, S, 57:31).

Sõja järel ilmus hulgaliselt juhendeid, näiteks:

”Õpilaste teadmiste ja käitumise hindamise juhend” (1944)

”Koolikohustuslike õpilaste vanusepiirid: 7 kuni 15 eluaastani” (1944)

Ilmus kooli metoodilise töö põhimäärus (1946), milles määrati kindlaks metoodilise töö eesmärgid ja ülesanded. Ilmus juhend kiituste ja karistuste rakendamise kohta (1946). 1947. a. ringkirjaga sätestati kooli töö planeerimine. Vastavalt ringkirjale olid koolis nõutavad:

1. üldine tööplaan ja juhataja tööplaan;
2. kooli kasvatustöö plaan;
3. klassijuhatajate kasvatustöö plaanid;
4. kõigi õpetajate tööplaanid (TLA , S 62:64, S, 7:21- 40).

3.2. Õpilased

Aastail 1944-1948 töötas kool 3 klassikomplektiga, paarikaupa olid liidetud I ja II, III ja IV, V ja VI klass. Õpilaste koguarv kõikus 42 ja 60 vahel. Aastatega õpilaste arv suurenes ja 1949/50. õppeaastal oli koolis 4 klassikomplekti 70 õpilasega. (Tabel 4).

1944. a. kehtestati koolikohustus 7-aastastele lastele. I klassi astus vähe, vaid 7 õpilast. Alice Luts meenutab, et paljud õpilased ei täitnud koolikohustust. See oli sõjajärgseil aastail tüüpiline, sest osa vanemaid ei saanud juba vaesuse tõttu oma lapsi kooli saata. Puudusid soojad riided, jalanõud, ei jätkunud raha koolitarvete muretsemiseks ja ega neid ei olnudki kuskilt muretseda. Tallinna Linna Täitevkomitee eraldas abivajajaile varustust jaotuskava alusel.

Kooli astus palju ülekasvanud õpilasi. Näiteks 1944/45 õppeaastal astus I klassi:

1	7-aastane
2	9-aastast
2	10-aastast
2	11-aastast

1945. a. kinnitati üldkoolidele kindlad koolipiirkonnad, kuid abikooli kohta see ei kehtinud. Siia tuli õpilasi peamiselt Tallinnast. I klassi tulid õpilased enamasti kodust, teistesse klassidesse suunati õpilased teistest koolidest.

Koolis oli vastuvõtuks moodustatud komisjon: direktor, kooliarst ja õpetaja, kes vaatasid läbi dokumendid, täitsid lapse ja vanemate kohta ankeedi, nn. personaalpoogna. See oli andmete kogumik lapse, tema vanemate ja perekonna kohta (sünni, arengu, põetud haigused jms. kohta).

Aastail 1945-1950 püstitati Eestis ülesanne minna järk-järgult üle 7-klassilisele haridusele, mis eeldas, et kõik lapsed täidaksid koolikohustust.

1948. a. alustati Eesti hälvikute süstemaatilist väljaselgitamist, kehtestati nende arvelevõtmise kord. Esmakordselt Eestis anti puuetega laste määratlemiseks õiguslik alus. Seaduse rakendamisega võeti arvele kõik lapsed ja kohustati neid koolis käima. (J. Kõrgesaar, E. Veski Väli: 13-14). Koolidelt hakati igal õppeaastal nõudma ülevaadet kooliskäimise kohta.

Andmed näitavad, et kool oli ka need aruanded igal sügisel esitanud. Toon näitena 1949/50. õppeaastal esitatud aruande.

Vanus	Koolikohustuslikke õpilasi	Ei käi koolis
7	27	6
8 - 10	115	1
11 -13	135	-
14 -15	74	1
Kokku	351	8

Andmed tabelis: (TLA S.14:3)

Parempoolses tulbas loetletud õpilastest ei olnud kunagi koolis käinud 8. Põhjusena märgiti 6 õpilasel suur kaugus koolist, 2 olid pikemat aega haiged. Koolikohustuse pideva kontrollimise tulemusena paranes olukord kiiresti ja kasvas õpilaste arv koolis. Kui 1944/45. õa. oli õpilasi koolis 42, siis 1949/50. õa. oli vastav arv juba 79. Liitklasside tõttu oli klassitäituvus suur (tabel 4).

Tabel 4
Klasse, klassikomplekte, õpilasi ja lõpetajaid 1944-1950

Õppeaasta	Klass	Komplekte	Õpilasi	Lõpetajaid	Edukuse %
1944/45	I	1	7	5	
	II		9	9	
	III	1	5	5	
	IV		7	7	
	V	1	8	8	
	VI		6	3	
Kokku		3	42	37	88,1
1945/46	I	1	9	3	
	II		9	8	
	III	1	10	10	
	IV		8	8	
	V	1	6	3	
	VI		5	5	
Kokku		3	47	37	78,7
1946/47	I	1	12	4	
	II		9	4	
	III	1	10	10	
	IV		9	9	
	V	1	10	7	
	VI		4	4	
Kokku		3	54	38	70,37
1947/48	I	1	14	8	
	II		9	5	
	III	1	7	3	
	IV		11	7	
	V	1	13	9	
	VI		6	6	
Kokku		3	60	38	63,33
!1948/49	Andmed puuduvad				

1949/50	I	1	16	13	
	II	1	20	15	
	III	1	12	11	
	IV		19	9	
	V	1	14	12	
	VI		7	7	
Kokku		4	79	67	84,8

Lõpetajaid

25

Andmed tabelis: TLA, S. 21:24, S.61:89-90. S. 18:37-38, S.15:140, S. 62:63-69.

Probleemiks sai õpilaste edasijõudmine koolis ja mõneti ka käitumine. Abikoolide õppeprogramme ikka veel ei olnud, kuid kogenud õpetajad koostasid need ise vastavalt õpilaste vaimsele arengule ja ilmunud programmidele. Kas olid programmid üle paisutatud või oli põhjuseks õpilaste sagedane puudumine, liitklassid ja suur õpilaste arv neis, kuid õpilaste koolijõudlus oli väga madal. Näiteks 1947/48. õa. jõudis edasi vaid 63,33% õpilasi (Tabel 4). Et tegu oli vaimupuuetega õpilastega, siis nende õpiedutusest küll probleemi ei tehtud, aga rahule ei saanud sellega ometi jääda.

Kooli tööga ja õpilastega ollakse vaadeldaval perioodil rahul. Seda kinnitavad inspekteerimisaktid 1946. ja 1949. aastast. 1946. a. revideerimisaktis iseloomustatakse õpilasi väga positiivselt: *"Kuigi on tegemist erikooliga, on seda vähe tunda. Õpilased tervitavad viisakalt, annavad teed möödujale. Klassides on distsipliin väga hea. Õpilased on tunnis tähelepanelikud ja töökad."* Samas märgitakse, et ruumikitsikuse tõttu ei saa õpilased sooja toitu, kuid suure vahetunni ajal antakse sooja teed ja saia (TLA, S 13:61).

Neis kitsais oludes oli raske sisukat klassivälisest tegevust korraldada, kuid ometi seda tehti. Koolis olid loodud isetegevusringid õpilastele, hakati korraldama õppekäike ja ekskursioone silmaringi avardamiseks, loodi sõprussidemeid teiste koolidega. Korraldati koolipidusid ja tähtpäevi tähistati aktuste või kogunemistega.

Õpetajad olid teinud tänuväärset tööd: aastail 1944-1950 lõpetas kooli 25 õpilast.

3.3. Õpetajad ja õppetöö

1944. a. kinnitati tööle 4 põhikohaga õpetajat: kooli direktor Alice Norak, õpetajad Ella Liivak, Auguste Brauer ja Alice Luts. 1948. a. võeti kooli tööle veel 2 õpetajat – Saima Krüger ja Alma Kelder. Õpetajad olid peamiselt gümnaasiumiharidusega, algklassiõpetaja kutse olid nad saanud mitmesugustel kursustel. Ainult 2 õpetajat olid lõpetanud õpetajate seminari. Kuigi õpetajail oli algklassiõpetaja kutse, andsid nad tunde ka vanemas astmes. Igal õpetajal, kes õpetas vanemais klassides, olid välja kujunenud meelisained: Ella Liivakul vene keel, Auguste Braueril emakeel ja tööõpetus, Alice Lutsul ajalugu, loodusteadus, laulmine ja joonestamine. (TLA, S.156:53).

Tabel 5
Õpetajate kaader 1949/1950 õppeaastal

Ees- ja perekonnanimi	Sünniaeg	Staaž	Haridus	Eriala	Tööle asumine
Alice Norak	1887	üle 25	Gümn.+kursused	algklass	1922
Ella Liivak	1897	üle 25	Gümn.+kursused	algklass	1923

Auguste Brauer	1895	üle 25	Gümn.+kursused	algklass	1923
Alice Luts	1904	üle 15	Õpet. seminar	algklass	1930
Alma Kelder	1910	2	Õpet. seminar	7.kl. õp.	1948
Saima Krüger	1916	1	Gümnaasium	kutseta	1948

Õpetajate tarifitseerimisel võeti aluseks staaž ja kutse, millest tulenes palgajärk. 1949/50. õa. oli õpetajail haridust ja staaži järgmiselt:

I järk	üle 15 aasta	1 õpetaja
I järk	üle 25 aasta	2 õpetajat
I järk	2 aastat	1 õpetaja
II järk	1 aasta	1 õpetaja

Direktori töötasu oli 1949. aastal 948 rubla. Üle 25-aastase staažiga I järgu õpetaja töötasu oli 19 tunni eest 1085 rbl., klassijuhatamise eest 75 rbl., kirjatööde parandamise eest 46,67 rbl. Üle 15-aastase staažiga Alice Luts sai näiteks 27 tunni eest 1014,24 rbl. ja noor õpetaja Saima Krüger 26 tunni eest 715,55 rbl. (TLA, S. 15:141).

Sõjajärgse kooli õpetajate töö oli üliraske, sest puudusid õpikud, kuna kategooriliselt oli keelatud kasutada Eesti Vabariigi ja Saksa okupatsiooniaegseid õpikuid, käsiraamatuid jm. juhendmaterjale. 1944. a. anti välja üldhariduskoolide õppeplaanid ja -programmid, mida oli lähendatud toleaege Nõukogude Liidu teiste liiduvabariikide õppeplaanidele ja programmidele. Abikoolid aga pidid need endale teiste eeskujul ise koostama. Õppeplaanist oli välja jäetud usuõpetus ja sisse viidud vene keel. Puudusid õppevahendid ja koolitarbed – neid võis saada jaotuskava alusel, saadi aga väga vähe. Muutus ka õpetuse sisu. (TLA, S. 62:64).

Õpetaja töötas uutes, ebaharilikes tingimustes. Ta ei saanud vabalt ja loovalt tegutseda, sest kõik oli sätestatud käskude ja keeldudega. Õpetajale püstitati sootuks uued nõudmised: enam ei olnud niivõrd tähtis erialane enesetäiendamine kui enda poliitiline harimine. Õpetajaid sunniti õppima partei ajalugu, nõukogude pedagoogikat, istuma poliittundides, kirjutama plaane ja ettekandeid, nõuti marksismi-leninismi õhtuülikoolis käimist, vene keele õppimist jms. Staažikatele pedagoogidele oli see väga traumeeriv ja raske oli silmakirjatseda. (Alice Luts).

Kogenud ja töökad õpetajad tulid pingeliste ülesannetega siiski hästi toime. Koostati programmid, kohandati õppeplaan, mis oluliselt ei erinenud varasematest. Õppeplaan kohaldamisel võeti aluseks üldkooli õppeplaan (tabel 6).

Tabel 6
1945/46. õa. kasutusel olnud õppeplaan

	Õppeaine	I	II	III	IV	V	VI
1	Emakeel	9	9	8	6	6	6
2	Matemaatika	7	7	7	6	6	6
3	Ajalugu				2	2	2
4	Maateadus				2	2	2
5	Loodusõpetus				2	2	2
6	Vene keel				4	3	3
7	Võimlemine	2	2	2	1	2	2
8	Käsitöö	3	3	3	2	2	3

9	Joonistamine	2	2	2	1	1	1
10	Laulmine	1	1	1	1	1	1
	Kokku	24	24	23	27	27	28

Andmed tabelis: (TLA S.159:54).

Alg- ja keskkooli valitsuse 24. oktoobri 1947. a. ringkiri seadis kõrged nõuded õppetunnile ja selle planeerimisele. Õpetajailt nõuti üksikasjalikke tunnikonspekte kõigi õpetatavate ainete kohta. Konspektid tuli säilitada õppeaasta lõpuni. Nõue oli nürimeelne, kuid kuulus täitmisele (TLA S.7:37).

Et õpetajad oma ülesannetega hästi toime tulid, sellest kõneleb inspekteerimisakt jaanuarist 1946: *"Õpetaja töö hästi planeeritud, töötatakse erikoolidele vastavate erikavade järgi, mis on oskuslikult ja asjatundlikult koostatud. Hea hinnangu võib anda õpetajate tööle, kuna puuduvad õpikud, õpetajad on ise koostanud õppematerjalid, valmistanud hulgaliselt õppevahendeid. Kuna riiklikud programmid puuduvad on kool kohandanud ise üldkoolide programmide alusel sobivad programmid ja õpetavad nende järgi. Tunnid on sisukad, vastavad laste omapärale. Õpilased töötavad tunnis hästi. Kõik koolis töötavad õpetajad väärivad tunnustust."* (TLA S. 7:37).

1946. a. ilmus kooli metoodilise töö põhimäärus, mis sai koolisisese ja –välise metoodilise töö korraldamise aluseks. Selles öeldi: *"Kogu õppe- ja kasvatustöö aluseks peab olema hea organiseerimine, õpetajate loova initsiatiivi ergutamine ja pedagoogilise meisterlikkuse arendamine, tunni organiseerimise ja läbiviimise parandamine, paremate töökogemuste tundmaõppimine ja levitamine."* (TLA S. 13:61).

Korduvalt ilmusid reglementeerivad dokumendid ideelis-poliitilise kasvatustöö tõhustamiseks. Kooli töötajad ei olnud harjunud sedalaadi käskude ja keeldudega, kuid nendest kinnipidamist kontrolliti tihedasti.

Kooli revideeriti vaadeldaval ajajärgul kahel korral, 1946. ja 1949. a. Mõlemad inspekteerimisaktid olid ülihead. Nii kirjutatakse 1946. a. aktis: *"Kooli ümbrus puhas ja korrastatud. Kooliruumid piinlikult puhtad. Klasside seintel pildid. Kogu vajalik dokumentatsioon olemas. Kooli direktor suhtub oma ülesannetesse nii õppe- kui kasvatustöö juhtimisel suure tõsiduse ja armastusega."* (TLA S. 7:37).

1949. a. aktis on märgitud, et kõik nõutavad plaanid on olemas. Koolitöö on hästi korraldatud. Samas nenditakse suurt ruumikitsikust. Ettepanekute osas on lõik, mis puudutab kooli edaspidist saatust: *"Koolil leida koostöös Keskrajooni Täitevkomiteega täiendavad ruumid, sest järgmisest aastast kavatakse avada 7 klass ja kooli juures avatakse ka klass vene õpilastele."* (TLA S. 13:60–61).

1948. a. saatis kool viimsele teekonnale kauaaegse direktori Alice Noraku. Ta suri vähki.

Uueks direktoriks sai Ella Liivak (kuni 1959. aastani). Ella Liivak oli samas koolis juba aastaid töötanud, tal oli küllaga kogemusi ja praktikat. Ta oli täiendanud end Saksamaal (Bonnis) ja tal olid direktorile vajalikud organisaatorivõimed. Ta oli sõbralik ja taktitundeline, kuid võis ka järsk olla. Ella Liivak pooldas ja hindas noorte pedagoogide otsivat ja loovat suhtumist töösse. (A. Luts).

4. TALLINNA 31. 7–AASTANE KOOL (ABIKOOL) 1950-1962

4.1. Muudatused kooli struktuuris, kaader, majandusolud

1950/51. õa. reorganiseeriti kool 7-aastaseks ja muudeti kakskeelseks. Tööle hakkas üks vene õppekeelega klass (liitklass I+II). Oli jõustunud 7-klassiline koolikohustus, vene õpilaste kooli toomine oli aga toleaeagne valitsuse poliitika, mille eesmärk rahvaste sõpruse kasvatamine. Sama tehti mitmes Eesti üldhariduskoolis, kuid see tõi tegelikult kaasa pingeid ja arvukaid probleeme, sageli isegi vaenu eri rahvuste vahel.

1951/52. õa. alustati teises majas. Tallinna Linnavalitsuse otsusega anti koolile maja Kaasani 3. Uueks nimeks sai Tallinna 31. 7-aastane kool (Abikool) (TLA S. 62:38-64). Õpilaste suurenenud arvu tõttu hakati tööle kahes vahetuses (tabel 7).

Majandusolud paranesid tunduval määral. Kahekorruseline 1907. a. ehitatud koolihoone oli ahiküttega puitehitis, milles oli elektrivalgustus, vesi ja kanalisatsioon. Esialgu oli kasutada 5 klassiruumi, hiljem ehitati juurde veel kolm. Poiste jaoks oli ka tööõpetuse klass. Koolihoones oli saal, mis võimaldas ühisüritusi korraldada ning mida kasutati ka võimlana. Spordiväljakut polnud, kuid oli küllalt suur õppe- ja katseaed.

Koolile kuulus veel ühekorruseline elamu (Lisa 7), milles elasid direktor Ella Liivak, majahoidja Jaan Einseli ja üks pensionär. Eelkirjeldatud koolihoone ei ole säilinud, selle kohale ehitati hotell "Olümpia".

Koolis oli vajalik mööbel, õpetajate toas isegi diivan. Iga aastaga täienesid õppevahendite varud. 1956 a. oli ajaloo ja maateaduse õpetamiseks 32 kaarti ja 2 gloobust, 8 matemaatika- ja 16 füüsikainstrumenti, arvukalt kõnearenduskogumikke emakeele ja vene keele õpetamiseks, illustreeritud ilukirjatabeleid, kogumikud foneetilisi ja morfoloogilisi tabeleid, pilte, reproduktsioone jm.

Hulgaliselt oli ka tööõpetuse inventari ja vahendeid nii puidu- kui ka metallitöö õpetamiseks, sealhulgas käsipress, õmblusraam jt. vahendid raamatuköitmiseks. Ka tütarlaste tööõpetuse õpetamiseks oli küllalt vahendeid ja isegi 5 õmblusmasinat. Väga vähe oli aga spordiinventari. 1952/53. õa. leidis 2 võimlemispinki, rööbaspuud, mõned matid ja pallid; juurde neid sel ajal kuigi palju ei saanud. Küllaltki suur oli aga kooli raamatukogu.

	1956	1957	1958	1959
Raamatuid kokku	2114	2252	2364	2484
Sellest:				
Poliitiline kirjandus	250	276	276	276
Metoodikaalne kirjandus	427	427	439	454
Ilukirjandus	1437	1549	1649	1754
Venekeelsed raamatud	289	401	471	538

Andmed tabelis: (TEIK, pass:18).

Muusikaõpetaja kasutada oli koguni 3 täiesti uut klaverit, esimene osteti 1952. a. Õpilasorkestri jaoks oli 34 keelpilli.

1956. a. osteti kitsasfilmiaparaat, raadiovastuvõtja ja mõned diaprotektorid (TEIK,1956-60:22-43).

Vaadeldava perioodi lõpul vahetati välja kooli direktor. Poliitiline olukord ei olnud Ella Liivakule soodne ja ta loovutas oma koha 1959. a. ("kõlbmatuse tõttu ametikohale") uuele direktorile. (HM Toimik 72:190). Endised kolleegid teavad, et arvatavasti oli tegu finantsdistsipliini rikkumisega.

Pärast Ella Liivakut vahetusid direktorid väga kiiresti. Uueks direktoriks määrati Robert Kraut, kes asus ametisse 24. juunil 1959 (HM, S. 72:187). Ta oli Venemaa eestlane, lõpetanud eksternina Karjala Soome Kehakultuuri Instituudi 1948. a. ning töötanud mitmes kraisis ja oblastis ning Leningradis. Enne meie kooli direktoriks määramist oli ta töötanud vastutavatel töökohtadel haridusministeeriumis: 1951-1954 koolide ja keskkoolide valitsuse koolide inspektorina ning 1954-1959 koolide ja lasteasutuste valitsuse koolide inspektorina.

Meie kooli direktorina ei töötanud ta kaua, sest vabastati töölt haridusministri käskkirjaga „...kõlbmatuse tõttu antud ametikohale” 1962. a. (HM, S. 72:190).

Arhiivandmed Robert Krauti direktoriperioodi kohta on puudulikud, andmed ta enda kohta olid haridusministeeriumi arhiivis. Õpetajad meenutavad teda kui head direktorit, kuid väidavad, et direktioon ei saanud omavahel sugugi läbi. Väga sagedased olid sisemised ebakõlad, mis häirisid õppe- ja kasvatustööd ning õpetajate tööd.

15. augustist 1962 määrati kooli direktoriks Villi Ehatamm (Haridusministri kk. 591-k.), kes püsis sel kohal 1965. aastani. Villi Ehatamm sündis Tallinnas 24. juunil 1930. aastal. Hariduse omandas Tallinna 22. Keskkoolis (Westholmi Gümnaasium). Pedagoogikutse omandas Rakvere Õpetajate Seminaris. Tööle asumisel õppis ta Tartu Ülikooli kaugõppes ajalugu ja lõpetas ülikooli 1964. a. Defektoloogiaalasel täiendas end Moskva Ülikooli juures kursustel. Töö ja hobi olid pikka aega seotud: sport, reisimine, matkamine (V. Ehatamme suulistest meenutustest). Enne meie kooli tööleasumist ei olnud ta koolis töötanud, vaid olnud mitmesugustel juhtivatel kohtadel ühiskondlikes organisatsioonides (spordi-, matka-, noorteorganisatsioonides jm.) Tema direktoripõlv langes uue kooli ehitamisajale (HMA, S. 15:260).

Seoses üleminekuga kohustuslikule 8-klassilisele haridusele 1958. a. muutus aktuaalseks erikoolide võrgu väljaarendamine.

1962. a. kinnitati eriinternaatkoolide ehitamise ja arendamise plaan aastateks 1962-1964. See lõi eeldused meie koolile uue hoone projekteerimiseks ja ehitamiseks. Samal ajal nähti ette ka vaimupuuetega laste klasside avamine üldkoolides (Kõrgessaar, Veskiväli 1987:14). 1962. a. Seoses 8-klassilise koolikohustuse kehtestamisega sai 1962. a. kooli uueks nimeks Tallinna 31. 8-klassiline Kool (Abikool).

4.2. Õpilased

Aastail 1950.–1960. suurenes õpilaste ja klassikomplektide arv üle kahe korra. Kui 1950/51. õa. oli koolis 6 klassikomplekti 111 õpilasega, siis 1959/60. õa. oli juba 16 klassikomplekti 280 õpilasega. Seejärel õpilaste arv enam-vähem stabiliseerus. Kool töötas kahes vahetuses: hommikupoolikul I–IV klassi 4 klassikomplekti (eesti I+II, III, IV ja vene I+II klass), õhtupoolises vahetuses 2 klassikomplekti (V ja VI+VII klass) (TLA F: R-1:53).

Õpilaste arvu suurenemist (tabel 8) põhjustas vene rahvusest õpilaste kooliastumine, kohustusliku 7-klassilise hariduse, 1962. a. 8-klassilise koolikohustuse kehtestamine. 1948. a. alustati hälvikute süstemaatiliselt väljaselgitamist ning tugevdati kontrolli koolikohustuse täitmise üle (TLA S. 66:52).

I klassi tulid õpilased enamasti kodust, järgmistesse klassidesse suunati neid aga üldkoolidest. Alates 1949. a. suunas õpilasi kooli meditsiinilis-pedagoogiline komisjon, kuid seegi ei suutnud välistada ebaõiget kontingenti: sageli suunati kooli koolikohustuse mittetäitjad, ülekasvanud ja raskete käitumishälvetega õpilasi.

Ruumipuudusel olid palju liitklasse (tabel 7) ja klasside täituvus oli väga suur. Näiteks 1950/51. õa. oli III klassis 18, I vene klassis aga 22 õpilast (tabel 8). 1952/53. õa. töötas vene õpilaste klass ruumipuuduse tõttu Tallinna 11. Mittetäieliku Keskkooli juures (TLA S. 66:59).

Tabel 7
Klassikomplekte vahetustega õppetöös 1955-1960

Õa.	Klassi-kompl.	I vahetus	II vahetus	I – IV kl I vahetus	I – IV kl II vahetus	V – VII kl. I vahetus	V – VII kl. II vahetus
1955/56	16	10	6	5	5	3	3
1956/57	16	9	7	5	4	4	3
1957/58	16	8	8	5	3	3	4
1958/59	16	9	7	5	4	4	3
1959/60	16	9	7	5	4	4	3

Andmed tabelis: TLA, S. 156:53-55

Ruumikitsikus ja vahetustega õppetöö avaldas negatiivset mõju õpilaste edasijõudmisele ja käitumisele, mis muutusid tol perioodil suureks probleemiks. Kooli õppeedukus kõikus 60–75% vahel ja oli ajuti mõnes klassis veelgi madalam. Näiteks 1951/52. õa. lõpetas I klassi 28 õpilasest 18, 1952/53. õa. lõpetas I klassi 37 õpilasest 18, II klassi 27 õpilasest 14, III klassi 31 õpilasest 22. (TLA, S.156:43)

Tabel 8
Õpilasi, klassikomplekte ja lõpetajaid 1950-1962

Õppeaasta	Õpilasi	Neist vene	Klassi-komplekte	Neist vene	Lõpetas 7. klassi	Neist vene
1950/51	118	22	6	1	7	
1951/52	138	19	7	1	6	
1952-/53	176	38	10	2	12	
1953/54	173	40	10	3	12	
1954/55	186	48	10	4	14	
1955/56	287	111	16	7	16	11
1956/57	297	115	16	7	17	13
1957/58	268	101	16	7	18	8
1958/59	275	116	16	7	29	14
1959/60	280	124	16	7	16	7

1960/61	269	122	16	7	29	9
1961/62	272	126	16	7	21	11
Lõpetajaid kokku					197	73

Andmed tabelis: TLA, S. 66:52, S.156:43, S. 159:53,54,123.

Õppenõukogu arutas sageli õpilaste käitumist ja koolikohustuse täitmist.

Aprillis 1952 jõustus haridusministeeriumi käskkiri "Abinõudest distsipliini tugevdamisel koolis", sest samalaadseid probleeme oli kõigis Eesti koolides. See käskkiri arutati läbi kooli õppenõukogus ning otsustati: distsipliini tugevdamiseks tuleb töötada välja ühtsed nõudmised, panna suuremat rõhku õpilaste töösse suhtumise kasvatamisele, suurendada nõudlikkust puudumiste ja hilinemiste osas ning asetada senisest suuremat rõhku klassivälisele tegevusele ja huviringide tööle (TLA, S.113:88, S.145:123).

Samal ajal ilmusid ka haridusministeeriumi ja haridusosakonna käskkirjad ja korraldused teemal "Õpilasorganisatsioonide tööst" – see nõudis suuremat tähelepanu neile tööloõikudele. Õppenõukogu koosolekul arutati korduvalt ringide tööd ja pioneeriorganisatsiooni loomisega seotud küsimusi. (TLA, S.154:127). Viiekümnendail aastail elavnes klassiväliline tegevus ja ringitöö. Hästi töötasid tööõpetuse ringid, elavnes tegevus kooliaias, hakati korraldama väljasõite ja õppekäike õpilaste silmaringi avardamiseks. Seoses noorte õpetajate Aino Kumari ja Salme Juhani tööleasumisega kõlas koolis sageli muusika ja laul. Viidi sisse rütmikatunnid, loodi laulu- ja mänguringid. 1953/54. õa. määrati direktori käskkirjaga tasulised ringid: eesti kirjandusring (2 tundi, juhendaja Alice Luts), vene kirjandusring (2 tundi, Praskovja Lissakova) ja maateadusring (2 tundi, Maire Pella). Järgmisel aastal lisandus mitu spordiringi.

Tol ajal pandi eriti suurt rõhku rahvaste sõpruse kasvatamisele – see oli valitsuse poliitika. Loodi sõprussidemed Leningradi I Abikooliga (TLA, S.113:88). Inspekterimisel ei olnud rahul sellega, et koolis puudusid õpilasorganisatsioonid. Sõjajärgsel ajal olid Venemaa eeskujul Eestiski loodud pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonid. Kuigi need olid lasteorganisatsioonid, umbusaldasid eestlased neid ega tahtnud neisse astuda. Valitsuse poliitika aga nõudis, et nimetatud organisatsioonid peavad olema igas koolis, et nende abil teha ideelis-poliitilist kasvatustööd.

Pioneerimalev loodi 1952. a., esimene pioneerijuht oli aastail 1952-53 Eva Lepik. Tal oli ainult 7-klassiline haridus, teda abistasid tema töös klassijuhatajad. Järgmise pioneerijuhina töötas aastail 1953-1954 Luule Valgepea.

Tabel 9
Õpilasorganisatsioonid 1955-1960

Õppeaasta	Pioneere	Kommunistlikke noori
1955/56	70	5
1956/57	74	3
1957/58	68	6
1958/59	81	3
1959/60	71	-

Andmed tabelis: TEIK, Pass:8-10

1954. a. sai uueks pioneerijuhiks Ellen Nitskaja. Algul oli pioneere vähe, kuid hiljem organisatsioon kasvas. Esialgu nõuti ka komsomoliorganisatsiooni, kuid hiljem sellest loobuti.

Selle pioneerijuhil ajal ei olnud pioneeritöö organiseerimine koolis mingi poliitika tegemise koht, vaid hoopis klassivälise töö elavdamise võimalus. Korraldati mängu ja võistlusi, kohtuti huvitavate inimestega, õpiti laule ja luuletusi. Loeti ühiselt raamatuid, valmistati ette õppetunde, korraldati kujutletavaid matku kaugetele maadele jne. Otsiti uusi võimalusi, kuidas abistada õpetajaid, et saavutada paremaid tulemusi õppeedukuses ja käitumises (TLA , SÜ 145:123).

4.3. Õpetajad. Õppetöö korraldus, õpetajate enesetäiendamine

Kooli reorganiseerimise ja üleminekuga õppetööle kahes keeles 1950/51. õa. kaasnesid muutused ka õpetajaskonnas. Suurema klasside arvuga tuli juurde uusi õpetajaid: Salme Juhani, Aino Kumari, Liidia Kostigina, Helmi Kõlli, Lisette Suits, Praskovja Lissakova, Asta Valder, Ravo Vasari jt., kokku 23 õpetajat (vt. nimekiri).

1951. a. määrati kooli esimeseks õppealajuhatajaks Maire Pella, kes püsis selles ametis 1953. Seejärel töötas 1963. aastani õppealajuhatajana Juta Metsapa. Mõlemad olid õpetajate seminari haridusega, neil oli algklassiõpetaja kutse. Õppealajuhataja tööleasumisega elavnes metoodikaalne töö, tihenesid sidemed teiste koolidega, õppeplaanide ja –programmide väljatöötamine muutus konkreetsemaks jpm. (TLA ,S.15:12, S.156:53, S. 195:54).

1952/53. õppeaastal määrati klassijuhatajateks:

I kl.	Asta Valder
I b kl.	Helmi Kõlli
II kl.	Aino Kumari
III kl.	Salme Juhani
IV kl.	Alma Kelder
V kl.	Saima Krüger
VI kl.	Alice Luts
VII kl.	Auguste Brauer
I +III kl.	Lidia Kostigina
II+IV kl.	Praskovja Lissakova

Enamik õpetajaid olid staažikad kogenud pedagoogid. Vaatamata sellele, et kõrgharidust peaaegu kellelgi ei olnud, oli paljudel õpetajatel kesk-pedagoogiline haridus ning nad olid läbinud kursused ning omandanud dokumendid, mis lubasid tol ajal vastavas kooliastmes õpetada. Mõned õpetajad õppisid edasi kõrgkoolides (tabel 10).

Tabel 10
Andmed õpetajate hariduse kohta 1955-1960

Õppe- aasta	Õp. arv	Neist põhi- koht	Õpib edasi	Kõrg- haridus	Lõpet. kõr- gem	Õpet. Inst.	Ped. kool	Kesk- harid.	Kesk- hari- duseta
1955/56	24	23	-	1	1	1	11	7	2
1956/57	24	23	5	1	1	2	11	7	1
1957/58	25	24	5	1	1	3	10	7	2

1958/59	26	24	5	2	3	3	10	7	1
1959/60	26	25	4	2	3	3	10	6	1

Andmed tabelis: TLA, S.56:36.

Mõned andmed viitavad sellele, et 1949. a. asus kooli tööle logopeed, kuid tema nime ei ole teada. 1957. a. asus logopeedina tööle Juta Aasa, kes töötas 1963 aastani.

Õppeplaanid ja -programmid kohandati üldkoolide õppeplaanide ja -programmide alusel.

Tabel 11.
1951/52 õa. kasutusel olnud õppeplaan

Õppeaine	I kl.	II kl.	III kl.	IV kl.	V kl.	VI kl.	VII kl.
Emakeel	9	9	9	6	6	6	6
Matemaatika	8	8	7	6	6	6	6
Ajalugu				2	2	2	2
Loodusõpetus				2	2	2	2
Maateadus				2	2	2	2
Vene keel				4	4	4	4
Võimlemine	2	2	2	2	2	2	2
Käsitöö	2	2	2	2	2	2	2
Joonist.	2	2	2	1	1	1	1
Laulmine	1	1	1	1	1	1	1
Kokku	24	24	23	28	28	28	28

Andmed tabelis: TLA, S S.156:53-55.

Enam-vähem sama tundide jaotust kasutati 1950. aastate lõpuni. Endiselt puudusid abikoolidele ettenähtud õppematerjalid. Hiljem muutus olukord paremaks, sest kool hakkas saama abikooliõpikuid jm. juhendmaterjale.

Selle ajajärgu probleemid olid õppeedukus, õpilaste käitumine ja koolikohustuse täitmine. Õppeedukus kõikus 60-75% vahel. Palju oli alandatud käitumishindega õpilasi.

Haridusministeerium andis välja mitmeid kooli elu korraldavaid dokumente. Õpetajate tööga oli kooli direksioon rahul. 1952. a. avaldas direktor Salme Juhani, Aino Kumarile ja Asta Valderile kiitust hoolsa ja kohusetundliku töö eest, eriti aga nääripeo ettevalmistamise eest. Samad õpetajad said veel käskkirjaga kiita eeskujulikult korrastatud klassiruumide eest. Lisette Suitsu ja Ravo Vasarit on korduvalt kiidetud kohusetundliku töö eest ja hoolsa suhtumise eest ühiskondlikesse ülesannetesse. 1953. a. avaldati kiitust Auguste Brauerile eeskujuliku ja ennastsalgava teenistuskohustuste täitmise eest (TEIK).

Huvitav on tõdeda, et isegi koolisiseste ürituste läbiviimiseks oli direktor ülesanded määranud käskkirjaga. Näiteks 1965. a. oktoobripidustuste läbiviimiseks: “... määratud komisjoni järgmises koosseisus: õpetaja A. Valder – sõnavõtt, H. Tuisk - laulud ja muusika, S. Juhani - tantsud, L. Suits - saali kaunistamine, R. Vasari ja G. Albri - maja välisfassaadi kaunistamine”. Ka vene õpetajad said samalaadsed ülesanded. (TEIK:81).

Kuni 1955. aastani tähendas eripedagoogide ettevalmistamine Eestis peamiselt iseõppimist, mida suunasid koolide juhtkonnad ja vanemad õpetajad. Nii oli see ka meie koolis, ühtlasi elavnes metoodikaalane töö. Kirjutati töökogemuslikke ettekandeid, mis sundis analüüsima oma tööd ja tutvuma erialase kirjandusega. Kuid eriline rõhk oli asetatud ideelis-poliitilisele kasvatusel. Sellealane enesetäiendus oli kohustuslik kõigile õpetajaile, toimus eriplaani järgi ning seda kontrolliti rangelt. Korraldati metoodikanõupidamisi, millel esinesid õpetajad oma töökogemuslike ettekannetega. Koolisisese metoodikaalase töö koostisosa oli lisaks ideelis-poliitilisele enesetäiendamisele ka kohustus õppida vene keelt, samuti on vene õpetajad meie koolis õppinud ka eesti keelt. Sellele viitab direktori 20. septembri 1953. a. käskkiri: *"Määratud õpetajate vene keele õppuse läbiviijaks-konsultandiks I grupile õpetaja Auguste Brauer, II grupile õpetaja Ksenja Käbi ja vene õpetajate eesti keele õppuse läbiviijaks-konsultandiks Maire Pella.."* (TEIK:69).

Eesti erikoolide vahelised sidemed tihenesid, sidemeid loodi ka teiste liiduvabariikide erikoolidega. Alates 1955. a. olid tihedad metoodikaalased sidemed Kosejõe Eriinternaatkooliga, mis oli ka loomulik, sest need kaks kooli olid kaua olnud ainsad Eesti erikoolid. Koos korraldati pedagoogide kokkutulekuid, kus kuulati kolleegide ja psühhiaatrite erialaseid ettekandeid.

1961. a. toimus Balti liiduvabariikide koolide ja Valgevene nürmikute kooli I konverents Tartus. Kahe päeva jooksul kuulati 18 ettekannet defektoloogia teooriast ja praktikast (Klaas 1971:63).

Järgnevatel aastail toimusid igal aastal õpetajatele 2–3-päevased pedagoogilised lugemised, millest võtsid osa kõigi erikoolide õpetajad ning kus Eesti uurijad-õpetajad esinesid ettekannetega.

1961. a. alustas haridusministeeriumi juures tööd erikoolide komisjon, mis hakkas juhtima Eesti erikoolide tööd, tegelema programmide, õppeplaanide, õpikute jm. koostamise ja väljaandmise küsimustega (Klaas 1971:63). Selle töösse kaasati tublimaid õpetajaid.

5. TALLINNA ERIINTERNAATKOOL 1962–1990

5.1. Uus kool. Majandusolud ja kooli juhtimine

Uus koolihoone valmis 1963. a. Ehitas Tallinna Ehitustrust, tellija oli tolleaegne ENSV Haridusministeeriumi kapitaalehituse osakond. Koolihoone ehitati riiklike vahenditega ja oli ette nähtud vaimupuuetega õpilastele.

1963. a. võeti koolihoone vastu bilansilise väärtusega 265 583.70 rubla. Valminud koolimaja oli 3-korruseline kiviehitus, välisseinad silikaattelistest, siseseinad vahtbetoonblokkidest. Ruumide maht oli 16 035 kuupmeetrit ja üldpinda 4 257,1 ruutmeetrit.

Ruumid jaotusid nii, et keldrikorrusel asusid laod, soojussõlm ja õpilaste riidehoiuruumid. Esimesel korrusel asusid puidu- ja metallitöökojad (68 kohta), söökla ja köögiblokk, lauluklass, võimla, ravikabinetid, õpetajate riidehoid, majandusruumid ja maja kõrvaltivas direktori korter. Teisel korrusel oli 10 klassiruumi, õmblustöökojad 12 õmblusmasinaga, kabinetid, mis hiljem kohandati klassiruumideks, raamatukogu, mitmesugused abi- ja ametiruumid. Kolmandal korrusel olid internaadiruumid: magamistoad (420 ruutmeetrit), 3 mängutuba ja ametiruumid. Aulat ei olnud koolile planeeritud.

Koolile kuulusid veel garaaž, katlamaja, elektrialajaam ja kuur (TEIK: plaan). Koolile kuuluva maa-ala suurus oli 3,2 ha, sellest pargi all 1,9 ha ning spordiväljak 0,0745 ha.

Eriinternaatkool loodi 31. 8-klassilisest Koolist, mis likvideeriti ENSV haridusministri 20. juuli 1963. a. käskkirjaga nr. 92. Töölt vabastati kõik õpetajad, kool komplekteeriti uuesti endistest õpetajatest. Muudatused toimusid juhtide osas: direktoriks jäi Villi Ehatamm (kuni 1965. a-ni). Direktori asetäitja õppetöö alal Juta Metsapa vabastati töölt seoses kooli reorganiseerimisega. Uueks direktori asetäitjaks õppetöö alal määrati vene rahvusest Zinaida Aleksejeva, kel oli kõrgharidus ja kes oskas vajalikul määral ka eesti keeles rääkida (sisekontrolli materjalid olid vormistatud siiski vene keeles). Juhtimise tugevdamiseks anti seoses internaadi tekkimisega juurde uus ametikoht - direktori asetäitja kasvatustöö alal. Sellele kohale määrati Erich Pavelson, kes töötas aastail 1963-1964. Kooli majandusjuhatajaks kinnitati Richard Peedo. 1964. a. määrati direktori asetäitjaks kasvatustöö alal Salme Juhani, kes töötas sel ametikohal kuni 1972. aastani. Salme Juhani sündis Narvas 17. veebruaril 1913. Ta lõpetas Tallinnas E. Lenderi Tütarlaste Gümnaasiumi ning siirdus seejärel Londonisse meditsiini õppima. Meditsiiniõpingud lõpetas Eestis. Edasise elu soovis ta siduda pedagoogilise tööga ning lõpetas E. Lenderi Eelkoolialiste Lastekasvatavate Seminari pedagoogi kutsega (S. Juhani suulised meenutused). Hiljem lõpetas ta kaugõppes Tallinna Pedagoogilise Instituudi võõrfiloloogina.

Uues koolis paranesid töötingimised ja täienes materjalosa, kogu kõlblik varandus võeti üle 31. 8-klassiliselt Koolilt. Uue inventari ja vahendite soetamiseks eraldas raha haridusministeerium ja Tallinna Linna Kapitaalehituse Osakond. Abi andsid ka Kosejõe Eriinternaatkool, Ametiühingu Vabariiklik Komitee, Kehra Kombinaat, Tallinna Toidukaubastu jt. Abi osutati ka üksikisikute poolt. Väikevahendid ja materjalid saadi peamiselt endiselt koolilt, samuti raamatukogu, kus 1963. a. oli 2232 eksemplari, sh. ilukirjandust ja poliitilist kirjandust. Kool oli hästi varustatud inventari, seadmete, õppevahendite ja kirjandusega (TEIK).

Uue koolihoone kasutamise käigus ilmnisid kohe ka puudused. Kool oli ehitatud 160–180 õpilasele, tegelikult oli õpilasi aga 246. Neist 120 ööbisid internaadis ja olid riigi ülalpidamisel.

Klassikomplekte oli 16, klassiruumi aga 10, seega tuli loobuda õppekabinettidest ja isegi mõnest vajalikust abiruumist.

Nagu tol ajal tavaks, anti koolimaja üle hulga lõpetamata töödega. Nii tehti oma jõududega ja šeffide abiga korda spordiväljak, maja ümbrus jm. Koolimaja sees olulisi ümberehitusi ei tehtud.

Töö uues koolis ei sujunud raskuste ja puudusteta. Juhtkonnas tekkisid tõsised lahkkelid, ei laabunud õppe- ja kasvatustöö juhtimine ja organiseerimine, süvenes lõhe kollektiivis, mis kandus kohati õpilasteni. Halvim oli see, et vastuolud kandusid üle rahvuslikule pinnale. Mõningaid puudusi oli ka finants-majanduslikus tegevuses (inventari arvelevõtmises, materjalide arvestuses, seadmete paigaldamises, dokumentatsiooni vormistamises jne.). Kooli revideeriti korduvalt (1964, 1965), asja arutati haridusministeeriumi kolleegiumil. Olukord muutus naeruväärseks, sest kaebekirjad jõudsid koguni Moskvasse N. S. Hruštšovini. Villi Ehatamm kommenteeris ise olukorda ja väitis, et niiviisi ei olnud enam mõtet jätkata. Kahju oli küll lahkuda, sest kollektiivis olid enamasti toredad ja väga töökad inimesed. Haridusministeeriumi kolleegiumi otsusest võib lugeda: *"Direktor on eelnevalt teinud vähe pedagoogilist tööd, on olnud eemal koolitööst haiguse ja riigieksamite sooritamisega Tartu Ülikoolis. Koolis puudus vajalik üksmeel, mis raskendas kooli juhtimist. Direktori asetäitja Zinaida Aleksejeva ei suutnud õppe- ja kasvatustööd nõuetekohaselt juhtida"*. Direktor Villi Ehatamm vabastati töölt omal soovil 20. augustil 1965 seoses üleviimisega Tallinna Kalatööstusliku Merekooli ülema asetäitjaks (HM kk. 48-k 18.08.1965). „Seoses selle merekooli laiendamisega ja ehitustegevusega oli sinna inimest tarvis, kellel oleksid juba vajalikud kogemused ja kui tehti ettepanek, siis nõustusin kohe”, meenutab Villi Ehatamm. Samal ajal vabastati töölt ka omal soovil õppealajuhataja Zinaida Aleksejeva. Temast sai hiljem Tallinna Balletikooli õppealajuhataja.

Noor direktor Villi Ehatamm oli kooli valmimise ajal kirjutanud end direktor-ehitajaks, kelle hoole ja valvsa silma all valmis maja, kus õpilased võisid õppida juba palju paremates oludes, hakkas tööle internaat, mis sai koduks paljudele kodututele lastele ja nädalakoduks orbudele. Need, kes seda maja kasutavad, on Villi Ehatammele väga tänulikud.

Uueks direktoriks määrati 18. augustil Hilja Rauk (ta töötas 1973. a-ni). H. Rauk sündis 13. aug. 1930 Hiiumaal Käina vallas. Tema haridustee algas Hiiumaal, jätkus Haapsalu Õpetajate Seminaris, mille lõpetamise järel suunati Hiiumaale Kärkla Keskkooli, kus ta töötas kolm aastat. Edasi siirdus ta Tallinna, kus töötas tuntud Nõmme 10. Keskkoolis õppealajuhatajana. Töö kõrvalt lõpetas ta Tartu Ülikooli ajaloo osakonna ja sai ajalooõpetaja diplomi. Direktor Villi Ehatamme lahkumise järel määrati ta Tallinna I Eriinternaatkooli direktoriks. Hilja Rauk ise väidab, et temast sai direktor pärast haridusministeeriumi korduvat pealekäämist. *„Andsin nõusoleku raske südamega, sest teadsin, et tööpõld tuleb enam kui raske. Haridusministeeriumis olin tol ajal heas kirjas. Kõigele lisaks anti ka lubadus korteri eraldamiseks. Juba esimene mulje tööle asudes rahustas, sest kolleegid olid toredad ja siin töötas suur hulk meesõpetajaid ja kasvatajaid. Heal tasemel oli poiste ning tütarlaste tööõpetus. Heades kätes oli internaadi juhtimine jm.”* (H. Rauk).

Direktori asetäitjaks õppealal valis ta erialaspetsialisti, äsja Moskva Riikliku Pedagoogilise Instituudi eripedagoogika osakonna lõpetanud ja vastava kutse omandanud Karl Karlepi (jäi sellele ametikohale 1968. a-ni), kes oli suunatud meie kooli õpetajaks. Peagi lõi ta kaasaegsel teaduslikul tasemel õpetamise erikoolis ja hiljem kogu Eestis.

Hilja Rauk vahetas kohe välja ka majanduspersonali. Direktori asetäitjaks majandusalal sai Tom Martin (jäi ametisse kuni 1967. a-ni). Töölt vabastati ka kooli pearaamatupidaja.

Uutel juhtidel seisis ees vastutusrikkad ülesanded:

1. inventeerida vara;
2. luua õppe-kasvatustöös kindel kord ja distsipliin ning muuta õpetamine erikoolile sobivaks;
3. liita ühte õpetajad, tõsta nende haridustaset ja erialast ettevalmistust;
4. kindlustada materiaalne baas.

Need olid suured ja keerulised ülesanded ega lahenenud lihtsalt. Edu tagamiseks tehti ümberkorraldusi:

1. Koolitöö üksikasjalik planeerimine, direktsiooni liikmete vaheline tööjaotus, milles täpsustati sisekontrollialased ülesanded. Tol ajajärgul olid sisekontrolli materjalid eriti korrektselt vormistatud ja sisekontroll oli olnud väga tihe.
2. Täpsustati sisekorra eeskiri nii õpilaste kui ka õpetajate jaoks: õpilased tohtisid siseneda tagauksest, et minna kohe rõivistusse, klassikorrusele tohtisid minna 15 min. enne õppetöö algust. Distsipliini tagamiseks viidi sisse rivistused klassi ukse taga enne iga tunni algust, nõuti koolivormi jne. Suuremad üritused ja aktused otsustati korraldada eestlastele ja venelastele eraldi, et tagada nende kasvatustlik väärtus.
3. Põhjalikult korraldati ümber õppenõukogu töö. Hakati arutama sisulise töö probleeme, analüüsima kasvatustööd, kuulama ettekandeid, arutama läbi juhenddokumente jpm.
4. Planeeriti kooli- ja klassiruumide kujundamine: moodustati komisjon, kellega tuli kooskõlastada kujunduslik külg, sealhulgas ka stendid, värvilahendus jm. Kohustati kaotama nn. klassimuuseumid (nt. Nikolai Ostrovski, Pavel Kortšagin jt. – need olid olnud moes ja vene õpilastele südamelähedased). Ruumid kujundati läbimõeldult.
5. Täiesti uus sisu anti õpetajate enesetäiendamisele. Hakati õppima oligofrenopedagoogika aluseid. Nõuti ja toetati edasiõppimist. Kõigile kaugõppijaile anti nädalas üks vaba päev jms.
6. Eriline rõhk asetati tööõpetusele, kutseõppele ja töökasvatusele. Tõhustati tööd praktikabaasidega: Vineeri- ja Mööblivabrikuga, mööblivabrikuga "Standard", V. Klementi nim. Õmblusvabrikuga. Tol ajal olid kooli pakutavad erialad tiseritöö, õmblemine ja aiandus.
7. Klassi- ja kooliväline tegevus muutus kasvatustöö koostisosaks.
8. Kooli majandusolude parendamine.

Kool oli inventari, õppevahendite ja spordiinventariga rahuldavalt varustatud. Igal aastal muretseti juurde uut inventari ja õppevahendeid. Uuendati tehnilisi vahendeid: soetati kitsasfilmiaparaat, 3 raadiovastuvõtjat, 2 televiisorit, 3 magnetofoni ja ka pianino "Vanemuine". Kooli vastas asuva Farmaatsiatehase abiga muretseti veel juurde spordiinventari: uisud, suusad, kelgud jm. Spordiõpetaja Heinar Kuke sõnul oli direktor spordilembene ja kui midagi sooviti, siis seda ka saadi. Varustatud olime hästi, spordirajatised said ühiste jõududega korda ja kuna direktoril olid paljude instantsidega head suhted, saime alati kõik küsimised lahendatud. Spartakiaadidele ja võistlustele minnes võisime kindlad olla, et bussid on õigel ajal ukse ees.

Igal aastal tehti koolimajas remonti, kool nägi ilus välja. Direktor oli energiline ja otsiv. Kool vajab aga väga suvelaagrit. 1960-ndail aastail jõuti otsingutega Läänemaale, kus jäi silma Riguldi koolimaja, endine Riguldi mõis, mille vundamendis oli raiutud aasta 1620. Häärber, väljastpoolt vaadates madal maamaja, oli muidugi hilisem ehitus.

1967. a. märtsis tegi direktor taotluse Haapsalu Rajooni Haridusosakonnale Riguldi koolihoone andmiseks Tallinna Eriinternaatkoolile, sest koolil on vaja vaimupuuetega lastele suvelaagrit. Otsus venis, kuna hoonet soovis ka Haridustöötajate Ametiühingu Vabariiklik Komitee. Hilja Rauga sõnul oli vaja paljude suurte ülemuste uksi kulutada, kuid ta ei jätnud joni. Sama aasta mais tegi ta uue taotluse ja palus, et hoone antaks Haapsalu Rajooni Rahandusosakonna bilansist üle Tallinna Eriinternaatkooli bilanssi (S.61: 1,5,6).

Kui Riguldi koolimaja kätte saadi, oli tarvis seda kohe elamiskõlblikuks muutma hakata. Teele saadeti uus taotlus haridusministeeriumile, et saada puhkelaagrile hooldaja ametikoht. Kirjast haridusministeeriumile: *"Hoonete kompleks seisib kaua tühjalt ja hooldamata, mistõttu on väga korrast ära, samuti vajab korrastamist territoorium. Tööd jätkub aastaringselt. Et see töö aga säiliks, on hädasti tarvis inimest, kes maja hooldaks ja selle järele vaataks."* (TLA, S.61:19). Hooldaja ametikoht saadi. Kohe algasid Riguldis tööd, kuid sinnasõiduks oli tarvis transpordivahendit. 1967. a. saadeti kiri Autotranspordi ja Maanteede Ministeeriumile: *"Kool palub eraldada ühe autobussi (18–30 kohalise) vaimselt defektsete laste transportimiseks nii linnasisesteks sõitudeks kui ka puhkelaagrisse, ekskursioonideks jne. Koolis on 25 sellist last, kellel ei ole vanemaid, sest neilt on vanemlikud õigused ära võetud. Need lapsed elavad alaliselt koolis või suvel puhkelaagris Riguldis (Haapsalu rajoonis) ning autobussi on koolile hädasti tarvis."* (TLA, S.61,1.20). Autobuss PAZ-651 eraldati autotranspordi ja maanteede ministri 25. detsembri 1967. a. käskkirjaga nr. 669 (TLA, S. 61,1.20). Samasisulise põhjendusega kiri saadeti ka haridusministeeriumile, millega taotleti koolile bussijuhi ametikoht. Kirjas põhjendatakse bussijuhi vajadust: *"Buss on, kuid pidevateks sõitudeks laste veoks sauna, juuksurisse, kinno, teatrisse, ekskursioonile, õppepraktikale Riguldi suvelaagrisse - majanduslikult tuleb oma bussijuhi kasutamine tõhusam, kuna kool kulutas 1967. a. vedudeks 2000 rubla kuus. Peale selle toimuvad sageli vabariiklikud üritused erikoolide vahel, kuhu on tarvis sõita (pedagoogilised lugemised, meetoodilised konverentsid jpm.). Komandeerimisrahadeks kuluvad suured summad."* (TLA S.78:1, 2-3). Kool saigi bussijuhi ametikoha.

1968. a. lahkus direktori asetäitja õppealal Karl Karlep. Ta asus Moskvasse edasi õppima. Hiljem sai temast Tartu Ülikooli defektoloogiaosakonna professor, Eesti erikoolide eriharidusega õpetajate koolitaja, vajaliku kirjanduse ja meetoodika autor, oma ala tõeline meister. Ta jätkas õpinguid ja teadusuuringuid Moskvas Defektoloogia Teadusliku Uurimise Instituudi (DTUI) juures ja läbis aspirantuuri ning kaitses kandidaadikraadi "Eesti õppekeele abikooli õpilaste kirjutamispuuded", 1971. Hiljem kaitses ta pedagoogikadoktori kraadi saamiseks Tartu Ülikoolis töö teemal "Abikooli emakeeleõpetuse sisu ja meetoodika põhjendus", 1993. (K. Karlep: 24-25). Uueks direktori asetäitjaks õppealal sai Öie Toom-Jermakova (töötas sel ametikohal 1987. a-ni). Tööle asudes oli tal lõpetamata kõrgharidus, hiljem lõpetas ta kaugõppes Leningradi Pedagoogilise Instituudi (1979) ja sai defektoloog-logopeedi kutse. Enne meie kooli tööle asumist oli töötanud Haapsalu Sanatoorse Kooli õppealajuhatajana aastail 1961–1965. Hilja Rauk iseloomustas teda kui kollektiivis lugupeetud, väga kohuse- ja vastutustundlikku ning printsipiaalset inimest. Ta on tugev meetodik, nõudlik enese ja teiste suhtes.

Kõiki neid ettevõtmisi kroonis edu. Sellele viitas haridusministeeriumi 1968. a. inspekteerimine. Üldhinnang: *"Kogu kooli töö on heal tasemel. Kool töötab perspektiiviga, on muutunud vabariigi üheks paremaks, kooli töö väärib vabariigi ulatuses kõrgeimat hinnangut, on üks vähestest koolidest, kelle tööd saab analüüsida eripedagoogika alusel. Mitmes lõigus on vabariigi parim: meetoodiline töö, kasvatus töö, meditsiiniline töö, kus vabariigis ei ole kõrvale panna teist."* (Kooliarstina töötas dr. Helve Eiso aastail 1965–1979). (TLA, S. 49: 44-45, S.69: 40-49).

Hea hinnang andis jõudu ja julgustas edasistes otsingutes kommenteeris Hilja Rauk hiljem.

1972. a. tähistati suurejooneliselt kooli 50. juubelit ja haridusministeerium märkas Hilja Rauka kui võimekat haridusjuhti, kes sobiks edukalt juhtima üldkooli. 1973. a. tehti talle ettepanek asuda Tallinna 42. Keskkooli direktoriks ja ta viidigi sinna üle.

Uueks direktoriks sai sama kooli staažikas, kollektiivis lugupeetud, energiline ja väga töökas õpetaja ja kasvataja **Helve Pank**, kes töötas direktorina 1977. aastani. Helve Pank oli sündinud 25. oktoobril 1933. aastal. Oma nooruse ta oli sunnitud veetma Siberis, kuhu ta koos vanematega küüditati 7-aastasena. Seal lõpetas ta Tomski Pedagoogilise Kooli. Kui ilmus vastav seadus, millega asumiselolevad õpetajad rehabiliteeriti, tuli ta Eestisse tagasi ja asus tööle Kiviõlis vene keel õpetajana. Sealt läks ta tööle Rakverre juba algklasside õpetajana ja, lõpetanud Tallinna Pedagoogilise Instituudi (1965) algõpetuse õpetaja ja logopeedi erialal, asus tööle meie koolis, kus ta töötas kasvataja-õpetajana kuni direktoriks määramiseni (H. Panga suulised meenutused).

Jätkus kindlakäeline ja traditsioone järgiv juhtimine. Koolitöö juhtimine ja töö planeerimine muutus veelgi asjalikumaks, seda enam, et 1974. a. ilmus uus koolitöö planeerimise juhend. Tekkis vajadus kaadri kinnistamiseks, Helve Pank oskas valikuid teha ja valida juhtideks parimaid kollektiivi liikmeid.

Vahepeal olid vahetunud direktori asetäitjad kasvatusalal. Seoses pensionile minekuga lahkus töölt kauaaegne (aastail 1964-1972), suure kohuse- ja vastutustundega silmapaistev metoodik Salme Juhani, kes oli internaadile aluse pannud ja uusi traditsioone loonud. Teda asendas lühikest aega (aastail 1972-1973) Charles Vallmann.

Helve Pank tegi ettepaneku asuda kasvatusala juhatajaks kauaaegsele, väga hoolsale ja südamega töötavale pedagoogile – kasvataja Ellu Papstelile, kes jäi sellele ametikohale 1981. aastani. Ellu Papstel lõpetas Tartu Ülikooli 1964. a. eesti filoloogina. Ta töötas alates 1964. aastast samas koolis õpetaja ja kasvatajana. Ta sobis sellele ametikohale. Pioneeritööd juhtis aastail 1953–1976 Ellen Nitskaja, seega olid direktoril tugevad kogenud abilised.

Kollektiivis pandi suurt rõhku esteetilisele kasvatusel ja kooli esteetilisele välimusele. Kool sai nägusad lillelauad ning kehtestati nõue, et lillepottide all on ainult lillede jaoks ette nähtud alused.

Igal kevadel remonditi koolimaja, 1974. a. remonditi ka internaat. Kool varustati uute õppevahenditega ning õppekirjanduse ja metoodiliste materjalidega.

Jätkusid tööd Riguldi väljaehitamisel. Parandati kuuri katus, ehitati prügikastid, parandati trepid, ustele pandi uued lukud. 1975. a. oli suursündmus Riguldi sauna lõpetamine. Suured teened olid selles käsitööõpetajatel Leonhard Laanveel ja Rein Uusil jpt. (S. 7: 53-54)

Heal tasemel oli meditsiiniline teenindus. 1976. a. tegi dr. Helve Eiso ettekande õppenõukogus, kus ta tõi välja järgmised tulemused:

- perfokaardisüsteem on välja töötatud ja rakendatud;
- neli korda aastas toimub õpilaste süvendatud läbivaatus;
- on täiustatud psühholoogilisi uuringuid;
- jätkub oligofreenia astmete väljaselgitamine, lisasüvenduste diagnoosimine, Pevzneri gruppide määramine uue klassifikatsiooni põhjal ning psühhiaatrilise ravi määramine;
- toimib meditsiiniline kontroll toitlustamise, personali, kooli- ja klassiruumide üle (S. 112: 17).

Juhtimises tugines Helve Pank üldjoontes positiivsele, väga palju kasutati käskkirjaga kiitmist, autasustamisele esitamist, kuid vajaduse korral ka käskkirjaga karistamist – kõigile vastavalt teenetele. Ta meenutas ise töötatud aastaid ja kolleege suure südamesoojusega: „*Kollektiiv oli meil tore ja töökas; kõik, mis ette võtsime, seda tegime innu ja õhinaga. Tulla iga päev kooli – see oli kui*

pidupäev, sest koostöö sujus. Olen väga rahul oma töötatud aastatega, see oli minu elutöö.” (H. Pank: suulised mälestused).

1977. a. lahkus Helve Pank direktori kohalt. Ta põhjendas oma tagasiastumist järgnevalt: *”Soovisin tagasi õpetajaks, sest see töö oli mulle südamelähedasem, otsisin endale ise järeltulija ja kui tema nõusoleku olin saanud, siis andsin alles avalduse, tundsin, et mu tervis ei talu enam seda koormust. Minu avaldus ka rahuldati ning jäin rõõmuga edasi tööle õpetajana”.* (H. Pank: suulised mälestused).

Alates 1. septembrist 1977 määrati direktoriks Asta Kasak-Aru (ajaloolane), kes töötas sel kohal 1979. aastani. A. Aru sündis 7. juunil 1934 Pärnumaal. Kooliteed alustas ta Harjumaal. Kuna isa arreteeriti ja saadeti vangilaagrisse, siis tuli Astal pere vanima lapsena olla emale toeks. Pärast 7. klassi lõpetamist tuli minna kolhoosi tööle, et perele leiba teenida. Hiljem ta astus edasi õppima Rakvere Õpetajate Seminari. Kõrghariduse omandas Tartu Ülikoolis, kus lõpetas ajaloo osakonna ajaloo eriala. Ta oli enne sellesse ametisse määramist töötanud õpetajana ja Tartu 8. Keskkoolis õppealajuhatajana, seega oli tal juhtimiskogemusi (A. Aru-Kasaku suulised meenutused).

Majandusjuhatajana töötas aastail 1976–1979 Uno Aru, vanempioneerijuhina asus tööle Rutt Saar.

Rutt Saar lõpetas Tartu Ülikooli defektoloogiaosakonna 1977. a. ja suunati meie kooli õpetajaks. Energilisest ja teotahtelisest noorest spetsialistist sai kuni 1990. aastani pioneerijuht, kes andis endast kõik, et koolipere võis elada täisväärtuslikku ja sisukat elu. Alates 1990. aastast töötab ta meie koolis õpetajana, kel on praegu vanemõpetaja tiitel.

Asta Kasak-Aru lahkus koolist, sest ta kutsuti tööle Haridusministeeriumi koolivalitsuse juhataja asetäitjaks. Uueks direktoriks määrati **Egon Hurt**, kes jäi ametisse 2000. aastani. Egon Hurt sündis 28. augustil 1930 Põlvas. Lapsepõlves elas veel Elvas ja Tõrvas, kus alustas ka kooliteed, keskkooli lõpetas ta Valgas. 1954. a. lõpetas ta Tartu Ülikooli füüsikaõpetaja kutsega. Tööle suunati Haapsallu, kus töötas 13 aastat füüsikaõpetajana. Tallinnas oli esimene töökoht kakskeelses Erikutsekoolis Nr. 12, kus õpetas matemaatikat ja füüsikat. 1967. a. asus tööle Tallinna 7. Keskkooli füüsikaõpetajana ja paralleelselt ka vanglas asuva Kaugõppe Keskkooli direktorina. Siit viis edasine tee Tallinna Kalinini Rajooni Haridusosakonna juhataja ja Tallinna Linna Haridusosakonna juhataja ametikohale (E. Hurda suulisi meenutusi).

Kaadrialaseid muutusi oli teisigi. 1979. a. lahkus töölt dr. Helve Eiso ja uueks kooliarstiks sai Mallika Koel, kes töötab kooliarstina praegugi. Direktori asetäitjaks majandusalal asus 1979. a. tööle Rauno Linnuste, kes püsis ametis 1981. a-ni. Majandusjuhatajad vahetusid 1980-ndatel aastatel tihti: Leili Ruudi, Milvi Levald (1981-1982), Reet Veskoja (1982-1983). Kaua töötas sel ametikohal Krista Männik (1982-2002).

Direktor Egon Hurda ülesandeks sai:

1. kahe kooli lahutamine, mis teostus 1984. a.;
2. majandusolude parandamine;
3. kutse- ja erialaväljaõppe laiendamine ja väljaarendamine;
4. Riguldi puhkebaasi kui töö- ja puhkekeskuse edasine väljaarendamine;
5. õppe- ja kasvatustöö parendamine.

5.2. Õpilased

Kool komplekteeriti peamiselt endise 31. 8-klassilise kooli õpilastest. Seoses internaadi asutamisega tuli õpilasi juurde ka väljastpoolt Tallinna. Õpilasi võttis kooli vastu komisjon. Vastuvõtt muutus konkreetsemaks, kui 1967. a. ilmus haridusministeeriumi vastuvõtu korda ja tingimusi kindlaksmäärav juhend (HM KK 1967, 3: 28-30).

Meditsiinilis-pedagoogiline komisjon tutvus lapsega igakülgelt ja põhjalikult, et otsustada, kus tal on õigem õpinguid jätkata. Vastuvõtukomisjoni kuulusid:

- haridusosakonna töötaja-esimees;
- üldarst või pediaater;
- kogenud õpetaja-defektoloog;
- linna või eriinternaatkooli pedagoog;
- direktor või asetäitja;
- lähima raviasutuse lastepsühhiaater;
- haridusministeeriumi esindaja.

Vastavalt meditsiinilis-pedagoogiliste komisjonide 1969. a. tüüp-põhimäärustikule töötas Eesti komisjon Tallinnas, Tallinna Eriinternaatkoolis Matrossovi t. 40 (V. Neare: 94).

Alates 1969. a. kuulusid sellesse komisjoni pikki aastaid Õie Toom-Jermakova, Helvi Kõrsmäe, Eve Markvart, Galina Orlova, Lidia Kostigina, Asta Valder, Alli Ojalo, dr Helve Eiso jt. (TLA S. 80:1). Komisjon tugines vastuvõtjuhendile: kooli võeti vastu üldkooliõpilasi vanuses 8–12 aastat, kes oma intellektuaalse arengu tõttu ei olnud võimelised selles koolis rahuldavalt edasi jõudma. Õpilastel pidi olema vähemalt üks järgmisi näidustusi:

- oligofreenia debiilsuse astmes;
- intellektuaalne areng, mis on tingitud aju traumaatilisest, infektsioossetest jt. aju orgaanilistest kahjustustest;
- epilepsia, millega kaasneb debiilsus;
- skisofreense protsessi defektne staadium;
- mõni endokriinne haigus, millega kaasneb intellektuaalne alaarenemine ilma psüühilise degradatsioonita;

Vastu võtta tuli ka õpilased, kes ei õpi ja kellel on psühhoneuroloogiadispenseri tõend - otsus nende õpivajaduse kohta erikoolis (HM kk. J 31967:29).

1963. a. määrati esimesteks klassijuhatajateks:

I klass	Asta Valder	Praskovja Lissakova
II klass	Alma Kelder	Diana Rudak
III klass	Alli Ojalo	Nina Sapega
IV klass	Elsa Kivilo	Niina Kovalenko
V klass	Helvi Kõrsmäe	Irina Petrovskaja
VI klass	Saima Krüger	Emilie Pihlakas
VII klass	Salme Juhani	Lidia Kostigina
VIII klass	Emilie Mõttus	Galina Orlova (TLA, S. 4: 9).

Õpilaste käitumise ja kooli distsipliiniga oli palju probleeme. Sisekorra eeskiri oli küll välja töötatud ja õpilastelt nõuti sellele allumist, kuid tulemused olid visad tulema. Õpilased pidid kandma koolivormi (tütarlastel sinine kleit valge krae ja kätistega).

Koolis oli sisse viidud klassidevaheline sotsialistlik võistlus, millest olid kohustatud osa võtma kõik õpilased. Võistlusest tehti kokkuvõtteid, edukamaid autasustati ja premeeriti. Pidupäevadel tehti ka vahekokkuvõtteid. 1964. a. avaldas direktor Villi Ehatamm käskkirja nr. 135: *“Tervitan ja õnnitlen kooli pedagooge, teenistujaid ja õpilasi saabuva pidupäeva Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 47. aastapäeva puhul. Avaldan tänu kõigile töötajatele ja õpilastele, kes on näidanud end tublidena käitumises ja õppimises.*

I õppeveerandil tuli sotsialistlikus võistluses IV-VIII klasside vahel korra ja puhtuse osas I kohale V c klass (klassiorganisaator Harlamova), klassijuhataja õpetaja B. Jankelson. Internaadi rühmadest saavutas I koha I rühm (kasvatajad H. Pank ja R. Karu). Parimaks toaks osutus V rühma tuba nr. 125 (toa vanem Raivo Nevski).

Häid tulemusi näitasid korrapidamises VII a ja VIII c. Seoses eeltooduga käsin:

- 1. Anda üle auhindrändvimpel V c klassile ja autasustada tordiga.*
- 2. Anda üle rändauhind - raadio I rühmale ja autasustada rühma tordiga.*
- 3. Autasustada V rühma tuba nr. 125 albumiga ja šokolaadikarbiga.*
- 4. Avaldan kiitust eeskujulikele õpilastele: I klass - Toivo Korv, Imbi Korron, Leonid Kordejev, II klass: Hilja Sing, Merike Loop, Larissa Tsvetkova, III klass: Õnne Käsper, Tiiu Kasela, Fjodor Jusupov“ (TEIK, KK: 137). See kahtlemata innustas kõike paremini tegema nii õpilasi kui ka õpetajaid-kasvatajaid.*

1965. a. hakati nõudma, et enne tunni algust rivistuksid õpilased klassi ukse juures ja alles õpetaja loal siseneksid klassidesse. Kehtestati nõue vahetusjalatsite kandmiseks. Vahetunnis pidi jalutama kahekaupa, ei tohtinud joosta, tõugelda ega rüseleda. Klassitunnis pidi õpilane esitama oma päeviku. Õpilased pidid täitma neile pandud kohustusi ja korraldusi vastu vaidlemata.

1960-ndail aastail õppis koolis keskmiselt 240–260 õpilast, neist venelasi 120–150, 1970-ndail see arv aga kasvas ja küündis 210-340-ni. Õpilaste arv suurenes veelgi seoses kutseklassi avamisega 1978/80. õa. 1980-ndail aastail õppis koolis kõigi aegade suurim arv õpilasi. Näiteks 1982/83. õa. oli õppureid 368. Aastail 1964-1979 lõpetas kooli VIII klassi 139 õpilast, aastail 1980-1984 lõpetas IX klassi 49 eesti osakonna õpilast (tabel 12).

Tabel 12
Õpilasi, klassikomplekte ja lõpetajaid 1964-1990

Õppeaasta	Õpilasi	Neist vene	Klassi-kompl.	Lõpetajaid			
				8. klass	Neist vene	9. klass	Neist vene
1962/63	239	128	16	23	12		
1963/64	246	121	16	21	11		
1964/65	266	135	18	35	12		
1965/66	243	122	19	19	8		
1966/67	249	126	19	19	9		
1967/68	246	124	20	37	12		
1968/69	254	129	19	22	11		

1969/70	256	125	22	20	8		
1970/71	253	122	22	23	8		
1971/72	285	135	18	22	7		
1972/73	210	130	16	21	7		
1973/74	260		18	35	13		
1974/75	303		20	32	14		
1975/76	336		20	20	9		
1976/77	327		20	24	10		
1977/78	325		20	22	12		
1978/79	331		22	32	11		
1979/80	342		22	31	16	22	
1980/81	357		24	39	18	38	14
1891/82	354	108	24	38	12	39	17
1982/83	368	114	21	32	13	26	11
1983/84	367	126	16	31		22	
1984/85	280		17	24		25	
1985/86	309		17	23		23	
1986/87	304		17	32		19	
1987/88	296		17	34		18	
1988/89	308		17	36		24	
1989/90	255		16	33		21	
Kokku			780	233	277	42	

Andmed tabelis: TLA, S.618,617,575,578,598.541, nim1, S.106,91,112,50,49,66,78,84,91.

1972. a. avati Tallinna Abikool, kuhu suunati vene algklasside õpilased. Seetõttu õpilaste arv 1972. a. mõnevõrra vähenes. 29. märtsil 1974 kolis vene osakond uutesse ruumidesse.

Vastavalt haridusministeeriumi ringkirjale 68/76 hakati 1974. a. kodus õpetama neid puuetega lapsi, kes ei saanud koolis käia (HM KK. J.1974: 1). Neid õpilasi oli igal aastal keskmiselt 15–25.

Õpilased, kes elasid internaadis, olid riiklikul ülalpidamisel neil päevadel, kui nad elasid internaadis. Lastekodulapsed elasid internaadis aasta ringi. Alates novembrist 1970 hakkasid kõik meie kooli lapsed saama kord päevas tasuta toitu. 1970-ndail aastail hakkasid pikapäevarühma lapsed saama 2 korda päevas tasuta toitu. Pikapäevarühmi moodustati vastavalt vajadusele 2–3, nende täituvus oli 22–26 õpilast (HM KK.1975. a.).

Tänu korra ja distsipliini tugevdamisele muutusid õpilased kasvatatumaks.

1968. a. inspekteerimisaktist võib lugeda: *"Õpilased on distsiplineeritud ja viisakad, nägusalt riides ja puhtad. Nii tunnis kui ka vahetunnis valitseb kord. Tunnis töötavad ja vastavad õpilased hästi, on rõõmsameelsed ning üksteise vastu heatahtlikud."* (TEIK).

Õpilaste edasijõudmine oli samuti hea. Õppeedukusprotsent oli 80-90. VII ja VIII klassi lõpetajad pidid sooritama kvalifikatsiooni (ametialaste oskuste) eksamid. Eksamite tulemusena said nad vastava kategooria, üldjuhul I kategooria, kuid tublimad said II ja üksikud isegi III kategooria.

1960-ndail aastail lõpetas VIII klassi 102 eestlast ja 81 venelast, 1970-ndail aastail 197 eesti õpilast ja 1980-ndail IX klassi 49 eesti õpilast (vt. tabel 12). Lõpetanuist said enamasti tublid tööinimesed.

Paljud õpilased jätkasid õpinguid kutseharidussüsteemis, kuid osa õpilasi läks õhtukooli. Õpetaja Voldemar Arop meenutab hea sõnaga Marko Pukmad, kes lõpetas Koplis kutsekooli ja töötas kondiitri- ja mehaanikavabrikus "Kalev" treialina; Getrin Luide läks õppima õmblemist. Õpetaja Maimu Taros loetleb hulga toredaid lõpetajaid, häid perekonnainimesi, näiteks Lembit Leis lõpetas õhtukeskkooli, Ulvi Leismann asus tööle lasteaias, Jaanus Viiksaare ehitas Rakvere Lihakombinaati. Õpetaja Ellu Papsteli arvates sai iga õpilane koolist kaasa vajalikud kogemused eluks. Tema klassi lõpetajatest on ainukordne näide Viktor Eksi, kes lõpetas edukalt õhtukeskkooli ja asus 1997. a. õppima Tartu Ülikooli lääne-euroopa keeli. Võib muidugi väita, et see oli puht diagnostikapraak, kuid fakt jääb faktiks.

1978/79. õa. oli õpilasi koolis juba 367. Kool pidi hakkama tööle kahes vahetuses. Õppetundide pikkus oli 40 min.

1979/80. õa. avati veel X klass, kutseklass, kus õpetati endiselt tööliselukutseid. Praktikabaasideks olid mööblikomplekt "Standard", õmblusvabrik "Võit", tootmiskoondis "Baltika", Vineeri- ja Mööblivabrik, Naha- ja Jalatsikomplekt. Õpilased viibisid praktilisel aastaringil ja sooritasid kevadel praktikapaigas eksamid. 1981. a. anti eksamite tulemusena mööblivabrikus "Standard" mööblitööstuse erialal viiele noormehele II kategooria, kahele I kategooria ja kahele koguni III kategooria. Jalatsivabrik andis kõigile jalatsivalmistaja kutse.

Kooli 60. juubelil ütles oma kõnes õmblusvabriku "Võit" esindaja: *"Selle kooli lõpetanud töötavad meie tehases väga hästi. Just äsja kuulutati sotsialistliku võistluse võitjaks, parimaks noortööliseks, üks selle kooli vilistlane"*. Kiitva hinnangu andsid lõpetajate töö kohta veel "Standardi", "Baltika" ja V. Klementi nim. Õmbluskoondise esindajad (NÕ, 1982:14).

Alates 1980. a. tehti kokkuvõtteid lõpetajate tööhõive kohta. Aruandluses märgitakse, et tööleläinute protsent on madal. Näiteks 1981. a. 18 lõpetajast läks tööle 10, 1984. a. 25 lõpetajast 11 ning kutsekooli asus edasi õppima 6 jne. Kuhu mindi tööle? Jalatsivabrikusse "Kommunaar", Taarakomplekti puidutööliseks, tootmiskoondisse "Standard", "Polümeeri", "Vasarasse", "Kalevisse", "Võitu" jm. Mõned lõpetanud asusid tööle psühhoneuroloogiahaiglas kartonaažitsehhi töölisena. Mitmed lõpetajad asusid Keilas jm. lasteaedadesse lapsehoidja-koristajaks, kauplustesse pakkijaks, laotööliseks, tööle asuti ka põllumajandusse (TEIK). Alati ei olnud siiski võimalik leida töökohta.

Õpilaste suur arv tekitas probleeme. Olulist kergendust ei toonud ka 1984. a., mil lahkus vene osakond. Vene kooli nimeks sai Tallinna III Eriinternaatkool, direktoriks määrati Ellen Nitskaja. Kooli asukohaks sai Järveotsa tee 33. Meie kool nimetati 1984. a. Tallinna I Eriinternaatkooliks. Ka 1980-ndail oli õpilaste arv 280-308 (tabel 12).

5.3. Klassi- ja kooliväline tegevus

Klassi- ja koolivälised tööd juhtis tol ajal vanempioneerijuht. Sel ametikohal töötas palju aastaid (1953-1976) Ellen Nitskaja, aastail 1977-1989 juhtis pioneeritööd Rutt Saar. Pärast teda oli lühikest aega Anu Havel, seejärel see ametikoht likvideeriti.

Klassivälise töö üks vorme oli ringitöö. 1963/64. õa. töötas 14 ringi, nt.:

- poistekoor – Marve Tuisk
- draamaring – Vladimir Kozljär
- tantsuring – Asta Valder, Nadja Kovaljenko

Hiljem lisandusid veel raamatusõprade ring, kunstnik-dekoraatorite ring, 1970. a. oli isegi esperantoring (Alli Ojalo). Tehnikaaladel olid näiteks fotoring (Helmi Kõrsmäe), kinoring (Ravo Vasari), osavate käte ring, kodundusring (Berta Jankelson vene, Elvi Alver eesti keeles), hiljem lisandusid veel ringid pioneeri-erialade - raamatusõber, mängujuht, sanitar jt. – õpetamiseks. Spordiringides oli võimalik korvpalli, sulgpalli, akrobaatikat, malet, kabet ja peotantsu (juhendaja Ellen Nitskaja) harrastada. Mare ja Jüri Tuisk olid tublid võimlemisõpetajad. Sellised ringid tegutsesid peamiselt 1960-ndail aastail.

1970-ndail kujunes välja nn. klubiline tegevus. Teatavad ringid kuulusid ühte klubisse: nt. "Kuljus" ühendas ansamblid, koorid, näitekunsti, rahva- ja peotantsu. Klubi "Kuldsed käed" (juhendaja Lisette Suits) sisaldas tütarlaste käsitöö, "Osavad käed" (Leonhard Laanvee) poiste tööõpetuse, "Kiir" (Riina Karu) koolikino ja kinoalase tegevuse. Olid ka "Foto" (Riho Ugandi), maleklubi, lauluklubi (Emilie Mõttus) jm. (TLA, S. 7:92). Ringitöö eesmärk oli õpilaste teadmiste täiendamine, väljendus- ja kõneoskuse arendamine, esteetilise maitse kujundamine, iseseisvuse, julguse ja esinemisoskuse kujundamine või erioskuste andmine. Ringitöö raames valmistuti esinemiseks pidudel, aktustel, kultuurihommikutel ja –õhtutel, samuti konkurssideks, ülevaatusteks, võistlusteks jne. Igal kevadel toimusid koolis taidlusülevaatused, üle aasta erikoolide vahelised ülevaatused. Töö oli alati tulemuslik. Rutt Saar meenutab, et tagasi tuldi alati auhinnaliste kohtadega.

Alates 1967. a. hakati korraldama eriinternaatkoolide vahelisi taidlusülevaatusi. Vabariiklike voorude eelvoorudes valiti välja paremik, vabariikliku vooru võitjad said laureaadi tiitli. 1967. a. saavutas kooli näiteringi laureaadi tiitli. Auhinna sai ka nukunäidend "Reinuvader rebane" (1969). „Aastail 1977-1987 ei tulnud me kunagi ülevaatuselt tagasi ilma au- või kiituskirjata. Suur oli rõõm saavutatu üle, see oli suur emotsionaalne elamus.” (Rutt Saar). Hea sõnaga meenutab Rutt Saar oma abimehi Ellu Papstelit, Riina Karu, Maimu Tarost, Luule Nõmmikut jt., kes aitasid sõnaliste kavade kokkupanemisel ja selgeksõpetamisel. Peotantsu energiline juhendaja oli Ellen Nitskaja. Et saada professionaalset abi, kutsuti lapsi õpetama isegi peotantsupedagoog Ants Tael, kes andis viimase lihvi. Rahvatantsudega esineti rahvaste sõpruse õhtutel. Joonistamiskonkurssi algatas Jaak Tomassov. Tema õpilaste töid valiti alati välja vabariiklikele näitustele, kus neid tunnustati tänu- või kiituskirjadega. Etlejate konkursil esinesid alati hästi Galina Orlova, Diana Rudaki jt. õpilased.

Suursündmuseks ja kokkuvõtteks kooli töökasvatusest kujunesid igakevadised näitused. Sealt valiti õpilastöid vabariiklikule näitusele või märgiti ära paremad tööd. Vabariiklikult näituselt valiti paremad tööd üleliidulistele näitustele saatmiseks, sealhulgas ka Üleliidulisele Rahvamajanduse Saavutuste Näitusele Moskvasse. Head tööd olid alati Lisette Suitsu õpilastel - plussid, kostüümid jm., Ravo Vasari juhendamisel valminud seinaplaadid, ehted, karbid jm., Valentin Pällo õpilaste aiatoolid ja -lauad, Leonhard Laanvee õpilaste valmistatud rahvuslikus stiilis toolid, lauad, käsitöökiristud jm., Helle Kuuse juhendamisel valminud aplikatsioonid ja linikud ning kittelkleidid Elvi Alveri õpilastelt jpm. (S. 69: 37). Tavapäraselt esines kool näitustel hästi. 1975. a. sai Rein Uus Üleliidulise Rahvamajanduse Saavutuste Näituse kuldmedali.

Suur osa tööd tegid ka spordiõpetajad. Traditsioonilised spordisündmused olid sügis-, tali- ja suvespartakiaadid. 1966. a. toimusid vabariiklikud eriinternaatkoolide spartakiaadid kergejõustikus, võrk-, korv- ja rahvastepallis, 1967. a. alates ka talispartakiaadid, mille kavast suusatamine ja uisutamine. Korraldati võistlusi lauatennisel, kabes ja males. Erikoolide vahelised võistlused viidi läbi kord ühes, kord teises koolis – korraldajaks oli vastuvõtja kool. Sageli toimusid need

Raikkülas, kus oli heas korras suur staadion. Tallinnas kasutati Komsomoli-nimelist staadioni, kus olid paremad võistlustingimused kui koolis. 1966. a. tuli võitjaks meie kool, hästi esineti ka 1968., 1977. ja 1979. a., tänu tublidele õpetajatele Rein Sprengile, Rein Uusile, Heinar Kukele jt.

Kasvatuslikud ja silmaringi laiendavad olid õppekäigud, matkad ja ekskursioonid, mida korraldati plaanikohaselt lähemalt kaugemale. Kui nooremad klassid käisid Eestis, siis vanemad klassid ka väljaspool Eestit: Lätis, Leedus, Armeenias, Leningradis ja Moskvast.

Spetsiaalsete pioneeriüritustena hakati alates 1967. a. meie kooli algatusel korraldama iga-aastasi vabariiklikke kokkutulekuid suuremates koolides. Suurüritused olid kahes piirkonnas: Lõuna- ja Põhja-Eestis eraldi. Et osavõtjaid oli kahest rahvusest, siis toimusid need alati kahes keeles. Põhja-Eesti kokkutulekud olid tavaliselt Tallinna Eriinternaatkoolis. Võisteldi telkide ülespanemises, rivivõistluses, toimus lõkkelaulude ja pioneeritarkuste konkurss ning mitmesugused spordivõistlused: teatejooks, kotisjooks, kõige haaravamana alati maastikumäng, mis eeldas paljude pioneeritarkuste (salakirjade, morse, semafori, sõlmede, mõõtmiste) tundmist. Kõige meeldejäävamad maastikumängud olid just maal, eriti looduskaunil Kosejõel.

Pioneerüritusi viidi sageli läbi väljaspool kooli. Tihe koostöö oli kinodega "Kosmos" ja "Sõprus", kus toimusid pioneeride raadiorivistused, maleva nimikangelase Arkadi Gaidari päevad, kohtumised huvitavate inimestega jms. Lõpuks vaadati alati filmi.

Toredad olid kevadised lõkkeõhtud, mis toimusid looduskaunites kohtades. Lõkkel valmistati toitu, lõkke ümber istuti ja lauldi ning esinesid isetegevuslased. Korraldati mitmesuguseid võistlusi: vägikaikavedu, mustlasmaadlust jm. Lõkketule äärde kutsuti ka külalisi, kes jutustasid lastele mitmesuguseid lugusid ja mälestusi.

Pioneerimalev võttis osa konkursist "Kaitseme rohelist kulda". Selle konkursi raames hooldati ja istutati metsa, korrastati ja hooldati oma kooli territooriumi ja parki ning istutati puid. Kevadeti tegid seda traditsioonikohaselt lõpetajad.

Kohtuti metsamajandi töötajatega, lindudele pandi üles omavalmistatud pesakaste. Hooldati ka Riguldi ümbrust ja parki. Innukalt võeti osa konkursist "Jäljed lumel." Matkati looduses loomade tundmaõppimiseks. Sooritatud matkade kohta koostati albumid ja viidi läbi vestlusi.

Aasta ringi töötasid ja puhkasid lapsed Riguldis. Alates 1967. a. organiseeriti Riguldis TPL (töö- ja puhkelaager) meie õpilastest, komandõrideks olid õpetajad. Laagrid olid sisukad ja andsid võimaluse nii õpilastele kui ka õpetajatele aktiivselt puhata, töötada ja teenida ka veidi palgalisa.

Klassivälise tegevuse suursündmusteks olid aktused ja peod, eriti aga sügisene avaaktus. Lõpuklassi õpilased tõid traditsioonikohaselt I klassi õpilased aktusele. Kevadine lõpuaktus oli kooli tähtsündmus – kokkuvõtte aastaga tehtust. Lõputunnistustega koos anti õpilastele kätte ka kvalifikatsioonitunnistused. Õnnitlemas olid baaskäitiste esindajad ja šefid farmaatsiatehasest, kes sageli leidsid võimalusi kingituste tegemiseks (Rutt Saar. Meenutusi).

Viimane pioneerijuht oli 1989. a. Anu Havel. Pioneerorganisatsioon nimetati ümber ELO-ks, pioneerijuhi ametikoht koolis kaotati. 1. septembrist 1989 läksid senised pioneerijuhi ülesanded üle šeffõpetajatele. Koolides seati sisse huvijuhi ametkoht.

5.4. Kooli internaat

120 õpilasele ette nähtud internaat alustas tööd 1963. a. Suur panus internaadi näo kujundamisel oli kasvatusala juhatajal Salme Juhani ja Ellu Papstelil. Kasvatajad olid kvalifitseeritumad kui õpetajad: 1965. a. oli 14 kasvatajast 12 kõrghariduse ja kaks lõpetamata kõrgema haridusega. Esimesel aastal töötasid kõik kasvatajad täiskohaga. Järgmisel aastal otsustati õppenõukogus, et kasvataja peaks olema tingimata ka õpetaja, sest siis on ta õppetööga kursis, tal on suurem autoriteet ja ta on kursis ka kogu kooli- ja klassivälise tegevusega. (TLA: S. 3:23).

1965/66. õa. oli internaadis 6 kasvatusrühma ja seal töötas 14 kasvatajat, enamasti poole koormusega. 1965. a. oli internaadikasvandikke 120, ligikaudu sama palju oli neid 1970. aastate lõpuni. 1980-ndail õpilaste arv suurenes ja jäi pikaks ajaks püsima 130-180 vahel. Internaat oli samuti kakskeelne. Kasvatajate hinnangul käitusid vene õpilased halvemini kui eestlased, sest nende temperament erines eestlaste omast.

Internaadikasvandikud olid riiklikul ülalpidamisel. Kasvandike hulgas oli algul 40-50 orbu, hiljem 20-30. Internaat võeti neid õpilasi, kes seda hädasti vajasisid: arvesse tuli õpilase vanus, kaugus koolist, tervise seisund, vanemate olemasolu ja materiaalne olukord (TLA: S.64:113). Kasvandikud olid 7-18-aastased, poisse ja tüdrukuid enam-vähem ühepalju (TLA S.24:5).

Rühmad moodustati lähedase vanusega lastest ja püüti ühte rühma panna võimalikult palju lapsi ühest klassist, et kergem oleks arvestada laste huve ja vajadusi ning korraldada õppe- ja klassiväliseid tööd. Eesti ja vene rühmad komplekteeriti eraldi.

Internaadikasvandikel oli kindel päevarežiim: hommikune ja õhtune hügieeniprotseduur ja tubade korrastamine, kindlatel kellaaegadel söömine, õppetegevus, vaba aeg - kõik see mahtus ajavahemikku kella 7-21 (TLA S. 3: 21).

1964. a. inspekteerimisaktis viidatakse paljudele puudustele: *"Päevarežiim vajab veel läbimõtlemit ja täiendamist. Tubade väljanägemine rühmiti väga erinev. Distsipliin ja kord tervikuna halb. Esineb õpilaste omavahelist halba läbisaamist. Puudub sotsialistlik võistlus."* (TLA S. 3. 24). Puudustest tehti järeldused.

Erich Pavelsoni pensionile siirdumise järel määrati 1964. a. uueks kasvatusala juhatajaks Salme Juhani, kes töötas selles ametis 1972. a-ni. Teenekas pedagoog lähtus internaadi töö korraldamisel ja juhtimisel kooliinternaadi põhimäärusest (HM KK 1961:12). Täiendati sisekorraeeskirja õpilastele ja kasvatajatele. Viidi sisse kindel korrapidamine ja iseteenindus. Nõuti korda ja puhtust ning head käitumist, seati sisse ühtsed nõuded magalatele ja kogu internaadi kujundusele. Suurt tähelepanu osutati laste puhtusele ja riiete korrashoiule. Kehtestati kord, et kaks korda nädalas käiks õmbleja, kes vaataks üle laste riided, parandaks ja kohendaks neid, kui vaja. Tööõpetuse õpetajad hoolitsesid, et lapsed oleksid nägusalt riides. Korraldati ümber ka koduülesannete täitmine ja internaadis tundideks ettevalmistamine, mida hakati regulaarselt kontrollima (TLA SU3: 59). Hommikuti hakati kontrollima laste riidetust ja välimust.

Töö oli tulemuslik. 1965. a. inspekteerimisaktis oli juba palju positiivset: *"Magamistoad on nägusad, paranenud on kord ja puhtus. Veidi paremaks on läinud söökla kord."* Tunnustavalt märgitakse ära kasvatajate Riina Karu, Mare Tuisu, Charles Vallmanni, Jaak Tomassovi tulemuslikku kasvatustööd. (TLA S. 3: 64). Etteheited jäävad riidetuse, korra ja kultuurse käitumise harjumuste kasvatamise osas. Ka kooli õppenõukogu tunnustas Salme Juhani tulemuslikku tööd. Aasta-aastalt muutus töö internaadis sihipärasemaks, laabus koostöö kasvatajate ja õpetajate vahel.

Kasvatustööle aitas kaasa vilgas tegevus vabal ajal. Pioneeritöö raskuspunkt viidi kasvatusrühmadesse. Paljud õpilased hakkasid ringides osalema. Hoogustus töökasvatus: hakati korrastama internaati ja kooli ümbrust, ehitati ja korrastati spordiväljak, rajati korvpalliväljak, talvel liuväli. Korraldati vestlusi, viktoriine, matku, õppekäike, mängude õhtuid jpm.

Töö tulemuslikkust kinnitab 1968. a. inspekteerimine: *"Kaader kvalifitseeritud, kaadri ettevalmistus hea. Kasvatustöö tervikuna pälvib kiitva hinnangu. Tähelepanu on pööratud esteetilisele kasvatusesele, toad on puhtad ja korras. Õpilased on korrektsed ja puhtad, rahulikud ja distsiplineeritud. Hästi on hoitud kooli inventari. Õppetunnid on hästi organiseeritud, kuid rahul ei saa olla sellega, et 90 min. jooksul ei tehta vaheaega. Kõige muu kõrval saab kiita S. Juhanit kõneravi sisseviimise eest internaadis. Silvia Peebo teeb kõnearendust väga heal tasemel. Õpilaste vaba aeg on korraldatud sisukalt. Söömiskultuur on paranenud. Toit maitsev."* (TLA S. 69: 16-17).

1970-ndail aastail vabaaja tegevus elavnes ja muutus sisukamaks. Kujunesid välja kindlad traditsioonid: sünnipäevapeod, ühisüritused, konkursid, kohtumisõhtud, puhkeõhtud, taidlusülevaatused jpm.

Internaadi tööle andis kindla suuna NSVL HM ja koolide peavalitsuse 1974. a. välja antud juhend: "Haridus ja kasvatustöö internaadis" (HM, KK. 1974:32) ja HM 1975. a. välja antud: "Kasvatajate põhimäärus" (HM, KK. 1975:10-13). Neist dokumentidest võis küll juhinduda, kuid kõike kasutada ei saanud, sest need olid mõeldud üldkoolidele.

Meie koolis täiustati päevakava:

PÄEVAREŽIIM

1.	Äratus	7.00
2.	Hommikvõimlemine	7.05 - 7.20
3.	Tualett, tubade korrastamine	7.20 - 7.40
4.	Hommikusöök	7.45 - 8.25
5.	Õppetöö	8.30 - 12.00, 8.30 - 15.00
6.	Tegevus värskes õhus	kuni 13.30
7.	Lõunasöök	13.30 - 14.00
8.	Puhkus, organiseeritud vaba aeg	14.00 - 15.00
9.	Tegevus värskes õhus	15.00 - 17.00
10.	Koduste ülesannete täitmine	16.00 - 18.00, 17.30 - 19.00
11.	Õhtusöök	19.00 - 19.30
12.	Vaba aeg (ringid, töö, lugemine jm.)	18.00 - 20.30
13.	Ettevalmistus magamaminekuks	kuni 21.00, 21.30
14.	Öörahu	21.00, 21.30

Erinevad kellaajad päevakavas olid eri vanuses õpilastele.

(TLA, S. 117: 30- 31)

Senisest enam hakati rakendama õpilaskollektiivi, et õpetada õpilasi iseseisvamalt otsustama, julgemalt tegutsema, anda neile juurde enesekindlust ja -usku ning valmistada neid ette iseseisvasse ellu astumiseks. Õpilased aitasid korraldada konkursse ja viktoriine, osalesid taidlusülevaatuste žüriis, valmistasid koos kasvatajatega ette teemaõhtuid, nt. "Minu lemmikraamat", "Minu lemmikhelilooja", või korraldasid rahvaste sõpruse õhtuid. Teemaõhtuid "Minu kodulinn", "Minu kodurajoon" jm. ette valmistades tutvuti Tartu, Harju, Pärnu, Rapla, Viljandi jt. rajoonidega, seejärel kinnistas kevadine ekskursioon talviseid teadmisi. "Sanitarid" organiseerisid iseteenindust kahel peamisel moel: enese eest hoolitsemist, kodukorra täitmist ja kontrolli ning teiste teenindamist: tööd sööklas, korrapidamist, kooliümbruse korrastamist, tööd Riguldis jms. (TLA)

Töökasvatuse võimalusi pakkus internaadielu igal sammul ning Ellu Papsteli sõnul kasutati need võimalused oskuslikult ära. Õpetaja Jüri Kodrese juhtimisel ehitasid õpilased mitmesse ruumi seinakapid. Talvel valati suure õhinaga liuvälja, ehitati spordiväljakut, õmmeldi esinemiskleite ja -kostüüme.

Riguldis olid suviti nii töö- ja puhkelaager kui ka Eesti Õpilasmaleva (EÕM-i) rühmad. Rutt Saar meenutab tublide laagrikomandöridena Jaak Tomassovi, Rein Uusi, Heinar Kukke, Kersti Põldemaad jt. ning kasvatajatena Riina Karu, Helva Panka, Lidia Kostiginat, Urve Leomarit jt. Igasuvine suurepärase laagrijuht oli Ellu Papstel.

Lõik Ellu Papsteli 1979/80. õa. aruandest: *"Internaadi kasvatustöö on üks raskemaid. See nõuab igalt kasvatajalt loovat suhtumist, uue otsinguid ja leidmisrõõmu. Kasvataja töö hindamisel on üheks kriteeriumiks tema kasvandike teod, käitumine, moraalne pale, suhtumine töösse, kaaslastesse, omandisse jne. Aasta jooksul tehtu näitab, et töötame südamega. Tehtu kõrval on hea meel uuest ja õnnestunud traditsioonist - infoõhtutest. Lapsed jälgisid sündmusi teatud teemal, tegid nendest kasvataja juhendamisel kokkuvõtte ja esitasid selle infoõhtul. See ettevõtmine täitis mitmeid eesmäärke, kuid andis esinemiskindlust ja- julgust."* Kokkuvõttes märkis Ellu Papstel: *„... kasvatustöö põhieesmärgid täideti. Kasvanud on kohuse- ja vastutustunne, omaks on võetud kultuurse käitumise reeglid, ruumides valitseb puhtus ja kord.. Aasta jooksul viidi läbi 33 mitmesugust ettevõtmist, mis olid tasemel ette valmistatud. Tänan kõiki meie laste õpetamise ja kasvatamise eest!"* (TLA, S.131: 32).

1981. a. koondati kasvatusala juhataja ametikoht ja asendati 0,5 vanemkasvataja ametikohaga. Internaadijuhataja ametikohalt lahkus Ellu Papstel ja asus samas koolis tööle õpetajana ning töötab õpetaja ja kasvatajana tänaseni. Ellu Papstelit asendas dekreetpuhkuse ajal Ellen Aru.

Vanemkasvatajatena töötasid aastail 1982-1986 Voldemar Arop, aastail 1986-1987 Viivi Neare, 1987-1989 Olga Savasson, 1989-1991 Valve Mäeväli ja 1991-1995 Jaak Tomassov. Detsembrist 1995 alustas Edgar Agurauja, kes juhtis internaadi tööd 2002. aastani. (1996. a. oli ta ametinimetuse – direktori asetäitja kasvatustöö alal).

Internaadi elurütm jätkus väljakujunenud traditsioone järgides, kuid iga juht tõi juurde midagi omanäolist. Ellu Papsteli ja Ellen Aru loodud tööritmi rakendatakse tänini. Määrati kindlad põhitegevused nädalapäevadeks:

ESMASPÄEV
TEISIPÄEV
KOLMAPÄEV

Tubade ja internaadi suurpuhastus
Vestlused rühmade jm.
Õppekäigud, ekskursioonid jm.

Internaadikasvandike arv suurenes 1980. aastail, see kõikus siis 125-184 vahel. Näiteks 1980. a. oli kasvandikke 125, 1985. a. - 174. Kasvatajad olid 1980-ndail kvalifitseeritud ja staažikad. Näiteks 1980. a. oli 17 kasvatajat, neist kõrgharidusega 16. 5-10 aastase staažiga oli 3, 10-15. aastase staažiga 8, staažiga 25 aastat või rohkem oli 6 kasvatajat (TLA, S. 153:2).

Tublile tööle viitab 5. veebruari 1982. a. inspekteerimisakt: “Üldine internaadi töökorraldus, juhtimine, töö planeerimine jm. on hea. Dokumentatsioon on korras. Magalad ja kogu internaat jätab äärmiselt meeldiva mulje. Valitseb eeskujulik kord ja puhtus. Kõigis rühmades on mõeldud sisukala vaba aja planeerimisele ja tegevus on eesmärgistatud Ruumid on sisustatud maitsekalt ja mugavalt. Väga hästi on kujundatud stendid, eriti V rühmas, kasvataja J. Tomassov. Igal pool paistab silma oma kätetöö hoidmine. Väga hea, et on välja kujunenud kindel tööriitm ja traditsioonid: sünnipäevapeod, toredad ühisüritused, õppekäigud, ekskursioonid, matkad, kohtumised, konkursid, ülevaatused jne. Kiitva hinnangu saavad: vanemkasvataja Voldemar Arop, kasvatajad: Jaak Tomassov, Kersti Põldemaa, Riina Karu, Lidia Kostigina, Praskovja Lissakova.” (TLA, S. 50:32-35)

Voldemar Arop meenutas: „Kasvatajate kaader oli töökas ja koostööaldis. Panime suure rõhu esteetilisele kasvatustööle ja korrale ning puhtusele ja tõesti internaat lausa läikis. Oli palju ühiseid ettevõtmisi ja need olid väga läbimõeldud ja sisukad. Omavahelised suhted olid kõigi vahel suurepärased, olime kui üks pere. Hea oli, et olid moodustatud poiste ja tüdrukute rühmad, et ühes rühmas olid erineva vanusega lapsed. Tore oli jälgida, kuidas suuremad aitasid väiksemaid ja püüdsid olla eeskujuks. Need mälestused soojendavad hinge ja ei kustu mälestusest” (V. Arop suulised mälestused). Tolleaegsed kasvatajad meenutasid, et Volli ajal oli kord majas, tolmu kübet ka ei tohtinud kuskil olla ja sussideta ei käinud kunagi keegi.

Kasvatajad meenutavad, et Viivi Neare ajal jätkus sihipärane töö, kusjuures väga suurt rõhku asetati ka internaadis metoodilisele tööle, tööle õppetundides, kus õpilased valmistusid järgmiseks päevaks. Samuti vestluste jm. ürituste läbiviimise metoodikale. Kasvatajad andsid lahtisi õppimistunde, lahtisi vestlustunde jne. Väga suurt rõhku asetati analüüsile ja vigade ärahoidmisele.

1986. a. kontrollaktist võib lugeda: “Internaadi kasvatustöö eest vastutab Viivi Neare. Internaadis on 9 kasvatusrühma 180 õpilasega. Kõik nõutavad tööplaanid on olemas. Kasvatusrühmade tööplaanides on õpilaste iseloomustused olemas. Põhjalikult ja hästi on tehtud tööplaanid kasvatajatel Eeva Rebasel ja Ellu Papstelil. Töö hästi eesmärgistatud: Voldemar Aropil, Jaak Tomassovil, Taavi Kivil jt. Hästi on korraldatud õppekäikude läbiviimine ja vaba aja sisustamine. Õpilaste abiga on rajatud liuväli ja kelgumägi. Heal tasemel on läbi viidud internaadi spordiüritused: Voldemar Arop, Taavi Kivi, Heinar Kukk. Huvialaringidest võtab osa 73% õpilastest, mis on hea näitaja. Paremini töötavad nukunäitering (Leili Ruudi) ja rütmikaring (Mallika Koel), mudilaskoor (Taavi Kivi).

Õpilaste kasvatatuse tasemega võib rahule jääda, omandatud on põhilised korraharjumused. Puuduseks on suur ruumikitsikus, mille tõttu puuduvad rühmadel mängutoad. Internaadi juhtimine on kindlates kätes.” (TEIK, 189:17).

Vanemkasvataja aastail 1989-1991 Valve Mäeväli jätkas traditsioone. Ta pani internaadi juhtimisel väga suurt rõhku esteetilisele küljele, korrale ja puhtusele. Tema eestvõtmisel muretseti pesuruumidesse peeglid ja koridoriseintele pildid. Ta jälgis, et kardinaid internaaditubades oleksid alati puhtad ja korralikult üleval, aknad pestud jm. Koridoriseinale pandi tabelid tubade puhtuse ja

korra hinnetega. Tube kontrollis ta ise koos korrapidaja-õpilastega. Igal hommikul käis ta internaaditoad läbi ja tõmbas kapid ja riulid sõrmega üle ja hoidku, kui sinna sõrme külge jäi tolmu kübemeid, mis “määrisid“ tema käed. Internaati nägi tõesti väga meeldiv välja. Ka kontrollis ta piinliku täpsusega kasvatajate ja kasvandike tegemisi ning päevarežiimi täitmist. See oli nii punktuaalne, et ka mingid objektiivsed põhjused ei vabandanud kelleaajast mittekinnipidamist. M. Roosmäe meenutas, et ühel kevadel pesid nad õpilastega tubade aknaid ja jäid kümmekond minutit ajahätta, sest internaadi õppetund algas kell 16.30, kuid nad veel lõpetasid ja tegid viimaseid korrastustöid. „Siis läksime õppetundi. Valve Mäeväljal oli kombeks seista II korrusel ja fikseerida hilinejad. Püüdsin selgitada hilinemise põhjust, kuid see jäi tagajärjetuks. Kasvataja peab oskama oma tööd planeerida!”

Peaaegu igal hommikul istus ta internaadi koridori otsas ja kontrollis kasvatajate tööletulekut vastavalt sisekorrale (10 minutit enne tööaja algust) ja nende tööd. Fikseeris kõik minutipealt perfokaardile ja riputas kasvatajate toas olevale stendile (sinna pandi ka muud üleastumised). Kasvatajad protestisid korduvalt õppenõukogu koosolekul selliste avalike väljapanekute vastu, sest seda loevad ka inimesed, kes ei vaja sellist teavet – koristajad, õpilased, lapsevanemad jt. Õppenõukogu koosolekul sügisel 1989 internaadi tööst kokkuvõtet tehes märkis ta: “*Internaadi kasvatustöös oli kaks eesmärki - tööoskuste kujundamine ja tööarmastuse kasvatamine ning viisaka käitumise ja korrektse suhtlemise õpetamine. Paremini tulid tööülesannete täitmisega toime: 3. rühm (kasvatajad Sirly Eelmets, Reet Veskoja), 4. rühm (Kersti Põldemaa, Voldemar Arop), 5. rühm (Aino Viirok, Taavi Kivi), 9. rühm (Ellu Papstel, Jaak Tomassov). Kogu internaadi osas võib rahule jääda üksikute tööloikudega:*

- *paranes tubade seisukord;*
- *õppekäigud toimusid regulaarselt;*
- *kultuurilis-meelelahutuslikke ettevõtmisi toimus hulgaliselt (teater, kino, ilmusid seinalehed, isetegevus jm.);*
- *neljapäevased üritused olid mitmekesised (“Leib meie laual”, “Lilleseade kunstist” jm.)*

Suveperioodil olid lastekodulapsed 3 vahetust Riguldis. Meie lapsed olid ka Paliveres, kuid nad ei jäänud seal rahule, sest kohalikud lapsed ei olnud neid hästi kohelnud.”

„Töökasvatus internaadis hõlmab eelkõige eneseteenindamist, aga ka tööd: Riguldis ja koolis territooriumi hooldamine, inventari hooldamine, korrapidamine, töötajate abistamine jm. Töökasvatus - see on tööharjumuste ja - armastuse kujundamine, mis algab tööoskuste õpetamisest, pidev kontroll täitmise üle ja järjekindel nõudlikkus ning innustamine ja kiitmine. Kasvatusrühmas internaadis on ju pidevalt tarvis teha tööd: tubade puhastamine, nukunurga ja mänguasjade hooldamine ja korrastamine, oma kappide ja riiete ning jalatsite korrashoid, konkreetsete tövõtete kujundamine: voodi tegemine, padjale püüri panek, triikimine, nõõpide õmblemine jpm. Iganädalased suurpuhastused ja igahommikune koristamine, vaipade kloppimine, tolmu võtmine, luku südamikku vahetamine, väike mööbli remont jm. – sellised tegevused kujundavad tööharjumusi ja valmistavad inimest ette eluks”. (TEIK, S. 89:4) Ise oli Valve Mäeväli väga korrektne ja distsiplineeritud ning nõudlik nii enese kui kasvatajate aga ka õpilaste vastu.

5.5. Õpetajad, õpetamine ja metoodiline töö.

Haridusministri 20. juuli 1963. a. käskkirjaga nr. 92 vabastati seoses kooli likvideerimisega kogu personal (Lisa) ja võeti uuesti tööle peaaegu samas koosseisus. Villi Ehatamm väitis, et niisuguse tegutsemisega oli võimalik mittesoovitud kaadrist vabaneda.

1963/64. õa. töötas koolis 44 õpetajat, neist kõrgharidusega 16, defektolooge oli 1, lõpetamata kõrgem haridus oli kahel õpetajal. Tööle tuli uusi õpetajaid: Silvi Metsküll, Tom Martin, Arvo Tammeoja, Elmar Truu, Juhani Ergma, Heinar Kukk, Diana Rudak, Helle Kuusk, Marje-Mari Tuulik, Silvia Peedo, Riina Karu; 1964. a. Ellu Papstel, Helve Pank, Friedebert Krönström, Jaak Tomassov, Charles Vallmann (vt. nimekiri).

1960-ndail aastail püsis õpetajate arv 40-50 vahel, 1970-nendail 50-60 vahel. Muudatusi tingis see, et paljud õpetajad siirdusid pensionile, mõned vahetasid töö- ja elukohta. Kõrgkoolist tulid juurde uued õpetajad, nendest juba paljud erialase ettevalmistusega.

1964. ja 1965. a. inspekteerimisel õpetajate tööga rahule ei jäädud: *"Paljud õpetajad ei valda vajalikul määral metoodikat, kasutatakse vähe või üldse mitte näitlikustamist, didaktilisi vahendeid kas ei ole või ei näinud. Lubamatult vähe tehakse tunnis tööd."* (TLA S.3:22). Samas märgitakse ära häid õpetajaid: *„Saima Krüger - väga mitmekesised tunnid, hästi läbi mõeldud, planeeritud ja kogu planeeritu teostati oskuslikult. Kiitva hinnangu pälvisid veel Veera Jakovleva tund - oskuslikult planeeritud, äratati huvi õpetatava vastu elulähedus, hästi näitlikustatud, tunnis valitses rõõmus töömeeleolu, Alli Ojalo - kasutati väga erinevaid metoodilisi võtteid, mis sobisid hästi selle materjali õpetamiseks". 1965. a. inspekteerimise järel oli õpetajaid, kes pälvisid kiitvat hinnangut, tunduvalt rohkem: "Hästi eesmärgistatud ja loovad tunnid, neis kasutati näitlikke vahendeid, mis muutsid aine elulähedaseks ja arusaadavaks, kogu tunni vältel säilis töömeeleolu."*

1965. a. asus tööle uus juhtkond – Karl Karlep ja Hilja Rauk, hakati õppima oligofrenopedagoogika ja eripsühholoogia aluseid. Õpetamises pöörati enam rõhku diferentseeritud õpetamisele, et õpitu peab enamasti juba tunnis selgeks saama, korrektsioonitööle, õpitu elulähedusele, tunni näitlikustamisele, didaktiliste võtete mitmekesisusele. Õpetaja töös seati esikohale erivajadustega laste senisest parem tundmine ja selle arvestamine oma töös. Sisekontrolli eesmärgiks seati kontrolli kõrval abistamine, suunamine ja nõuandmine. Õpetajakoolitus ja haridustaseme tõstmine ning metoodikaalane enesetäiendus muutus endastmõistetavaks.

1968. a. aktist loeme: *"Õppe-ja kasvatustöö on heal tasemel. Metoodilise töö osas on selle kooli õpetajad üle teistest vabariigi koolidest, anti väga häid tunde, raskuspunkt on asetatud korrektsioonitööle. Kiitva hinnangu said pedagoogid: Asta Valder, Niina Sapega, Emilie Mõttus, Praskovja Lissakova, Riina Karu, Lisette Suits, Diana Rudak jt."*

Tööõpetusele õpetamisele anti hea hinnang, head taset näitasid näitused ning õpilaste teadmised ja oskused. *„Lõpetajatest 1/3 läheb puidutööle, 1/3 mujale ja 1/3 ei ole võimelised järjekindlat ametit pidama. Õpetajate töö väärib kiitust. Esile tõstetakse Valenin Pällot, Riho Ugandit, Leonhard Laanveed, Ravo Vasarit“.* (TLA, S. 67:3).

Õpilaste teadmise kontrollimiseks viidi läbi kontrollitööd, mille tulemustega võis rahule jääda – vastasid programmi nõuetele. Kontrollitööde tulemused V – VIII klassides:

Hinne	Emakeel	Vene keel	Matemaatika
5	8	6	12
4	17	22	25
3	26	32	21
2	18	26	14
1	2	1	3
	81	87	85

(TLA S.69: 26, S. 69: 43-44).

Kuni 1968. a. Eestis erikoolide jaoks kõrgharidusega õpetajaid ette ei valmistatud. Aastail 1956-1964 õppisid üksikud õpetajad ja omandasid defektoloogi kutse Leningradi ja Moskva kõrgkoolides, mitmest neist said ka meie kooli õpetajad, nt. Karl Karlep ja Viivi Neare. 1968. aastal avati defektoloogia osakond Tartu Ülikoolis.

1970. a. avati seal ka kaugõppeosakond, mis avardas erialase ettevalmistuse saamise võimalusi. 1972. a. avati eripedagoogika kateeder (J. Kõrgessaar, E. Veskiväli 1987: 40). Paljud õpetajad asusid erialast haridust omandama, ka need, kel juba oli kõrgharidus. Haridustase muutus tundmatuseni: kui 1970. a. 42 õpetajast-kasvatajast omas kõrgharidust 30, kahel oli lõpetamata kõrgem ja kümnel kesk-eriharidus ning eriharidusega oli 8 õpetajat, siis 1980/81. õa. oli 53-st õpetajast-kasvatajast 47 kõrgharidusega, 3 keskpäädagoogilise, 3 keskeriharidusega; kõrgharidusega õpetajaist 17 olid defektoloogid.

Kuni 1967. aastani õpetati üldkoolide programmide alusel, neid kohandati vaimupuuetega laste õpetamiseks. 1967. a. võeti kasutusele üleminekuprogrammid, mida kasutati kuni 1975. aastani. Abikoolides oli pikka aega kasutusel alltoodud õppeplaan (tabel 13)

Tabel 13
1960. - 1970. aastate õppeplaan

Õppeaine/Tunde	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Eesti keel	12	12	12	12	12	9	7	7
Vene keel				3	3	2	2	2
Aritmeetika	6	6	6	6	6	6	6	6
Kodulugu					2			
Loodusõpetus						2	2	2
Ajalugu						2	2	2
Geograafia						2	2	2
Joonistamine	1	1	1	1	1	1	2	2
Muusika	1	1	1	1	1	1	1	1
Rütmika	2	2	2					
Kehaline kasvatus				2	2	2	2	2
Tööõpetus		4	4	4				
Prof. tööõpetus					8	10	12	13
Kokku	24	24	26	29	33	37	38	39

Tabel koostatud: H. Klaas:51

Kõneravi oli ette nähtud I-IV klassini 3 tundi nädalas, ravivõimlemist 4 tundi nädalas. Täiendavalt õppeplaanile oli lubatud:

- kõneravi tunde V–VII klassi õpilastele 2 t. nädalas, juhul kui ravi vajavaid õpilasi on klassis rohkem kui 4;
- 4 tunni ulatuses orkestritunde, kui orkestris on vähemalt 15 õpilast;
- koorilaulu iga 4 klassikomplekti kohta 2 t. nädalas;

V klassi tütarlastele ja VII klassi tütarlastele ja poistele oli ette nähtud hügieenikursus (1963. a. kinnitatud juhend) (H. Klaas 1971:51-52).

Abikooli õpilaste eluks ettevalmistamisel oli oluline osa kutseõppel. See sõltus palju erialade valikust, baasettevõttest ja loomulikult õpetajast. Õpetajate töö sõltus erialasest ettevalmistusest ja õppeprogrammidest.

Olukorra lahendamiseks hakkasid 1961. a. loodud haridusministeeriumi erikoolide komisjon ja abikoolide kutseõppe õpetajad (meie koolis Lisette Suits) juba 1965. a. programme ümber töötama ja uusi koostama. Eesmärgiks seati: a) laiendada kutseõppe erialade valikut, b) muuta programmid elulähedasemaks, c) tagada õpilastele tugevam ettevalmistus nii teooriateadmiste kui ka praktiliste oskuste osas.

Programmide koostamisel kasutati eeskujuna teiste liiduvabariikide abikoolide kutseõppe kogemusi. 1968. a. kinnitati haridusministri käskkirjaga koolile uued baasettevõtted: mööblivabrik "Standard", V. Klementi nim. õmblusvabrik, Vineeri- ja Mööblivabrik, aianduskombinaat „Agu”, õmblusvabrik "Lembitu" ning Ehitustrust.

1975/76. õa. kehtestati uus õppeplaani ja uued programmid. Et õpetajad olid ise programmide koostamisest osa võtnud, siis oli arvestatud vaimupuudega lapse arendamise eesmärgi. Seoses kutseklassi avamisega, avati ka meie koolis IX klass, kus pearõhk asetati kutseõppele, poiste ja tütarlaste tunnid viidi läbi eraldi rühmades, kui rühmas oli 8-10 õpilast, väiksema arvu puhul liideti järjestikuste või paralleelklasside õpilased.

Tabel 14
Erikoolide õppeplaani 1975/76. õa.

Õppeaine	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Emakeel	12	12	12	12	10	9	7	7	2
Vene keel				3	2	2	2	2	2
Matemaatika	6	6	6	6	6	6	6	6	4
Loodusõpetus					2	2	2	2	
Geograafia					2	2	2	2	
Ajalugu						2	2	2	2
Kunstiõpetus	1	1	1	1	1	1			
Joonestamine					1	1	2	2	
Kehaline kasv. ja rütmika	2	2	2	2	2	2	2		
Laulmine	1	1	1	1	1	1	1	1	
Tööõpetus	2	2	2						
Prof. tööõpetus				4	8	10	12	12	26
Kokku kohustuslikke tunde	24	24	24	29	35	38	38	38	38
Kõneravi	4	4	4	4	3	3			
Kokku	28	28	28	33	38	41	38	38	38
Õppepraktika tundides					36	36	96	96	

Tabel koostatud: HM, KK. J. 6(25), 1975 :68

Ühiskondlikult kasulikku tööd tehti kevadel, alates V klassist 12 päeva. Õpilaste ettevalmistus eluks oli nüüd viidud kindlamatele alustele. Juba õpetamise käigus anti õpilastele praktilisi oskusi, praktika ajal puutusid nad kokku tegeliku tööga tehastes või ettevõtetes ning said kogemusi õpitu rakendamiseks. Kevadised kvalifikatsioonieksamid korraldati ettevõttes, kus nad olid viibinud praktilikal.

1970.–80. aastail tõsteti korduvalt esile paljude heade õpetajate tööd. Direktor Helve Pank kiitis oma käskkirjades tavaliselt 20-25 õpetajat hoolsa ja kohusetundliku töö eest. 1981. a. avaldas direktor Egon Hurt õpetajate päeva puhul kiitust koguni 32 õpetajale-kasvatajale eduka ja järjekindla töö eest õpilaste õpetamisel ja kasvatamisel, sisuka metoodikaalase ja klassivälise töö eest. (TLA, S. 77: 24-26). Inspekteerimisel oldi õpetajate tööga rahul. 1981. a. kontrollisid kehalist kasvatust Tallinna Linna TK haridusosakonna inspektorid M. Tulva ja N. Maarits. Kokkuvõttest: *“R. Mikk on võimekas, kogemustega pedagoog. Rütmi tunnid olid huvitavad, lastele jõu- ja võimetekohased. Muusika valik oli väga hea, laulumängud toredad. Tunnid olid tasemel. Õpetaja R. Uusi tundidega ei saa tervikuna rahule jääda. Tund venis, distsipliin võinuks parem olla. Tund rohkem läbi mõelda. M. Heli tunnid huvitavad ja vaheldusrikkad. Rohkesti kasutati vahendeid ja õpilasi abistati pidevalt harjutuste sooritamisel. Harjutused olid spetsiifilised, mõeldud just nendele õpilastele. Tunnid väga head. Klassiväliline töö vajab enam läbimõtlemist, töö planeerimine jätab soovida.”* (TEIK, S. 12:3).

1980/81. õa. aruandes EKP Lenini rajoonikomiteele kirjutati: *“Koolis töötab 53 põhikohaga õpetajat, neist on kõrgharidus 45-el, 4 õpetajat õpivad edasi. Vanuseliselt: kuni 30 aastat - 7 õpetajat, 30-35 a. - 6, 36-40 a. - 10, 41-45a. - 17, 51-55 a. - 5 ja üle 55 aasta 8 õpetajat. Marksismi- Leninismi Õhtuülikoolis õpib 9 õpetajat ja 3 direksiooni liiget. Metoodiline enesetäiendamise toimub: Haridusministeeriumi eripedagoogika kabineti poolt korraldatud seminaride kaudu, VÕTI (Vabariiklik Õpetajate Täiendusinstituut) kursuste kaudu, koolisestest ainekomisjonide kaudu, koolidevahelise koostöö raames (Tallinna Abikool, Vaeküla EIK (Eriinternaatkool), Riia II Abikool, Vilniuse Kurtide kool). Kooli eesmärgiks on vaimupuuetega õpilaste ettevalmistamine eluks ja tööks. Professionaalse tööõpetuse erialadeks on poeglastele mööblitööstus ja jalatsivalmistaja, tütarlastele õmbleja ja jalatsivalmistaja. Nende ettevalmistamiseks on olemas baas koolis ja baasettevõttes. Raskemate defektidega õpilased saavad vastavalt oma võimetele õppida õmblemist, teha kartonaaži töid ning töötada Psühhoneuroloogiahaigla ravitöökojas.”* (TEIK, Aruanne).

1982. a. kontrollis kooli Tallinna Linna Täitevkomitee haridusosakonna moodustatud inspektorite brigaad (10 inimest). Kontrolliti 21 õpetaja 60 tundi, üht lahtist pioneerikoondust, üht internaadi mänguõhtut, klassijuhatajate tööd, vesteldi juhtkonnaga jne. Inspekteerimisaktist: *“Õpetajate tunnid läbimõeldud, eesmärgistatud, näitlikustatud, neis on ainetevaheline seos ja seos eluga. Õpetajate tööga tuleb jääda väga rahule. Eriti tõsteti tunnustavalt esile: Maimu Taros, Heljo Randmäe, Helgi Roosmaa, Riina Karu, Leili Ruudi, Irina Plitkina, Rutt Saare, Riina Raaga, Virve Korneli, Agda Oksa, Galina Orlova, Jüri Kodres jt. tööd ning märgiti ära kõikide noorte õpetajate head tööd”. Silmapaistvalt hea iseloomustus tunni kohta on Maimu Tarosele: “See oli suur elamus tunni külastajatele – esinemine korrektne ja rahulik, nõudmistes väga järjekindel. Töö erakordselt süsteemne. Tunnid äärmiselt töötihedad. Õpetajal on hinnaline näitmaterjalide kogum. Tunni ülesehitus loogiline, väga hästi seostatakse võõras ja kauge tänapäevaga ja meie maaga. Õpilased on töökad ja väga aktiivsed, nende teadmised on head. Omavaheline suhtlemine on äärmiselt viisakas. Klassijuhataja töös südamlilik, hea suhtleja, tunneb oma õpilasi põhjalikult. Väga põhjaliku ülevaate kooli tööst andis direktor E. Hurt, kes on kooli juhtimisega ja tööga väga kursis ja teeb seda tööd andumusega. Hea mulje jätab kooli ja klasside kujundus.”* (TLA S. 5:29).

1982. a. anti kooli õppenõukogu otsusega enesekontrolli õigus Maimu Tarosele, Helgi Roosmaale ja Heljo Randmäele - nad vabastati sisekontrollist.

Paljusid õpetajaid autasustati tollaegsete kõrgemate autasude ja aukirjadega: Leonhard Laanvee sai ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirja; teisi aukirju said veel Lisette Suits, Jüri Kodres, Valentin Pällo, Jaan Kuusing, haridustöö eesrindlase rinnamärgi Ravo Vasari jt.

1986. a. inspekteeriti kooli inspektorite brigaadiga, millesse kuulusid ka Raikküla Eriinternaatkooli õpetajad. Inspekteerimise eesmärk oli: *“Õpetamise ja kasvatamise eesmärkide realiseerimine õppekasvatustöö protsessis lähtuvalt koolireformi nõuetest. Juhtkond: E. Hurt, Õ. Jermakova, V. Neare. Õpetajaid 56, neist 8 kohakaaslased. Kaader valdavalt kõrgharidusega, kõrghariduseta - 6, neist 3 õpib edasi TRÜ-s defektoloogiaosakonnas (Taavi Kivi, Märt Kõrgmaa, Margit Kõrgmaa) Defektolooge on 13. Tulemusrikkamalt viisid tunde läbi Heljo Randmäe, Urve Leomar, kelle tunnid olid sisukad, huvitavad, tähelepanu pöördi korrektsioonilasele tööle. Vanemate klasside ainetunnid (Riina Karu, Õie Rimpaum, Mare Mullamaa, Maimu Taros, Helve Pank, Rutt Saar jt.) olid teema ja eesmärkide järgi ratsionaalselt üles ehitatud, tunnid olid rikkad meetoodilistelt võtetelt. Uue aine selgitamisel toetuti õpilaste varasematele teadmistele. Eraldi väärivad esile tõstmist Maimu Tarose emotsionaalsed lugemistunnid. Kiita tuleb ka logopeediaalast tööd (Tiina Tammemäe), kuid sellealase töö korraldus vajab veel läbimõtlemit. Nähtud kõneravitundidest olid paremad Riina Raaga (4 kl.) ja Mare Mullamaa (5 kl.). Oli ka õpetajaid, kelle tundidega rahule ei jäädud. Sageli olid tunni eesmärgid liiga üldsõnalised, töövõtetelt üksluised. Kehalise kasvatus õpetajate Heinar Kuke, Reet Heinlo töö sai kiitva hinnangu. Professionaalse tööõpetuse (Jaan Kuusing, Egon Hurt, Nikolai Ojaver, Raimu Talimäe, Jüri Kodres) tundidega jääd rahule. Õpetajate töö eesmärgistatud, õpilaste tööd juhendati, tunni lõpus analüüsiti ja hinnati. Eriti kiideti Jaan Kuusingu ja Nikolai Ojaveri tööd õpilastega, kus nõuti kvaliteetset tööd ja kiideti selle eest õpilasi oskuslikult. Silma paistis õp. Jüri Kodrese puhul hea töö juhendamine ja individuaalne töö õpilaste juhendamisel.”* Meetoodilisele tööle ja kooli juhtimisele anti hea hinnang ning, nagu kombeks, loetleti ka rida puudujääke.(TEIK)

Kõik need head töötulemused ei tulnud iseenesest, vaid visa ja sihipärase eneseharimise tulemusena. Tööd tehti tol ajal usinasti ja suure järjekindlusega.

Veel tuleb rääkida kooli ühiskondlikest organisatsioonidest, millest tähtsaim oli kooli parteialorganisatsioon, kelle suunised õppe-kasvatustööks olid sama tähtsad kui direktori omad, kui mitte tähtsamad. Parteikoosolekutel arutati peamiselt kooliellu puutuvaid küsimusi ja võeti vastu otsused, mis olid kohustuslikud kõigile kooli töötajatele. Teine massiorganisatsioon oli ametiühingu algorganisatsioon, sest üldjuhul kuulusid kõik töötajad ametiühingusse. Ametiühingu tegeles kõigi kooliellu puutuvate küsimustega, eriti aga töötajate olme ja heaoluga.

Ametiühingu 1978. a. aruandekoosolekul märgiti, et koolis on 71 töötajat, kes kõik on ametiühingu liikmed. Pedagooge on 53, neist alla 30-aastaseid 10, 30-40 aastaseid 19, üle 40-aastaseid 35 ja töötavaid pensionäre 8 õpetajat. 8 pedagoogil ei ole kõrgharidust, 5 õpivad TRÜ kaugõppes defektoloogiat. Hea töö eest on aruandeperioodil autasustatud ja premeeritud: Reet Veeringut, Kersti Pöldemaad, Voldemar Aropit, Eeva Rebast, Urve Leomari ja Õie Rimpaumi. Ametiühingutööd juhtisid 7 õpetajat, kelle vahel olid ülesanded jaotatud järgmiselt: esimees – Luule Nõmmik, aseesimees - Õie Jermakova, sekretär - Õie Rimpaum, kultuurikomisjoni esimees - Kersti Pöldemaa, tootmiskomisjoni esimees - Urve Leomar, laekur ja elamu-heaolukomisjoni esimees - Rutt Saar, töökaitsekomisjoni esimees - Jaan Kuusing. Ametiühingu tegevusvaldkonnad olid: töökaitse, töötajate haigestumised, puhkused, töökoormus, töödistsipliin, ühiskondlikud ülesanded,

olme, sotsialistlik võistlus, töötülid, kultuurne meelelahutus jm. Huvipakkuv on näiteks elamuheaolukomisjoni töö: aasta ringi vahendati soovijaile toidupakkide tellimist, seda organiseeris Katrin Luts, korraldati marjule sõit, aidati soovijail küttepuid muretseda, vahendati ajalehtede ja ajakirjade tellimist (Irina Ambros), taotleti 4 ravituusikut, aga saadi 2. Kontrolliti söökla ja toidulao tööd ning kiideti toidulao juhatajat T. Pärjat. Sedalaadi asju arutati tootmisnõupidamistel, mis toimusid kord kuus. Ligikaudu samalaadne on ametiühingu tegevus olnud teistelgi aruandeperioodidel.

Kultuurikomisjoni tööst on märkimisväärne töötajate ekskursioon Leningradi 1987. a. Puudulikult töötas karskusühing (Voldemar Arop) (Väljavõte protokollist TEIK).

Luule Nõmmik oli aastaid ametiühingu esimees ja tema tööd tuleks küll eraldi tunnustada, sest tegi hingega nii seda kui ka oma põhitööd õpetajana ja nii juhtkonnal kui ka õpetajateil oli sellest tulu. Ametiühingukomitee pidas töötajaid meeles ka tähtpäevade puhul. Näiteks 1987. a. kingiti abiellumise puhul lilled Jaak Tomassovile (6 rubla), samuti Katrin Lutsule (6 rbl.), Maimu Tarosele kingiti lilled pensionile mineku puhul (6 rbl.), sõjaveteranidele Irma Kaevatsile ja Raissa Fjodorovale Tallinna vabastamise aastapäeva puhul (6+6 rbl.), Raissa Fjodorovale pensionile mineku puhul (6 rbl.). Toetust 35 rbl. kuus otsustati anda Marika Mällole ja Margit Kõrgmaale lapse hooldamiseks kuni lapse aastaseks saamiseni ja sünnitoetust kummalegi 100 rbl. jms.

1988/89. õa. õppe-kasvatustöö tulemusi analüüsid märkis Viivi Neare: *"Meie töö kaheks oluliseks momendiks vaimselt alaarenenud laste kasvatamisel on: pöörata tähelepanu nende õpetamisele ja kasvatamisele. Meie õpilaste huvi äratamine töö vastu on väga aeglane ja vaevanõudev protsess. Edu saavutamiseks on vaja õpetajapoolset suurt kannatlikkust ja kutsemeisterlikkust. Oluline on just praktiline tegevus õpilaste harjumuste ja vilumuste kujundamisel.*

Kontingendi analüüs näitab, et suurem osa meie lastest on keskmise astme debiilikud ja teist samapalju kerge astme debiilikud. Viimastel on olemas õpimotivatsioon. Väga oluline on leida positiivset tegevust, tekitada huvi õpitava vastu. Oskuslikult on seda oma töös ära kasutanud õpetajad: Helve Pank, Ellu Papstel, Riina Karu, Heljo Randmäe jpt. On vajalik, et pedagoogid töö efektiivsuse tõstmiseks jätkaksid kasvandike psüühiliste protsesside uurimisega: taju, mälu, kõne ja mõtlemise iseärasuste uurimisega ja kasutamisega korrigeerimistöös. Didaktilise lisamaterjali kogumise ja süstematiseerimise eest tuleb kiita õpetajaid: Taavi Kivi, Heljo Randmäe, Helve Pank, Aino Viirik, Riina Karu." (TEIK, S. 189:8-9).

Metoodikaalases töös võeti aluseks "Kooli metoodilise töö põhimäärus" (ENSV HM 1962: 7-13), mille sisuks oli:

- 1) Individuaalne töö: osavõtt koolisisest, koolidevahelistest, vabariiklikest metoodilistest ettevõtmistest.
- 2) Kollektiivne töö: koolisisene õppenõukogu, töö ainekomisjonides jm., koolidevaheline, ülevabariigiline, vabariikidevaheline metoodiline töö.

Koolisisest metoodilist tööd juhatas õppealajuhataja ainekomisjonide esimeeste kaudu. Koolidevahelisi nõupidamisi korraldas kool, kus nõupidamine toimus ja sektsioonide tööd juhtisid tublimad õpetajad erinevatest koolidest.

Vabariiklike nõupidamisi juhtis Vabariikliku Õpetajate Täiendusinstituudi juurde asutatud defektoloogiakabinet, kus korraldati defektoloogiaalast metoodikatööd (H. Klaas:63).

Aastail 1963–1965 töötasid õpetajad aineseksioonides. Igal kevadel toimus õpetajate metoodikakonverents. Ettekannetega esineti ka koolidevahelistel konverentsidel, mis toimusid üks kord õppeveerandis ja millest võtsid osa teisedki erikoolid (Vaeküla, Raikküla, Kosejõe, Palivere, Meeri, Saadjärve ja Tartu). 1961–1964. a. toimusid igal aastal 2–3-päevased pedagoogilised lugemised erikoolidele. 1965. a. kevadel toimusid pedagoogilised lugemised meie koolis algklassiõpetajaile: loengud, lahtised tunnid, õppevahendite näitus. Ettekannetega esinesid: Juta Aasa "Töökogemusi Moskva Abikooli tööst". Helve Pank "Loogilise mõtlemise arendamisest matemaatika tundides" ja Alli Ojalo "Eesti keele õpetamisest algklassides". Edaspidi otsustati kursuste programmi lülitada kõige praktilisemad küsimused, mida vajaksid õpetajad, kel pole erialast ettevalmistust (TLA SÜ 15: 17-18).

Alates 1965/66. õppeaastast viidi metoodikaalane töö teaduslikule tasemele. Metoodika põhiküsimuseks võeti oligofrenopedagoogika ja eripsühholoogia alustega tutvumine. Arvukatest metoodilistest komisjonidest koolis jäeti töösse ainult 3: algklasside, V-VIII klassi õpetajate ja tööõpetuse õpetajate aineseksioon..

Töövormid jäid endiseks:

- 1) ettekannete ja referaatide koostamine, vormistamine ja esinemine ettekannetega kooli õppenõukogus, ainekomisjonides jm.;
- 2) õppevahendite ja jaotusmaterjali valmistamine, nende kasutamine praktikas, näitustele esitamine jne.;
- 3) lahtised tunnid ja lahtiste uste päevad;
- 4) näitused: materjalide kogumine, tööde vormistamine, metoodikakabineti sisustamine.

Aastati olid peamised teemad: mõtlemine ja kõnearendustöö koolis (1966), lapsepsühholoogiast (1977), toksoplasmoos oligofreenia põhjustajana (1968), logopeedia teooria ja praktika alused (1968).

Koolidevahelisel 1966. a. konverentsil Kosejõel, mida juhatas Karl Karlep, esitati 21 ettekannet, mis käsitlesid kõnearendust ja mõistete kujundamist. Esinesid paljud meie kooli õpetajad: Juta Aasa "Erinevate kõnevigade analüüs", Emilie Mõttus "Mõistete kujundamine matemaatikas", Saima Krüger "Murru mõiste seletamine", Hilja Rauk "Ajaloos mõistete kujundamisest", Mare Tuisik "Töö laulusõnadega", Helvi Kõrsmäe "Kasvatuse osa tegevustes kasvatusrühmas", Ellu Papstel "Vestlused kasvatusrühmas". Enamik neist ettekandeist valiti üle-eestilisele pedagoogilistele lugemistele. Sageli esinesid ettekandjaid ka väljastpoolt kooli, nt. dr. Aero "Toksoplasmoos – oligofreenia põhjustaja" (1966).

1966-1967. a. korraldati 2-aastane kursus erialase ettevalmistuseta õpetajaile. Näitena selle kursuse programm:

1) Oligofrenopedagoogika ja pedagoogilise psühholoogia küsimusi	28 t.
2) Kasvatuse teooria ja praktika küsimusi	12 t.
3) Metoodika küsimusi	26 t.
4) Tervishoiu ja logopeedia küsimusi	20 t.
5) Koolikorralduse küsimusi	6 t.

Kursused toimusid eriinternaatkoolides, mitu kursust meie koolis.

1968. a. korraldati samasugune kursus kasvatajaile järgneva programmi kohaselt:

1) Üldarendavad loengud	6 t.
2) Üldpsühholoogia	16 t.

3) Eripsühholoogia ja –pedagoogika (4 tundi praktikat)	58 t.
4) Koolihügieen ja õpilaste tervishoid	4 t.
5) Massilaulud ja tantsud (8 tundi praktikat)	6 t.
6) Käsitöö ja joonistamine	5 t.
7) Looduskaitse ja loodusega tutvumine (4 tundi praktikat)	4 t.
8) Poliitilised loengud	18 t.

Kokku 120 tundi (H. Klaas, 1971:54)

1960. aastail korraldati üle-eestilisi nõupidamisi, millel esinesid erikoolide pedagoogid, aga ka NSV Liidu Pedagoogika Akadeemia pedagoogikadoktorid ja –kandidaadid jt. juhtivad defektoloogid. 1968. a. toimus selline konverents Tartus. Plenaaristungil ja sektsioonides kuulati üle 100 ettekande, nende hulgas: "Aktuaalsetest probleemidest laste õpetamisel" (G. Dulnev), "Individuaalne lähenemine anomaalsele lapsele" (Valdur Lulla), "Anomaalsete laste arendamisest õppe- ja kasvatustöö protsessis" (N. Sdadenko).

Õpetajate selline igakülgne harimine peegeldus töötulemustes ning õppetundide kvaliteet paranes. 1968. a. inspekteerimisaktis kirjutati: "*Mitte ainult kooli, vaid ka vabariigi ulatuses väärrib kõrgeimat hinnet õpetajate töö, eriti metoodiline töö ja tulemused sellel alal.*" (TLA, S. 67:4).

Õppealajuhataja Õie Toom-Jermakova jätkas samu traditsioone. Jätkus sihipärane metoodikaalne töö, mille rõhk oli psühholoogiatundmisel, tundide efektiivsuse suurendamisel, probleemidel seoses üleminekuga uutele programmidele jmt. Sõlmiti koostööleping Tartu Ülikooliga, mille baaskooliks meie kool sai. Lepingusse kirjutati:

1. metoodiliste sidemete tugevdamine (abi konverentside korraldamisel ja tundide analüüsimisel, eriti kõnearenduse ja loovtöö metoodika küsimustes);
2. õpetajate osavõtt Tartu Ülikoolis korraldavatest praktikakonverentsidest;
3. osapoolte tööplaanide vahetamine (metoodika ja täiendõppe küsimustes) (TLA, S.7:44-45).

1971. a. viidi meie koolis läbi erikoolide üle-eestiline konverents ja metoodikaalase töö ülevaatus. Konverentsil esinesid: Rein Sprenk "Iseseisva töö süsteem ja hindamine erikoolis", Ellu Papstel "Õppetunni ja klassivälise ürituste kasvatuslik mõju", Ellen Nitskaja "Korrektsoonialasest tööst erikoolis" jt.

Edasine erikoolide pedagoogide kvalifikatsioonitõstmise süsteem kujunes järgmiselt: iga 5 aasta järel kutsuti pedagoogid kursustele, mille lõpul sooritati arvestus, lisaks sellele arvestus eripsühholoogiast. Koolides jätkus uurimistööde kirjutamine ja töökogemuslike ettekannete koostamine. Sisukad juubelikonverentsid olid koolis nii 50. kui ka 60. aastapäeva auks. Nii esitati 1982. a. konverentsil ja sektsioonides kokku 46 ettekannet ja referaati, milles käsitleti kasvatustöö probleeme erikoolis. Sisukate ettekannetega esinesid: Maimu Taros, Helle Torim, Helma Täht, Heljo Randmäe, Helgi Roosmaa, Luule Nõmmik, Elvi Alver, Helle Kuusk, Nikolai Ojaver jt. (TLA, S).

Head sidemed kujunesid Tartu Ülikooliga, sest kooli endine õppealajuhataja Karl Karlep oli asunud ülikooli eripedagoogika kateedri juhatajaks. Meie koolist sai Tartu Ülikooli praktikabaas: koolis esinesid sageli loengutega kateedri õppejõud, nad kuulasid lahtisi tunde ja aitasid neid analüüsida, abistasid ettekannete koostamisel, osalesid Tartus toimuvatel nõupidamistel, juhendasid õpikute ja töövihikute autoreid jpm.

1987. a. sügisel pidi õppealajuhataja Õie Toom-Jermakova pensionile minema, kuid surm saabus enne, kui ta oma soovi täita jõudis. Pensionileaatmine asendus peielauaga – see oli järjekordne kurb sügis.

1987. a. alustas õppealajuhatajana tööd Viivi Neare, kes oli erihariduse saanud Moskvas ja töötanud varem mitmesugustel eripedagoogika-alastel ametikohtadel. Viivi Neare andis omapoolse panuse kooli edasiarendamisse, kuid lahkus 1989. a. töölt, sest ta valiti TÜ eripedagoogika kateedri dotsendiks.

Tallinna I Eriinternaatkooli õpetajate metoodikaalane töö oli viljakas. Väga paljud õpetajad andsid oma panuse eripedagoogika teooria ja praktika uurimisse, arengusse ja rakendamisse. *“Metoodika adapteerimisega ...alustati Tallinna EIKs isegi varem osakonna avamisest TÜs. Väljundiks on olnud ainekavad, õpikud, töövihikud, metoodilised juhendid ... Tallinna EIKs alustas metoodilisi otsinguid rühm õpetajaid (E. Markvart, R. Karu, H. Kõrsmäa, K. Karlep). Otsiti uusi võimalusi hälviklaste lugema ja kirjutama õpetamisel, hiljem püüti abikooli tingimustes kohandada kogu keeleõpetust. Just Tallinna EIKs alustati noopide kasutamist häälik- ja foneemianalüüsi õpetamiseks (H. Kõrsmäa). Kahjuks nappis teoreetilisi teadmisi, mille tõttu esialgu alahinnati semantilise analüüsi osatähtsust ning süntaksi rolli kõnearenduses”.* (K. Karlep:25-26)

Võeti osa aine- ja kutseõppe programmide koostamisest. Selles osalesid meie ja Kosejõe Eriinternaatkooli õpetajad. Meie õpetajatest on õppeprogramme koostanud Helmi Kõrsmäa, Riina Karu, Hilja Rauk, Eve Markvart, Jüri Tuisk, Rein Sprenk, Aino Kumari, Ravo Vasari, Lisette Suits, Salme Juhani, Õie Jermakova, Karl Karlep, Viivi Neare jt.

1970. aastail kuulusid paljud meie kooli õpetajad vabariiklikku erikoolide ainekomisjoni, mille esimeesteks olid meie koolist: kehalise kasvatuse alal - Tuisk, joonistamise ja joonestamise alal - Jaak Tomassov, ajaloo alal – Hilja Rauk, emakeele alal – Eve Markvart jt.. Lenini rajooni TK haridusosakonna metoodikanõukogusse kuulus 1976. a. tööõpetuse õpetaja Leonhard Laanvee.

Ka järgmiste, 1975. a. programmide koostamisel ja katsetamisel osalesid veel meie kooli õpetajad, kuid juba tunduvalt vähemal määral, sest metoodikakeskuseks kujunes Tartu Abikool seoses defektoloogiaosakonna avamisega Tartu Ülikoolis. Programmide katsetamisel osales õpetajaid ka meie koolist.

Aastail 1952-1987 intensiivistus erialase õppekirjanduse väljaandmine. Kui 1952. a. ilmus ainult üks tõlkeõpik, siis 1970. aastaks oli neid juba 2 ja originaalõpikuid 5. 1971-1987 oli tõlkeõpikuid matemaatikas 17 ja originaalõpikuid 24, koduloos tõlkeõpikuid 6, originaalõpikuid 16, geograafias 8 ja 8, emakeeles originaalõpikuid ja õppekomplekte kokku 44, kutseõppes 20 originaalväljaannet (Artiklite ja retsensioonide aastaraamat 1952-1987)

Tabel 14
Erikoolidele ilmunud kirjandus aastatel 1952 -1987

Õppeaine	1952 - 1960		1961-1970		1971-1987	
	Tõlked	Originaalid	Tõlked	Originaalid	Tõlked	Originaalid
Matemaatika	-	-	-	-	17	24
Kodulooline	-	-	-	-	6	16
Geograafia	-	-	-	-	8	8
Emakeel	-	-	-	4	-	44
Vene keel	-	-	-	-	-	-

Füüsika						
keemia	-	-	-	1	-	-
Ajalugu	-	-	-	-	-	20
Kutseõpe	-	-	-	-	-	4

Andmed tabelis: "Artiklite ja retsensioonide kroonika 1952-1987".

Õpikute, töövihikute ja metoodiliste juhendite autorite või kaasautorite hulgas on palju meie kooli õpetajaid: Karl Karlep (emakeel), Hilja Rauk (ajalugu), Salme Juhani (emakeel) jt. Lugemispalu S. Juhani, H. Kõlli, E. Lipu „Emakeele lugemikust abikooli VII klassile” valitakse veel tänaseni. Emakeele II ja III klassi lugemike koostajad olid Heljo Randmäe ja Krista Sprenk, ka neid lugemikke kasutatakse osalt veel tänaseski koolis. Koduloo töövihikute autor oli Heljo Randmäe. Hillar Palametsa ja Hilja Rauga koostööna valmisid ajaloo õpikud, nende koostatud õpikuid “Minevik jutustab“ abikooli VI, VII ja VIII klassile kasutatakse praegugi. Palju aastaid olid kasutusel Hilja Rauga koostatud ajaloo töövihikud ja metoodilised juhendid.

Suure panuse meie kooli arengusse on andnud Viivi Neare. Tema eripedagoogika-alased uuringud aitasid edasi arendada oligofrenopedagoogikat ja hälvikudiagnostikat. Viivi Neare kaitses kandidaadiväitekirja 1984. aastal, ta on olnud paljude eripedagoogika-alaste tööde autor. Väga tähtis oli tema “Õpilaste eristamine ja määramine abikoolidesse”. Viivi Neare on abikooli matemaatika õpetamise metoodika väljatöötaja ja matemaatika töövihikute autor. Õppealajuhatajana oli ta tunnustatud ja hinnatud ning on meie kooli alati oodatud, olgu loenguga või osalejana enesetäiendamise kursuste lõputööde kaitsmisel ja hindamisel. 2001. a. kevadel kaitsesid meie õpetajad eripedagoogika kursuse lõputöid, komisjoni esimeheks oli Viivi Neare.

Kooli metoodika-alasele tööle aluse panija oli kahtlemata olnud Karl Karlep. Oma töökogemusi tutvustasid paljud õpetajad ajakirjanduse kaudu: Karl Karlepi sulest on ilmunud palju uurimusi emakeele erimetoodika kohta, samuti õppekirjandust jm. Karl Karlepi ja Helmi Kõrsmäe ühistööna valmis 1969. a. ”Metoodiline kiri abikooli I klassi emakeele töövihiku kasutamisest”, Eve Markvardilt ja Karl Karlepilt ”Lisandusi düsgraafikute õpetamise võtetele” jm.

Koolil olid tihedad sidemed ka paljude teiste liiduvabariikide erikoolidega: Riia Abikooliga, Kiievi Abikooliga, Vilniuse III Abikooliga, Moskva ja Šiauliai eriinternaatkoolidega. Nende koolidega jagati töökogemusi, külalised võtsid osa kooli suurematest tähtpäevadest, esinesid metoodikakonverentsidel ja võtsid külalislahkelt vastu meie õpetajaid ning jagasid oma kogemusi.

Kooli 60. aastapäeval 1982. a. tervitasid ja õnnitlesid kooliperet haridusministri esimene asetäitja Franz Oper, lasteasutuste valitsuse juhataja Heino Klaas, erikoolide inspektor Ilme Vosman, Tallinna Linna TK haridusosakonna juhataja Hain Hiieaas, VÕTi kabinetijuhataja Tamara Kazakova, praktikabaaside ja šeffkätiste esindajad ning külalised teistest erikoolidest. Haridusministeeriumi tänukirja said: Helve Pank, Hilja Rauk ja Salme Juhani kui endised koolijuhid, ning Saima Krüger, Lisette Suits, Ravo Vasari, M. Mõtus jt.

Endine direktor teeneline õpetaja Hilja Rauk meenutas: “Aastad 1965-1975 oli kollektiivile rikas aeg. Tööle asusid Moskvast koolitatud noored defektoloogid Viivi Neare ja Karl Karlep. Võtsime nõuks muuta kool heatasemeliseks õppe-, kasvatus- ja raviasutuseks. Palju tegi selle heaks kooliarst Helve Eiso. Meeldejäävaim sellest ajast on, kuidas ja kui palju me ise õppisime, tungisime oligofrenopedagoogikasse, ehtasime, kohendasime majas ümber mitmed vajalikud ruumid. Selle kõrval jätkus aega abikooli õpikute koostamiseks, süvenemiseks eripsühholoogiasse jm.

Pedagoogiline kollektiiv oli väga paindlik, aldis uuendustele, õpihimuline, aina otsiti, katsetati ja uuendati metoodikat. Majas valitses tööentusiasm, millest johtus palju ettevõtmisi... Hea on tõdeda, et töövaim elab TEIKs edasi, et noored on valmis vanu traditsioone edasi kandma ja uusi looma. Praegustel õpetajatel, kelle hulgas on 49 kõrgharidusega spetsialisti, neist 17 defektoloogi, on omane uurijaloomus, soov oma teadmisi täiendada, häid kogemusi teistele jagada. Lugupidamist on võitnud õpetajad Helve Pank, Maimu Taros, Riina Karu, Helma Täht, Helgi Roosmaa, Asja Kask, Nikolai Ojaver, Lidia Kostigina, Ellen Nitskaja jpt. Tublid on noored õpetajad Rosemarie Raidla, Pille Toomet, Riina Raaga, Mare Mullamaa, Tiina Aare jt. Maja lukust, kõiketeadjast ja kõikjale jõudjast, nõudlikust inimesest nii õpetajate kui ka õpilaste suhtes – põlisest koolitädist Antonina Premsest rääkimata. Tahan kõiki õnnitleda ja edu soovida!” (NÕ, 1982).

Sisukale hinnangule lisasid võrtsi õppealajuhataja Õie Jermakova siirad sõnad: “Meie kool on niisugune, kuhu tullakse tööle, kust lahkutakse, kas kohe, õige pea või jäädakse ja siis juba pikaks ajaks. Ei hoia siin kinni kõrge töötasu, jäävad need, kes kiinduvad meie esialgu üsnagi abitutesse õpilastesse, kel jätkub hingesuurust, kes töötavad kutsumuse sunnil ega aja taga hõlptulu.” (NÕ, 1982).

6. KOOL TAASISESEISVUNUD EESTI VABARIIGIS

6.1. Kool uutes oludes. kooli juhtimine

Meie kooli direktoriks jäi endistviisi Egon Hurt. Direktori asetäitja õppealal oli aastail 1990-1991 Helle Topaasia, kes oli varem töötanud 2. Kutsekeskkoolis. Üleminek sotsialistlikult süsteemilt turumajandusele nõudis koolielus uuendusi.

1991/92. õa. üldtööplaani sissejuhatuses kirjutas direktor Egon Hurt: *"Kiired muudatused ühiskonnas püstitasid kooli ette peaülesande - õpilaste ettevalmistamine eluks ja tööks turumajanduse tingimustes. Õppeaasta algas koolisisest väga närvilises õhkkonnas, kuna kollektiivis tekkis rühmitus, kes süüdistas mitmesugustes eksimustes nii direktorit, direktori asetäitjaid kui ka mõningaid õpetajaid. Lõpptulemusena kõik lahenes, kuid töölt lahkusid direktori asetäitja õppealal Elle Topaasia ja mõned õpetajad."* Uueks õppealajuhatajaks määrati Aino Viirok, kes jäi sellele tööle 1997. aastani. Ta oli lõpetanud Tartu Ülikooli eesti filoloogina, töötanud Abja Keskkoolis ja Tartu Abikoolis. Seal oli ta saanud hea ettevalmistuse meie koolis töötamiseks. Lühikest aega oli ta meie koolis töötanud õpetajana-kasvatajana.

Egon Hurt kirjutas samas: *"Uue õppealajuhataja A. Viiroki väga energiline tööle hakkamine, hea suhtlemisoskus ja inimestega läbisaamine, taastas kiiresti normaalse tööõhkkonna ning õppeaasta lõpetati heade töötulemustega."* (TEIK. S. 189:92).

1990. aastate algust iseloomustab finantseerimise järsk vähenemine. Igasugune remont lükkus rahapuudusel edasi. Tuli otsida uusi võimalusi ja peagi ka leiti, peamiselt küll välismaalt: Saksamaalt Wolmar ja Juta von Taube, kes abistasid kooli peamiselt riietusesemete, jalanõude, mänguasjade, ravimite-vitamiinide ja ka toiduainetega, sest ka neid nappis. Samuti abistas toiduainetega Riguldist pärit Rootsist elav hr. D. Juhanson, kes tegi annetusi Eesti lastekaitseorganisatsiooni kaudu.

1991/92 õa. oli koduõpilaste päevane toiduraha 3 rubla õpilase kohta, internaadiõpilasele oli ette nähtud 13 rubla. Seda oli vähe ja toiduained aina kallinesid. Abi osutas Saksamaa Punase Risti Bremeni osakond. Lastekodulastele töid kingitusi ka mitmed perekonnad välismaalt, kes külastasid koos vabariigi peapediaatri Ene Tombergiga meie kooli. (TEIK, S. 189:91-92). Kodumaalt abistasid kooli ekskursioonide korraldamisel, õppevahendite muretsemisel jms-ga AS ESSVE, AS Ars, Mustamäe EEV, Piirivalveamet, OÜ Tamarik, AS Termak, "Hiiu Kalur", Narva Hambapolikliinik (dr. Urm) jt. (TEIK, S. 198:92)

1992. a. abistasid von Taubed kooli suvekodu - Riguldi mõisa remontimisel. Nad maksid kinni vee majjatoomise, töid Saksamaalt sisseseade ja isegi tööjõu.

16. mail 1996 sõlmiti Tallinna Internaatkooli ja Saksamaa Neuruppini Abikooli (Förderschule für Geistigbehinderte) vahel Euroopa Ühenduse programmi SOKRATES raames sõprus- ja partnerluslepingu eelvariant. Selle lepingu alusel võtsid koolid kohustuse vahetada õpetajate- ja õpilasdelegatsioone, korraldada õpetajate kohtumisi, vahetada kunsti- ja käsitöönäituste eksponaate jm. ning teha metoodikaalast koostööd. Selle koostöö raames kingiti koolile sõiduauto ja buss, õppevahendeid ja arvutigi koos tarkvaraga (TEIK, E. Hurda aruandest). Need sõprussidemed kestavad tänini ja on sisult uuenenud.

Kool sai kannatada ka omandireformi tõttu. 1995. a. võeti ära seoses maaomandi tagastamisega enamik kooli spordiväljakust kooliga kooskõlastamata ilma kompensatsioonita.

Peaaegu oleksime kaotanud ka oma suvekodu Riguldis - tahtjaid kogunes mitmeid: Eestis olev Rannarootslaste Selts, AS Herbs jt. Õppenõukogu protokollist võib lugeda rannarootslaste esindaja hr. M. Limbaku sõnavõttu: *"Riguldi on igivana rannarootslaste ala, nende asustuse lähtepunkt. Rannarootslaste kultuur sisaldab endas ühe osa rootslaste kultuurist, teise osa eestlaste omast. Nüüd, aja muutudes, ollakse väga huvitatud sellest, et hoida ja kaitsta ning säilitada seda, mis on veel alles jäänud. Internaatkoolile leiame uue suvemaja. Tänu koolile, kes on maja suutnud siiski säilitada oma nappide vahenditega. Küllap õpilastele leiame siin tööd ka edaspidi."* Edasi võib lugeda AS-i Herbs esindaja sõnavõttust: *"Riguldi mõis laguneb ja kool oma vahenditega ei suuda seda takistada. Küsimust on arutatud valla ja maakonna tasandil ja ka kooliga. Kool on nõus maja vabastama, kui talle antakse asemele suvebaasiks sobivad ruumid. Oleme leidnud, et Põõsaspeal olevad endised sõjaväeosa hooned ongi selleks sobilikud. Aktsiaselts oleks nõus töid tegema. Üksiti ka taastama Riguldi mõisahoonet."* See ettepanek koolile ei sobinud, sest oli teada, et pakutud hooned kooli suvekoduks ei sobi.

Õpetaja Ellu Papsteli sõnavõttust õppenõukogu koosolekul: *"Kui me maja oma valdusse saime, oli see mitu aastat seisnud tühjana ja lagunemas. Aknad ja ukсед olid katkised, lumehanged olid ruumides, küttekolded kasutamiskõlbamatud ja katuski lagunenu. Kool oma nappide rahaliste vahenditega ning õpetajad ja kasvatajad oma entusiasmiga – nii hakkasime maja elamiskõlblikuks muutma. 25 aastat oleme seal koos õpilastega tööd rüganud ja nüüd julgevad nii aktsiaselts kui rannarootslased ja ka vald meile etteheiteid teha, et vähe on tehtud. Kus olid vald jt. siis, kui see, mis meile ei kuulunud (tõllakuur, hobusetallid, meierei, sepikoda jm.) lagunesid. Tol ajal olid nad veel terved. Täpselt samasugune saatus oleks tabanud ka mõisahoonet, oleks tulnud praegu umbrohus tundamenti otsida. 25 aasta jooksul on kohalik kolhoos vajanud suvel kivikorjajaid, peedikõplajaid, heinategijaid või karjaseid. Sügisel aga kartulivõtjaid ja juurviljakoristajaid. Kas oleme siis võõrad?"*

Väga palju on viimasel ajal räägitud halastusest. Meie oleme Riguldit hoidnud lastekodulastele, kellele ei ole kedagi ega midagi maailmas Sealsete ilusate mälestustega on ellu läinud sadu lastekodulapsi, kellele Riguldi ongi jäänud kodu mudeliks kogu eluks. Nüüd aga tõstetakse need, mittevajalikud, ükskõik kuhu, kuna nii on kellelegi kasulik. Kus on siin halastus? Mõistan rannarootslastele tehtud ülekohut. Iga eestlane mõistab, mis tähendab sünnimaa ja kodu kaotus. Mõistame nende elutragöödiat ja kui kellelgi on tõesti õigus Riguldile, siis on need rannarootslased." (TEIK, S.189: 141-143)

Koolile osutasid toetust ja abi sotsiaalministeerium ja heategevusfondi esinaine Mai Väljas, kes toetasid ja ka nõudsid, et suvekodu jääks koolile. Pärast eraomandi tagastamist kinkis mõisa omanik W. Taube mõisa koolile suvekoduks.

2000. a. soovis Tallinna Haridusamet võtta hoone oma bilanssi, kuid direktor Evi Kraan keeldus sellest. Õnneks vuravad bussid endiselt lastega Riguldi poole ja tagasi. Oleme tänulikud endisele direktorile Egon Hurdale, kes välisabiga on muutnud Riguldi mõisa heas korras olevaks suvebaasiks: majja on toodud vesi, ehitati juurde veranda kohvijoomiseks, puhkepausiks ja lastele mängimiseks, samuti vannituba, kaks duširuumi ja kaks vesiklosetti. Ka mööbel ja sisustus on nüüdisaegne. Samuti oleme tänulikud selle eest, et majandusraskustega aastatel suutis direktor leida nii palju sõpru, kes meie õpilasi ja ka õpetajaid abistasid. Loodame, et meie direktor Evi Kraan suudab võidelda selle eest, et meilt kunagi ega keegi ei saa suvekodu ära võtta, sest seda vajavad meie lapsed. Praegune Riguldi on meie laste ja õpetajate meeliskoht.

1997. a. toimus järjekordne muutus juhtkonnas. Pärast parandamatut rasket haigust varises manalasse õppealajuhataja Aino Viirok. 17. juulil 1997 maeti ta Tallinna Rahumäe kalmistule. Olime kaotanud suurepärase kollegi, mõistva ja südamliku inimese.

Uueks direktori asetäitjaks õppealal määrati Evi Kraan, kes töötas sel ametikohal 2000. a-ni. Evi Kraan on lõpetanud Tartu Ülikooli 1978. a. abikooli õpetaja ja logopeedi erialal, töötanud Kosejõe EIKs ravikehakultuuri õpetajana, logopeedina ja meditsiiniõena, Tallinna 3. Erilasteaias metoodikuna, ENSV Haridusministeeriumis diagnostikalabori juhatajana ning Tallinna Kaugõppe-Erikeskkoolis direktori asetäitjana õppealal.

1990-ndate lõpul toimusid koolis suured muutused. Tallinna Linnavalitsuse 5. mai 1999. a. määrusega nr. 33 liideti ühtse juhtimise alla kolme kooli õpilased: Tallinna Internaatkool, Kristlik Koolkodu ja Käo keskus. Kristliku Koolkodu lapsed hakkasid õppima meie majas, Käo keskuse õpilased aga oma majas. Seega koondati ühe juhtimise alla abikool, toimetulekukool ja hoolduskool.

2000. a. kevadel teatas direktor Egon Hurt õppenõukogu koosolekul, et läheb sügisest pensionile ja soovib, et mõtleksime uue direktori valimisele. Eelkõige soovitas ta kandideerida Evi Kraanil, kes lõpetas 1998. a. haridusjuhi diplomikoolituse kursused.

25. augustil 2000 lahkus Egon Hurt töölt. 25. augustist 2000. a. valiti **Evi Kraan** uueks direktoriks.

28. augustil 2000 peeti Egon Hurda 70. sünnipäeva piduliku koosviibimisega, millega tähistati ühtlasi ta pensionileminekut. Kollektiivi nimel andis Egon Hurda kui teeneka koolimehe elukäigust ülevaate direktori asetäitja kasvatusalal Edgar Agurauja. Tehtu eest tänas ja andis üle mälestuseseme direktor Evi Kraan. Egon Hurta õnnitlesid ja tänasid tehtud töö eest praegused ja endised kolleegid, esindajad Tallinna Haridusametist, Kristiine Linnaosavalitsusest, kolleegid-koolijuhid, endised õpilased nendest koolidest, kus ta oli varem töötanud jt. Hiljem valiti ta kauaaegse eduka töö eest Tallinna aukodanikuks.

Uue direktori Evi Kraani esmased ülesanded olid:

- kooli arengukava väljatöötamine;
- uue koolikollektiivi ühteliitmine;
- majandusküsimuste lahendamine, sest seni polnud jätkunud piisavalt raha;
- koostöö teiste koolidega.

Uueks õppealajuhatajaks määrati 2000. a. Marika Leemet. Ta on lõpetanud 1979. a. Tartu Ülikooli abikooli õpetaja ja logopeedi erialal, töötanud Tallinna Väikelastekodus ja 3. Erilasteaias ning Nõmme Lastekodus ja Nõmme Põhikoolis vanemlogopeedina. Tema põhiülesandeks sai kooli õppekava ja klasside ainekavade lõplik väljatöötamine ning metoodikakomisjonide sisulise töö parendamine.

Huvijuhina asus tööle Sirje Seiger, tema lahkumise järel 2002. a. asus sellele kohale Maire Paluveer. Internaati juhtis aastail 1991-1994 Jaak Tomassov, alates 1995. a. töötas direktori asetäitjana kasvatusalal Edgar Agurauja.

2002. a. läksid pensionile kauaaegne direktori asetäitja majandusalal Krista Männik, kes oli samas koolis töötanud 19 aastat, ja laohoidja Niina Veisberg. Ka nemad saatsime pidulikult tänusõnade

ning lillede ja lauluga väljateenitud puhkusele. Alates 2. aprillist 2002 töötab majandusjuhatajana Jelena Kubuškina.

Kooliarstina jätkab tööd teenekas Mallika Koel ja meditsiiniõena Laine Roots. Teda nõuavad õpilased eriti taga, sest küll valutab varvas või on sõrm katki või ehk ei olegi muud tarvis, kui vaid silitada pead ja puhuda peale, ja kui veel lusikaga rohtu ka saab, siis on terveks päevaks valu kui pühitud. Kõigil suuremail spordivõistlustel on Laine Roots kindlasti kohal, mitte ainult meditsiiniõena, vaid ka kohtunikuna. Varem töötas ta kaua peakokana ja kokana ning see amet võlub teda praegugi.

2001. a. asus õppealajuhatajana tööle Linnu-Lydia Mae, kelle juhtimise all töötab Kåo keskus. 2002. a. sügisest töötab õppealajuhatajana Annika Sooäär, kellele alluvad toimetulekuklassid.

6.2. Õppe- ja kasvatustöö, õpetajad

Kiired muutused ühiskonnas püstitasid kooli ette põhiprobleemi – kuidas valmistada õpilasi ette eluks ja tööks turumajanduses. Koolil oli vajadus hariduse sisu uuendamise järele, et see vastaks meie tänapäeva ühiskonna nõuetele. Õppetöö korraldamisel lähtuti 1990. a. „Üldhariduskooli põhimäärusest”. Seda dokumenti arutati õppenõukogu koosolekul ja otsustati hakata oma kooli põhimäärust välja töötama. Kooli põhimääruse projekti väljatöötamiseks moodustati komisjon: Elle Topaasia, Ellu Papstel, Helve Pank, Ilme Vosmann, Raimu Talimäe, Virve Kornel ja Aino Viirok. (TEIK, S. 189:51). Teine dokument, millest tuli lähtuda, oli 1992. a. vastu võetud Eesti Vabariigi „Haridusseadus”. Selles oli kirjas: *“kasvatuse eritingimusi vajavatele lastele tagavad riik ja kohalik omavalitsus, andes võimaluse õppida selleks loodud õppeasutustes, kindlustades nende täieliku ülalpidamise õigusaktides ettenähtud korras ja tingimustel.”* (HS, 1992: 9).

1993. a. võttis Riigikogu vastu “Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse”. Selle seaduse § 25 (2) oli meie koolile kahjulik, sest see lubas põhikoolil: *”kui klassis on vaimupuuetega lapsi, arvestatakse klassi täituvuse määramisel igäiht neist 3 õpilase eest”* (1998. a. see säte tühistati). See seadus ahvatles üldkooli senisest enam vastu võtma ka erivajadustega õpilasi. Teine põhjus meie õpilaskontingendi vähenemisel oli õpilaste nn. pearaha kehtestamine ja kolmas - õpilaste arvu üldine vähenemine üldhariduskoolides. Meiegi kooli õpilaste arv vähenes. Ilmus hoolekogu uus põhimäärus, mille alusel töötati välja meie kooli hoolekogu põhimäärus ja hoolekogu rakendati tööle. Hoolekogu ülesanne on õppe- ja kasvatustegevuse jälgimine ja mõjutamine ning selleks tegevuseks paremate tingimuste loomisele kaasaaitamine.

1990. a. töötas koolis 46 põhikohaga õpetajat-kasvatajat, neist 42 kõrgharidusega, kaks õpetajat õppisid kõrgkoolis kaugõppes, kahel oli kesk-eriharidus. Õpetajail oli staaži:

1- 5 a.	6	15 - 20 a.	6
5-10 a.	11	20 - 25 a.	6
10 - 15 a.	5	25 ja üle	12

Õpetajate-kasvatajatena töötasid 1990. aastal:

Irina Ambros , Voldemar Arop, Sirly Eelmets, Egon Hurt (direktor), Kairi Jakobson, Irma Kaevats, Henno Kipper, Maie Kivi, Taavi Kivi, Jüri Kodres, Katrin Kogermann, Virve Kornel, Heinar Kukk, Lea Kuldkepp, Helle Kuusk, Leonhard Laanvee, Katrin Luts, Valve Mäeväli (vanemkasvataja), Marika Mällo, Marika Merits, Luule Nõmmik, Agda Oks, Kalle Olt, Helve Pank, Ellu Papstel, Riina Karu, Aksel Pöder, Stella Rand, Heljo Randmäe, Eeva Rebane, Õie Rimpau, Rutt Saar,

Astrid Saard, Sirje Seiger, Raimu Talimäe, Tiiu Tammemäe, Jaak Tomassov, Elle Topaasia (direktori asetäitja õppealal), Piret Tõlp, Heli Vaik, Ingrid Veskiväli, Reet Veskoja, Aino Viirok, Ilme Vosmann, Marta Roosmäe, Liina Paadimeister.

Õpetajaid jäi iga aastaga vähemaks, sest klassikomplektide arv vähenes. 1993/94. õa. oli 36 õpetajat, 1994/95. õa. 30 õpetajat-kasvatajat. Ka järgnevail aastail lahkus häid spetsialiste. Töökohta vahetasid või läksid pensionile: Helve Pank, Astrid Saard, Agda Oks, Lea Kuldklipp, Valve Mäeväli, Virve Kornel (suri 1994), Kairi Jakobson, Maie Kivi, Katrin Luts, Marika Mällo, Luule Nõmmik, Kalle Olt, Stella Rand, Õie Rimpau, Sirje Seiger, Raimu Talimäe, Tiiu Tammemäe, Ingrid Veskiväli, Reet Veskoja, Ilme Vosmann. Juurde olid tulnud Marianne Laater, Kaja Meelimäe ja Aili Pihel.

Seoses kolme kooli liitmisega 1999. a. ja õpilaskontingendi muutumisega suurenes õpetajate arv uuesti. Kooli tuli juurde palju uusi õpetajaid ja abiõpetajaid ning kasvatajaid (tabel 16).

Tabel 16
Õpetajate ja kasvatajate arv aastail 1990-2002

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
41	39	40	36	30	33	34	32	38	54	53	53

Andmed tabelis: TEIK aruanded.

Alates 1. septembrist 1999 võeti tööle Käo Päevakeskuse õpetajad: Birgit Kaasik, Külli Olonen, Liina Jõgi, Maris Vaher, Kati Kiiver, Kristel Kurvits. Samast kuupäevast võeti tööle Tallinna Kristliku Koolkodu õpetajad: Marju Kruusmann, Marju Saar, Katrin Isojärvi, Ülle Tolmov, Ene Paats, Tiiu Raime, Juta Eesmaa ja Kadri Talu.

Üleminek Eesti kroonile 1992. a. tõi kaasa õpetajate palkade allajäämise muudele majandusharudele. Raha vähesus avaldas mõju igal sammul, töötasu oli nii madal, et esimest korda otsustati välja kuulutada streik, et palka juurde nõuda. Ka meie õpetajad võtsid agarasti streigist osa, mis sellest, et streigitud tunnid võeti pärast niigi väikesest palgast maha. Võitlus ei olnud ka päris asjata, vähehaaval tõusid õpetajate, kasvatajate ja muude kooli töötajate töötasu.

EV kultuuri- ja haridusministri 1993. a. määrusega nr. 2 määrati õpetajate ja kasvatajate kuupalgamäärad vastavalt palgajärgule ja palgakoodidele. Arvesse võeti töötatud aastad ja haridus. Toon allpool õpetajate töötasu normkoormusega 20 tundi nädalas (tabel 17).

Tabel 17
Õpetajate ja kasvatajate kuupalgamäärad 1993. a. (kroonides)

Amet	Palgajärk	Palgakood	Kuupalgamäär
Õpetaja	1	F 200	1222
Õpetaja	2	F 180	1138
Õpetaja	3	F 166	1082
Kasvataja	3	F 161	1062
Kasvataja	3	F 158	1050
Õpetaja	3	F 156	1042
Kasvataja	3	F 156	1042
Õpetaja	3	E 161	1027

Õpetaja	3	D 167	1014
Õpetaja	3	E 156	1007
Õpetaja, kasvataja	3	F 146	1002
Õpetaja	3	E 154	1000
Õpetaja	3	D 161	991
Ringijuht	3	F 138	970
Õpetaja, kasvataja	3	C 162	959
Õpetaja	4	F 128	931
Õpetaja	4	D 128	869
Õpetaja	4	B 135	830
Kasvataja	4	A 128	776
Kasvataja abi	9		520
Raamatukoguhoidja	9		520

Väga väikesed olid teenindava personali palganumbrid. Söökla töötajaist sai laohoidja 480 krooni, kokk samuti 480, koristaja 340, abitööline 380 krooni. Teiste kooli töötajate palk oli samuti väike: sekretär sai 410, majahoidja 340, spordirajatiste meister 0,5 kohaga 205, autojuht 410 krooni jne. Praegu on õpetajate palk endiselt Eesti keskmisest väiksem.

Haridusministri 1989. a. määrusega nr. 35 (RTL 1999,9,102 103) kinnitati “Pedagoogide kvalifikatsiooni nõuded”, alla olid kirjutanud minister Mait Klaassen ja kantsler Georg Aher. Täitmise tähtajaks seati 1. september 1999. Õpetajaile, kes ei vasta kvalifikatsiooninõudeile, kuid omandavad nõutavat haridust, anti võimalus töötada kuni 1. septembrini 2002. Selle määrusega kinnitati õpetajate kvalifikatsiooninõuded, sealhulgas ka erivajadustega laste kooli õpetajaile.

Klassi- ja aineõpetajal puuetega laste koolis (klassis) peab olema:

- 1) eripedagoogiline kõrgharidus või
- 2) pedagoogiline kõrg- või keskeriharidus ja läbitud 160-tunnine eripedagoogikakursus.

Internaadi- ja pikapäevarühma kasvatajal peab olema:

- 1) eripedagoogiline kõrgharidus või
- 2) pedagoogiline kõrg- või keskeriharidus ja läbitud 160-tunnine eripedagoogikakursus või
- 3) muu kõrg- või keskeriharidus ja läbitud 160-tunnine eripedagoogikakursus.

Kooli logopeedil peab olema logopeediaalane kõrgharidus (RTL 1999,9,102:462-465).

Sama määrusega kinnitati ka “Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord” (1999 RTL, 9, 103). Kehtestati kolm palgajärku, mida õpetaja võis atesteerimisel taotleda: õpetaja, vanemõpetaja ja õpetaja-metoodik. 1999. a. lisandus neile veel nooremõpetaja ametijärk. Korraga omistati vaid üks ametijärk, 3 aasta möödudes võis taotleda uut ametijärku. Atesteerimise eesmärk oli õpetajate ametijärgude vastavusse seadmine kvalifikatsiooni ja töö edukusega. Atesteeris koolijuht koos vastava komisjoniga. Nooremõpetaja (kasvataja) ametijärgu määras asutuse juht. Vanemõpetaja (vanemkasvataja) ametijärgu määras asutuse või asutustevaheline atesteerimiskomisjon. Vanemõpetaja (-kasvataja) ametijärgu määras haridusministri poolt moodustatud atesteerimiskomisjon.

Atesteerimise aluseks on järgmised dokumendid:

1. atesteerimistaotleja kirjalik avaldus;
2. ametikäigu kirjeldus koos töö analüüsiga, milles atesteeritav kajastab oma ainealast, metodikaalast ja kasvatustegevust, enesetäiendust, keeleoskust ja arvutioskust;

3. sisekontrolli eest vastutava isiku kirjalik hinnang atesteeritava tööle;
4. teadus- või kutsekraadi olemasolul ära kiri seda tõendavast dokumendist;
5. tööalase koolituse tõendid;
6. koostatud õppemetoodiliste materjalide ja pedagoogika- või erialaste publikatsioonide loend viimase 3 aasta kohta.

Vanemõpetaja ametijärku võib taotleda isik, kes on töötanud õpetajana vähemalt kolm aastat, juhendanud üleriigilistel või rahvusvahelistel õpilasvõistlustel või -näitustel auhinnalisele kohale tulnud õpilasi, juhendanud praktikante või noorempedagooge, avaldanud pedagoogika- või erialaseid publikatsioone või valmistanud arvestatavaid õppevahendeid ja jaotusmaterjale, juhib haridusasutuse või kohaliku omavalitsusüksuse töörühma või juhib koolisest arendustegevust, esineb lektorina jm. On õigus taotleda ka siis, kui tal on õpetatavas valdkonnas teadus- või kutsekraad. Nõutav on, et isik on viimase 5 aasta jooksul läbinud 160-tunnise kursuse.

Õpetaja-metoodik peab olema töötanud edukalt, tal peab olema vanemõpetaja ametijärk olnud vähemalt 3 aastat. Ta peab olema juhendanud praktikante või nooremõpetajaid, avaldanud viimase 3 aasta jooksul pedagoogika- või ainealaseid publikatsioone või osalenud õpikute, töövihikute või muu üleriigiliselt kasutatava õppematerjali koostamises, või olema olnud pedagoogide koolitaja maakonna või riigi tasandil. Eeldatakse, et ta osaleb koolidevahelises arendustegevuses, on juhendanud õpilasi üleriigilistel või rahvusvahelistel õpilasvõistlustel või -näitustel ning on läbinud viimase 5 aasta jooksul 160-tunnise aine-, pedagoogika- või juhtimiskursuse.

Õpetaja-metoodiku ametijärku võib taotleda ka isik, kel on õpetatavas valdkonnas teadus- või kutsekraad ning on edukalt töötanud vanemõpetajana vähemalt 3 aastat.

Õpetati olemasolevate õppeplaanide, programmide, õpikute ja töövihikute järgi. Uusi programme ega õppeplaanid ei ilmunud. Kasutati 1988. a. abikooli programme eesti keeles, loodusõpetuses, koduloos ja matemaatikas (Karl Karlep, Eha Vihm, Ants Reinmaa, Viivi Neare). Need olid väga head programmid, mistõttu võimaldus neid väikeste parandustega edasi kasutada. Töövihikuid ja uusi õpikuid ei ilmunud. Neid, mis koolis olid, kasutati valikuliselt õpetaja äranägemisel. Õpetaja pidi ise tegema valiku lugemispaladest ja ülesannetest vastavalt programmile. Õnneks ei olnud keeldu olemasoleva arukaks kasutamiseks, õpetajale jäi tegelikult küllalt võimalusi õpetatava materjali valikuks vastavalt oma tõekspidamistele.

Õpikuist kasutati: K. Karlep, A. Kontor, E. Vihm. Abikooli aabits (1985); H. Randmäe, K. Sprenk. Emakeel (1985), Emakeele lugemik abikooli II klassile (1985), Emakeele lugemik abikooli III klassile; K. Karlep, A. Kontor jt. Emakeele õpik (1990), Emakeele õpik IV klassile, I ja II osa (1993); K. Sunts. Emakeele lugemik abikooli IV klassile, I ja II osa (1989); H. Kõlli, E. Rimpau, E. Lipp. Eesti keele õpik abikooli VII klassile (1978); S. Juhani, M. Lindsaar, J. Rosin. Eesti keele õpik abikooli VIII klassile; S. Juhani, T. Tammoja. Emakeele lugemik abikooli VII klassile; S. Juhani, H. Kõlli, E. Lipp. Emakeele lugemik abikooli VIII klassile (1989); I. Muhel. Harjuta ja kirjuta, 2. osa jt. Matemaatikas jäid kasutusele kõik olemasolevad abikooli õpikud ja töövihikud, kuigi paljusid matemaatika tekstülesandeid oli vaja muuta.

1990-ndail ilmusid esimesed uusaegsed õpikud: K. Karlep, A. Kontor, E. Vihm. Aabits (1995); H. Oja, H. Torim. Emakeele töövihik abikooli I klassile, 1., 2. ja 3. osa (1991); õpik-töövihikud ja töövihikud: K. Karlep, A. Kontor. Emakeele õpik 4. klassile, 1. ja 2. osa (1993); M. Välba. Kirjanduse lugemik 5. kl. (1991); T. Puik. Õigekirjaõpik (1997); L. Vesker. Õpime lugema ja kirjutama (1995); M. Abramova, E. Piirimägi. Häälikuõpetuse harjutustik 2.-3. kl. (1996); S.

Renter. Harjutusi ja etteütleri algklassidele (1996); T. Puik. Emakeel 3. kl. (töövihik); A. Kloren, L. Tungal. Lugemik, 1. ja 2. osa II klassile (1999).

Osa õpikuid olid küll mõeldud üldkoolidele, kuid valikuliselt oli võimalik kasutada ka meie kooli vanemates klassides, nt. K. Karlep, A. Kontor. Emakeele õpik-tööraamat, I ja II osa (1999). Need olid väga vajalikud ja õpetajad on andnud neile hea hinnangu. Ajaloo ja geograafia õpetajad on tänulikud töövihikute eest: ilmusid A. Ostrat. Ajaloo töövihik VII klassile ja Ajaloo töövihik VIII klassile (2001) ning M. Lõiv. Maakera loodusvõõndid 7. klassile (2001). Matemaatika õpetamiseks ilmusid I. Mutso. Matemaatika tööraamat, I ja II osa (2002); S. Lilleste, E. Metsalu. Numbrivihik, 1. ja 2. osa (1997, 1999); A. Lints. Matemaatika töövihik 2. kl. (1993); K. Belials. Matemaatika õpik-tööraamat 1. kl., 1. osa (1998); H. Sikka. Matemaatika jaotvara 2. kl. (1992); K. Belials, S. Piht. Matemaatika õpik-tööraamat 3. kl., 2. osa., E. Nurk. Matemaatika töövihik 5. kl. (1992) jt. Tänapäeval on juba ilmunud rohkesti uusaegseid õpikuid ja töövihikuid, kuid vajadus oleks palju suurem.

1998. a. ilmus „Põhihariduse lihtsustatud (abiõppe) õppekava”, mis koosnes üldosast ja ainekavadest. Üldosas esitati:

- õppe-, kasvatus-, sotsiaalse rehabiliteerimise, sh. korrigeerimise üldeesmärgid;
- õppekorralduse põhimõtted ja tunnijaotusplaanid;
- kooli-, klassi- ja individuaalse õppekava koostamise alused.

Ainekavades määratleti:

- aine osa õppekavas ja lapse arengu korrigeerimisel;
- aine sisu;
- omandatavad oskused;
- õppetegevuse iseloom ja dünaamika õpingute jooksul;
- oodatavad õpitulemused.

Õppekava põhimõtted:

1. võrdne võimalus hariduse omandamiseks;
2. lähtumine humanismi ja demokraatia põhimõtetest;
3. kõigi õpilaste arengu korrigeerimine;
4. õpetamise ja kasvatamise praktiline suunitlus;
5. õpilaste aktiveerimine ja õpitegevuse kujundamine;
6. õppekava avatus.

Peamised õpitavate oskuste valdkonnad:

- õpioskuste omandamise viisid: koostegevus, matkimine, ülesande sooritamine näidise järgi, sooritamine sõnalise juhendamise järgi, õpitegevuse iseseisev korraldamine, teabe hankimine ja olulise eraldamine ebaolulisest;
- suhtlemisoskused: oskus kuulata ja aru saada, kontakti loomine, osalemine dialoogis, oma mõtete väljendamine, rollide ja situatsioonide arvestamine suhtlemisel;
- ainealased oskused, millest olulisemad on lugemine, kirjutamine, arvutamine naturaalarvudega, orienteerumine tekstis;
- tööoskused: tööoperatsioonide valdamine, töö kavandamine ja plaani järgi sooritamine. tulemuste kontrollimine ja hindamine, orienteerumine elukutsete ja tööturu nõuetes;
- vaba aja veetmise oskused: tegevuste valik, olme korraldamine, lõõgastusoskus.

Kooli ja klassi ainekava kujundab iga kool ise üleriigilise õppekava alusel, mis kinnitati 1998. a. õppekava alusel (tabel 18).

Tabel 18
Abiõppe tunnijaotusplaan (kohustuslik)

Klassid	Õppetundide arv nädalas								
Õppeained	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Emakeel	7	9	9	8	8	7	6	6	6
A-võõrkeel					2	2	2	2	2
Matemaatika	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Füüsika ja keemia	elementaarkursus								2
Ajalugu, kodanikuõp.						1	2	2	2
Muusika	1	1	1	1		1	1	1	
Kunst	1	1	1	1	1	1			
Geograafia						2	2	2	1
Kodulugu, loodusõp.	1	1	2	2	2	2	2	2	2
Tööõpetus	2	2	3	4	6	6	8	9	10
Kehaline kasvatus	2	3	3	3	2	2	1	1	2
Elu- ja olustikuõpetus	1	1	1	1	1	1	1	2	2
Koormus	20	23	25	25	28	30	30	32	34
Tööpraktika (päevad)						5	10	10	15

Tabel koostatud: AÕK: 8

Tabelist võib näha, et õpilaste koormus oli küllalt suur. Seoses arvuti osatähtsuse tõusuga reguleeriti koormust nii, et alates VII klassist võimaldati sama koormuse piires 2 nädalatundi arvutiõpetust. Haridusministeeriumi 1999. a. määrusega kinnitati toimetulekukooli ja hoolduskooli õppetöö korralduse alused (RT I 1999, 42) (tabel 19).

Tabel 19
Toimetulekukooli tunnijaotusplaan

Õppeained.	Klasse. Tunde.								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Emakeel	5	5	6	6	7	7	7	8	8
Orienteerumisained	5	5	5	5	5	5	5	6	6
Matemaatika	3	4	4	4	5	5	5	5	5
Muusika	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Kunst		2	2	1	1	1	1	1	1
Tööõpetus	3	2	3	4	6	8	8	8	10
Kehaline kasvatus	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Rütmika	1	1	1	1					
Lubatud koormus	20	23	25	25	28	30	30	32	34

Tabel koostatud : RT I 1999, 42, 497.

Õpetatakse individuaalse õppekava (IÕK) alusel, mille koostab eripedagoog iga õpilase jaoks pärast tema põhjalikku ja mitmekülgset uurimist. IÕK koostamisel osalevad ka õpilase vanemad. Orienteerumisainete all mõeldakse järgmisi õppeaineid: kodulugu, geograafiat, ajalugu ja kodanikuõpetust, füüsikat, keemiat ning olustikuõpetust.

Loetletud ainete sisuelemente õpetatakse erinevaid teemasid (nt. iseseisvumisõpetust, kodu, pere ja kooli jm.) käsitledes. Sama määruisega kehtestati ka hoolduskooli õppetöö korraldus. Raske vaimse alaarenguga laste õpetamist plaanitakse tegevusvaldkondadena (tabel 20).

Tabel 20
Hoolduskooli õppetöö korraldus

Tegevusvaldkonnad	Avavaldkonnad
Motoorika arendamine	Keha tunnetus. Üldmootorika. Peenmootorika. Silma ja käe koordineatsioon.
Kommunikatsioon.	Kõneorganite mootorika. Orienteerumisrefleksi loomine. Väljenduste mõistmine. Eneseväljendus.
Sotsiaalsete oskuste kujundamine.	Vastastikuse sotsiaalse mõjutuse ergutamine: füüsiline kontakt, silmside, naeratamine, muu aktiivne mõju lapse ja täiskasvanu vahel, muu aktiivne vastastikune mõju eakaaslaste vahel. Esemelise mõjutuse tekitamine.
Eneseteenindamise ehk igapäevaste oskuste kujundamine.	Söömine: suu liigutused, söömine ja joomine, lauakombed. Puhtusekasvatus: WC kasutamine, pesemine. Riietumine: eeldused, lahtiriietumine, riidesse panemine, riietumistoimingute laiendamine. Tegutsemine ümbruses: kooli- ja kodutöodes osalemine, ümbruses orienteerumine.
Kognitiivsed oskused.	Meelte arendamine. Esemepüsivus. Probleemi lahendamine. Põhjuslikud suhted ehk kausaalsus. Ruumilised suhted. Verbaalne väljendamine. Motoorne jäljendamine. Esemete kasutamine. Mäng.

Andmed tabelis: RT I 1999, 42, 497.

Neid lapsi õpetatakse IÕK järgi, mille koostab eripedagoog iga õpilase jaoks eraldi pärast õpilase igakülgset uurimist. Õppekava koostamisel osalevad ka lapsevanemad. Õpilase nädalakoormus on 1.-3. õppeaastal 20 tundi, 4.-6. õppeaastal 22 tundi ja 7.-9. õppeaastal 24 tundi. Õpilaste uurimist ja arengut kajastatakse iga õpilase kohta peetavas diagnostilises vaatluspäevikus. Et õppetöö klassis toimub individuaalselt, siis võimaldati nii toimetulekukoolis kui ka hoolduskoolis peale õpetaja tööle võtta ka abiõpetajad. Haridusministri määrusega kehtestatud korras on võimalik õpilasi ka kodus õpetada (tabel 21).

Tabel 21
Koduõppel olevate abikooli õpilaste tunniarv

Õppeaine/Tunde nädalas	1	2	3	4	5	6	7	8/9
Emakeel	1	1	1	1	1	1	1	1/1
Kodulugu, loodusõpetus			1,5	1,5	1,5	0,5	0,5	0,5/0,5
Võõrkeel					1	0,5	0,5	0,5/0,5
Matemaatika	3	3	2,5	2,5	2	1,5	1	1/1
Geograafia						1	0,5	0,5/0,5

Ajalugu							1	1/1
Lubatud koormus	8	8	7	7	7	6	6	6/6

Andmed tabelis: RT I 1999, 42, 497.

Koduõpe määratakse lastele meditsiiniliste näidustuste põhjal:

1. liikumishäired (tsentraalsed või perifeersed pareesid, ataksia, hüperkineesid), mis takistab kooli minemist, seal ringiliikumist ja eneseteenindamist.
2. tugevalt kahjustunud käeline tegevus takistab tavalisest õppeprotsessist osavõtmist;
3. püsivad põie ja pärasoole talitluse häired, sõltumata sellest, kas neil on funktsionaalne või orgaaniline genes;
4. ravimitega halvasti kontrollitav epilepsia päevaste hoogudega, sõltumata hoogude vormist;
5. kesknärvisüsteemi kahjustuse tagajärjel esinevad tugevad kohastumuslikud reaktsioonid ja tugevad asteenianähud (RT I 1999, 42, 497). Koduõppele kinnitab õpilased kooli õppenõukogu ja direktor määrab õpetajad.

6.3. Metoodiline töö

Õpetajate koolisisene metoodikaalane töö jäi pärast Viivi Neare lahkumist tagasihoidlikuks. Koolisisest metoodilist tööd juhtisid ainekomisjonid. 1993/94. õa. olid moodustatud järgmised ainekomisjonid:

1. algklasside ainekomisjon - esimees Rutt Saar,
liikmed Voldemar Arop, Katrin Kogermann, Taavi Kivi, Alar Murumaa, Marika Mällo;
2. vanemate klasside ainekomisjon - esimees Heljo Randmäe,
liikmed Enno Kipper, Virve Kornel, Kairi Jakobson, Marika Merits, Irina Ambros, Ellu Papstel, Heinar Kukk;
3. töö- ja kunstiõpetuse ainekomisjon - esimees Aili Pihel,
liikmed Helle Kuusk, Jüri Kodres, Aksel Pöder, Raimu Talimäe;
4. klassijuhatajate koondis - esimees Ellu Papstel,
liikmed Voldemar Arop, Taavi Kivi, Rutt Saar, Alar Murumaa, Enno Kipper, Virve Kornel, Raimu Talimäe, Kairi Jakobson, Marika Merits, Irina Ambros, Heljo Randmäe, Ellu Papstel.

Õppenõukogu koosolekuil tõdeti korduvalt, et koolisiseses metoodikaalases töös on vajakajäämisi. Korraldati mitu huvitavat koolisisest kursust, nt. 1995/1996. õa. kursus "Per aspera ad astra". Selle organiseerisid õpetajad, kes ise õppisid sotsiaalministeeriumi (Kersti Pöldemaa eestvõttel) korraldatud kursustel, mida finantseeris Soome Kehitysvamma Liit. Meie koolis viisid kursuse läbi Katrin Kogermann ja Mallika Koel, Pihlaka Toimetulekukeskuses Reet Veskoja ja Sirly Eelmets (TEIK). Kursuseks kulus kaks päeva igal koolivaheajal ja selle eesmärk oli jagada uut informatsiooni õpetajaile ja kasvatajaile kerge, mõõduka ja raske vaimse puudega laste arendamisel. Meetodeist kasutati loenguid, vestlusi, rühma- ja individuaalset tööd. Järgnevalt ülevaade sellest kursusest:

I Koolitus Tallinna Eriinternaatkoolis

1. Sisejuhatus Katrin Kogermann
  2. Ootused kursusele – vestlusring Mallika Koel
  3. Loeng “Mis on vaimupuue?” Mallika Koel
    - uusi seisukohti vaimupuude etiloogias (film)
    - uus rahvusvaheline diagnooside klassifikatsioon, meie õpilaste diagnoosid
    - sotsiaalhooldus ja vaimupuudega laps
    - toimetulek ja vaimupuudega nooruk
    - haridus ja vaimupuue Katrin Kogermann
  4. Vaba mikrofon
- Kodune töö: Muutused sinu töös, mis selle põhjustas? Sinu areng. Kas on muutusi, õnnestumised, probleemid, nende lahendamise teed.

II koolitus Nõmme Lastekodus

Kehatunnetuse erinevad liigid:

1. Muusikateraapia vaimupuudega inimestele Taimi Vanger
  2. Hüdroakustilise voodi mõju vaimupuudega lastele M. Vabrit
- Tallinna 54 Keskkooli peeglisaalis, saunas, basseinis
1. Eurütmia I. Tael
  2. Kogemused tantsu- ja muusikateraapias. Mallika Koel
  3. Koduste tööde arutelu
  4. Lõõgastus osalejale

III koolitus Tallinna Eriinternaatkoolis

Teema: ”Vaimupuudega inimese elukvaliteet”

1. Kommunikatsioon lastel L. Mägi
  2. Perekond ja vaimupuudega laps Katrin Kogermann
  3. Mäng ja vaimupuudega laps, õpetamise erimetoodika Sirly Eelmets
  4. Käitumishäired Viivi Neare
  5. Pervasiivsed käitumishäired K. Dalenius
  6. Kutsenõustusteave - Puuetega Noorte Õppekeskus, Astangu Toimetulekukeskus, toimetulekukeskused Taanis ja Saksamaal (videolt) Reet Veskoja, Mallika Koel
- Vestlusring

IV koolitus Randvere Perekeskuses

1. Inimene ja loodus M. Tilk
- Vestlusring. Kokkuvõte. Tunnistuste kätteandmine Katrin Kogermann, Mallika Koel

Osalenuna arvan, et see tulus kursus andis oskusi ja teadmisi tööks erivajadustega lastega ja nende individuaalsuse mõistmiseks, kergendas individuaal-õppeprogrammide koostamist ja täitmist. Ka muidu andis see kosutav ettevõtmine tööks uue laengu teemasid lugema.

Pedagoogid võtsid osa ka rahvusvahelistest kursustest ning sagenesid kogemustevahetus sõpruskoolide õpetajatega Soomest, Saksamaalt, Taanist ja Rootsist. 1997. a. külastasid meie õpetajad Sirly Eelmets ja Heljo Randmäe Saksamaal Neuruppini Abikooli. Kokkuvõtteid tehes esinesid meie õpetajad sealsel õppenõukogu koosolekul. Sirly Eelmets: „*Neuruppini kooli materiaalne baas on väga hea, sest neil on olemas õppekõgid, pesuköök jm. Igal klassil on oma köögiplokk koos kõige vajaminevaga. Õpilaste saavad kasutada mitmesugused teraapiavorme. Tore oli näiteks värvus- ja muusikateraapia ruum, mis oli hästi sisustatud: vesivoodi, muusika jm. Väga*

palju erinevat materjali oli psüühiliste protsesside korrigeerimiseks. Suurt huvi pakkus võimlemistund, milles osales 10-14 õpilast, kes olid erinevatest klassidest, kuid tasemelt võrdsed. Seda tasuks ka meil proovida. Tunnis oli palju mängulist tegevust, oli ohtrasti vahendeid tunni läbiviimiseks. Tund lõppes lauluga või vaba liikumisega, et kõik rahuneksid. Teisteski tundides oli õpetus tihedalt eluga seotud. Ka töökasvatus oli hästi korraldatud, samuti õpilaste vaba aja sisustamine Gümnaasiumiõpilased käivad sageli nende õpilastega mängimas, koos ehitatakse, meisterdatakse, mängitakse või tehakse ühiselt midagi muud. Maakonnas on sisse seatud kutseõpetus kolmes valdkonnas. Esiteks aiandus, kus valmistatakse ette töölisi. Õpilased õpivad valmistama mullasegusid, väetisi, kasvatama seemneist taimi jm. Sellise ettevalmistusega inimesed võivad töötada aiandis, neid võib kutsuda koju aiatöödele abiks jne.

Teiseks põllumajandus, kus õpitakse kõike alates loomadest (nende toitmine, toidu varumine, hooldamine jm.) kuni loomsete toiduainete ostmiseni jne.

Kolmandaks keskse õmbluserialaga valdkond: voodipesu ja käterätikute õmblemine, pakkimine, montaaž, metalli- ja puidutöö (uste, akende, pildiraamide valmistamine) jne. Õppida oli palju ja seda õpitut saab ka meie koolis hea tahtmise juures rakendada. Olemasolevaga ei saa me rahul olla.” (TEIK, S. 188:56).

Kogu Eestis juhtis metoodikaalast tööd 1993. a. loodud Haridustöötajate Koolituskeskus. See organisatsioon sündis Eesti Hariduse Arenduskeskuse, Eesti Pedagoogikamuuseumi ja Eesti Õppekirjanduskeskuse järglasena, võttis üle nende kolme asutuse ülesanded ja traditsioonid Eesti õpetajaskonna koolitamisel, võttes kursuste organiseerimise üle EHA-lt ja EÕK-lt. Raamnõuded õpetajate koolitamiseks kirjutas 1995. a. alla kultuuri- ja haridusministri Peeter Olesk (K, HM: 709). Sellega kehtestati ühtsed nõuded kõigi kooliastmete õpetajakoolitusele, nii klassiõpetaja, aineõpetaja kui ka eripedagoogi jaoks. Koolituse ülesanne on, et eripedagoog tunneks hariduslike ja arenguliste erivajadustega laste, suhtlemis-, liikumis- ja toimetulekuraskustega noorukite ja täiskasvanute hälvete ja puuete diagnoosimise, korrigeerimise ja kompenseerimise võtteid ja meetodeid, oskaks korraldada eriõpetust, valdaks õppeainete toetava õpetuse meetodeid ja võtteid, mis lähtuvad õpetatava võimete ja oskuste tasemest, valdaks põhilisi kõne- ja vaimupuute korrigeerimise, suhtlussilla loomise ja toimetulekuoskuste õpetamise võtteid ning nõustaks neis küsimusis lapsevanemaid (KHM: 710). Meie õpetajad võtsid kursustest agaralt osa, kuigi osavõttu piiras rahanappus. Sageli tuli õpetajal ise kursuses osalemise eest tasuda. Viimastel aastatel ei ole seda vaja läinud ja kursustest osavõtt on tõesti väga aktiivne.

Viimasel ajal viibivad õpetajad väga sageli koolitusel või õpivad edasi. Enamik õpetajaid on läbinud arvutikursused, sest nüüdisaegses koolis ei saagi enam arvutit tundmata töötada. Anne Eeljõe ja Marta Roosmäe võtsid osa ajalooõpetajate arvutiõpetuse kursusest. 2000. a. osales hulk õpetajaid ja kasvatajaid viipekeele I astme kursustes, sest ka seda läheb tänapäeva koolis tarvis.

2000.-2001. a. toimus õpetajaile 2-aastane eripedagoogika kursus, mis lõppes lõputööde kaitsmisega. Lektorid olid valitud õpetajaid kõige enam huvitavaid, vajalikke ja kasulikke teemasid lugema. Mitmed lektorid käsitlesid autistide õpetamise uuemat metoodikat.

2002. a. tegi direktor õppenõukogus kokkuvõtte õpetajate täienduskoolitusest eelnenud õppeaastal (tabel 22). Ta kiitis ja tänas õpetajaid hoolsa suhtumise eest enesetäiendusse. Eriti meeldiv on, et peaaegu kõik õpetajad on läbinud arvutikursused.

Tabel 22
Koolitusaruanne 2001. a.

Koolitus	Osavõtjad	Arv	Koolituse aeg.
Kvalifikatsioon tõstmine: õppesessioonid bakalaureuse- või magistrijärgu saamiseks	Õpetajad:	12	
	Katina Saat - bakalaureusõpe		
	Annika Sooäär - bakalaureusõpe		
	Ülle Tolmov - 2. bakalaureusõpe		
	Ülle Soitu - magistriõpe		
	Külli Olonen - bakalaureusõpe		
	Kärt Kübar - bakalaureusõpe		
	Marju Kruusmann - bakalaureusõpe		
	Imbi Lehis - bakalaureusõpe		
	Saale Kibin - magistriõpe		
	Juta Eesmaa - bakalaureusõpe		
	Margit Aedma - 2. bakalaureusõpe		
	Marje Kohl - bakalaureusõpe		
	Abiõpetajad:		
Eeva Mesi - bakalaureusõpe			
Kristi Käärrik - bakalaureusõpe			
Juhtide ja vanemõpetajate täienduskoolitus	Marika Leemet	1	240 tundi
	Sirly Eelmets	1	I poolaasta
	Mare Põldaru	1	pearaamatup. II pa.
	Leida Rohumaa	1	peakoka täiendus
Kursused	Arvutikursustel	30	II poolaasta
	Eripedagoogika kursustel	24	I poolaasta
	Erialastel ainekursustel,	25	I pa.
	muudel	12	II pa.
	Õppereisidel teistesse samalaadsetesse koolidesse.	15	I pa.
	Õppereisil Soome	9	II pa.
		2	II pa.

Tihe kursustest osavõtt on aidanud parandada õppetöö kvaliteeti. Tõhus ja tulemuslik on koolisisene meetodiline töö. Õppealajuhataja Marika Leemet kirjutab:

“Ajavahemikul 2000-2002 on koolis:

Moodustatud nõustamiskomisjon, mis alates 2001. a. kannab nime Tallinna linnavalitsuse nõustamiskomisjon, mis töötab Tallinna I Internaatkoolis (Tondi 40).

Iga klassi juures töötab rühmatöö grupp, mille tööd koordineerib klassijuhataja. Tiimitööst võtavad osa kõik selle klassi aineõpetajad, lastega töötavad terapeutid, õppealajuhataja ja lapsevanem. Tiimikoosolekud toimuvad vähemalt 2 korda aastas ja need protokollitakse.

Lisaks õppetööle pakutakse teraapiateenuseid:

- logopeed;*
- psühholoog;*
- psühhiaater;*
- massöör;*
- muusikaterapeut;*
- loovus;*
- loodustunnetus;*
- liikumisteraapia*

Arvutiõpetus on võetud tunnijaotusplaani kohustusliku õppeainena alates 7. klassist ja läbiva teemana 1.-9. klassini.

2002. a. kevadel toimusid esmakordselt tasemetööd:

5. klassis funktsionaalse lugemise kontroll;

7. klassis ühe jutustava aine hindeline arvestus;

9. klassis eesti keeles ja matemaatikas hindeline arvestus.

Tööõpetuse erialad ja uute erialade sissetoomine:

- puidutöö ja lihtne metallitöö;*
- käsitöö;*
- laiapõhjaline kodundus;*
- aiandus ja haljastus;*
- arvutiõpetus.*

Õpilane võib valida meelepärase eriala vastavalt võimekusele.

Kooli üldsuunaks on loodus ja keskkond.

2001/2002 õa. töötati välja uued õppekavad:

Ainekomisjonid töötasid välja 2000/2001. õa. õpetajate töökavade, klassijuhatajaraamatu, IÕK ja ainekavade vormid. Käesoleval aastal parendasime tehtut.

Abikooli ainekomisjonis töötati välja soovitatavate õpikute loetelu eesti keeles, matemaatikas ja koduloos. Toimetuleku ainekomisjonis alustati ainelehtede kogumisega ja kooskõlastati poolaastate läbivad teemad. Ainekomisjonide esimehed on korraldanud 2000/2001. ja 2001/2002. õa. huvitavaid ainenädalaid (emakeelenädal, matemaatika nädal).

Sisekorra kindlustamiseks seati sisse sellest õppeaastast peakorrapidaja.” (M. Leemeti kirjalikud märkmed).

2002. a. viidi läbi koolisisene abiõpetajate koolitus.

Ainekavade väljatöötamiseks ja ühtlustamiseks toimus meie koolis märtsis 2002 Eesti erikoolide õpetajate nõupidamine. Külastati tunde, vaadati õpilastööde näitust ja õpilaste kontserti ning vestlusringis vaeti ainekavasid.

11.-12. juunini 2002 osalesid meie õpetajad Juta Hinno, Anne Eeljõe, Marta Roosmäe, Sirly Eelmets ja Aili Pihel Pärnus uue programmi väljatöötamise töörühmas, mille kutsus kokku Tartu Ülikool. Töörühma juhatas Ana Kontor.

6.4. Internaat

Kooli internaadi õpilaste arv oli 1990-ndatel aastatel tunduvalt vähenenud. Internaadis oli moodustatud 6-7 kasvatusrühma kokku 80-90 õpilasega.

1990-ndatel jätkus internaadi töö vanu traditsioone järgides. Jaak Tomassov juhtis internaati väga tasakaalukalt, töö sujus rahulikult ja pingevabas õhkkonnas. Neil aastail oli internaadis 5-6 kasvatusrühma 50-60 õpilasega. 1993. a. ei tulnud kasvatajate töötunnid täis, sest orvud viidi nädalavahetuseks Nõmme Lastekodusse, seetõttu rakendati kasvatajad tööle abiõpetajatena. Kasvatajad otsisid internaadi elu sisukamaks muutmiseks uusi võimalusi: elavnes ringide töö, eriti süsteemne oli õppekäikude korraldamine. 1995. a. tulid internaati ka liitpuuetega õpilased. Lastehuvidest lähtudes ei moodustatud eraldi rühmi mõõduka ja kerge vaimupuudega õpilastele. Rühmade täituvuseks jäi keskmiselt 12 õpilast.

1995. aastast peale juhtis internaadi tööd Edgar Aguraiuja, jätkates ja süvendades juba olemasolevaid traditsioone. 1997. a. tegi ta õppenõukogus kokkuvõtte tööst internaadis, milles märkis: *“Töö põhisuunad ja kasvatuslikud eesmärgid olid sügisel üksikasjalikult planeeritud. Üksikasjalik kavandamine õigustas end igati, sest igal kasvatajal oli täpselt teada, missugused ettevõtmised ees seisavad. Hästi õnnestusid meie laste sünnipäevapeod: heal tasemel isetegevus, sisukad mängud, söömiskultuur, läbimõeldud õnnitlemine ja kingituste jagamine jm. Tänuväärne oli see, et ka õpetajad viibisid sageli neil õhtutel ja aitasid neid läbi viia (I. Ambros). Spordivõistlusi aitasid läbi viia Pedagoogilise Kooli õpilased. Sageli käisid esinemas külalised Georg Otsa muusikakoolist jm. Toimus ka väga huvitavaid üritusi: viktoriinid, missi- ja misterivalimised, isetegevusülevaatused, konkurss-ülevaatused, kõnevõistlus, moedemonstratsioonid jm. Internaadikasvatajate kaader oli töökas ja teotaheline: Voldemar Arop, Ellu Papstel, Sirly Eelmets, Eeva Rebane, Marta Roosmäe, Liina Paadimeister, Heli Vaik.”* (TEIK, S.190:11-12)

Et olin tol perioodil ise internaadis kasvataja, siis meenuvad need aastad väga meeldivatena. Esinemisteks õppisime luuletusi, kahekõnesid, lugesime proosat ja õppisime näitemänge ning tantse ja laule. Sisukad olid temaatilised õhtud jpm. Ka ühised teeõhtud lastevanematega olid kasvatusliku väärtusega, samuti tubade võistlusülevaatused. Peab tõdema, et suuri korrarikumisi tol ajal internaadis eriti ei olnudki, küllap jäi aega napiks. Positiivne oli seegi, et igal rühmal oli oma mängutuba. Kasvatajaile ei meeldinud ümberkorraldus, kui õppimine toodi 2. korruselt internadiruumidesse, sest siin olid õpitingimused tunduvalt viletsamad. (M. Roosmäe mälestused)

1990-ndate lõpuks oli olukord tundmatuseni muutunud, sest õpilaskontingent muutus. Moodustati eraldi rühmad mõõduka puudega õpilastele. Kasvatajakaader noorenes, tänu tublidele entusiastidele jätkub sihipärane töö internaadis. Alates 1999. a. suruti internaat kitsasse oludesse - ainult pool endistest ruumidest jäi internaadile ja see raskendas kasvatajate tööd.

Üks lemmikpaiku nii õpetajaile kui ka õpilastele on ikka olnud kooli raamatukogu, mida juhatab juba kaua Ene Värva. Pärast tunnilõpukella on raamatukogu õpilasi alati täis, sinna tõttavad needki, kes veel lugeda ei oska. Neile leiab Ene pildiraamatuid, vestleb nendega ja lastel on seal mõnus olla. „Klassijuhatajana tean, et Ene leiab igale õpilasele jõukohase raamatu, ka õpilased teavad, kust võib abi saada. Ta teab alati, kes on parimad lugejad ja jõuluks ning enne suvevaheaega ei jäta Ene kokkuvõtteid tegemata ning autasustamata klasside paremaid lugejaid. See innustab õpilasi ja nii tekib lugemissoov.” (M. Roosmäe) Sageli, kui mõni õpetaja puudub, läheb Ene klassi, kaasas mõni huvitav raamat, mida õpilastele tutvustab.

Ka õpetajad külastavad sageli raamatukogu, et saada õpikuid, töövihikuid, vajalikku metoodikaalast materjali. Kui raamatukogule tuleb mõni uus raamat, metoodikaalane materjal vm., teatab ta kohe või tuleb sageli isegi näitama, et saime niisuguse materjali, kas tunned huvi? Hiljuti viibis Ene Värva Soomes ja raamatukogu oli suletud. Miks ometi?

Lapsed said vastuse küsimusele, miks raamatukogu on suletud, temalt endalt kooli ajalehes “Tondu” (M. Roosmäe).

Miks oli raamatukogu suletud?

Panite vist tähele, et märtsi algul oli raamatukogu suletud. Kus ma siis olin?

Olin ATP koolitusprogrammi “Kaasaegne raamatukogu” raames Soomes, kus räägiti kooliraamatukogu tööst. Koostöös Soome suurima raamatukogundusega tegeleva ettevõtte BTJ Kirjastopalvelu OY-ga tutvusime lähemalt sealsete kooliraamatukogudega ja nende arenguvõimalustega. Nägime kaasaegse kooliraamatukogu sisustust ja infotehnoloogia võimalusi. Esimese päeva lõpus viibisime Soome Rahvusoperis, kus vaatasime modernballetti “Serenade, Dominium Black Cake”. See oli tore etendus, kuid mind üllatas vaatajate reageering balletti vaadates. Ma ei olnud varem kuulnud balletietendusel valjuhäälselt naeru.

Mida öelda Soome kooliraamatukogude kohta nähtu põhjal? Arvutid, arvutid, arvutid. Alklassidest alates arvutid... (tegemist oli üldhariduskooliga). Raamatukogude sisustus oli läbimõeldult modernne, lapsesõbralik ja muidugi teeb kadedaks uute raamatute hulk. Kõik on väga kõrgel tasemel ja kui peaks mainima mõne puuduse, siis ütleks, et inimene on kadunud, arvutid, arvutid ja rääkida ei ole kellegagi...

Teil aga veel on kellega rääkida...

Ene Värva

Koht, kus iga päev käivad õpilased, õpetajad ja teised kooli töötajad, kes kord, kes mitu korda, on meie kooli söökla. Enamik söökla töötajaid on siin töötanud väga kaua, kokk Niina Bukatova juba 16 aastat. Niina on tuntud kõva häälega nõudliku inimesena, kes ei salli vasturääkimist. Muidu on ta virk ja hoolas, oskab teha väga häid kringleid ja pirukaid ning on heasüdamlik ja hoolitsev.

2002. a. sügisest läks söökla üle firma „Orfeumi” teenindamisele. Senised koolisöökla töötajad vabastati töölt. Endine kokk Niina jäi tööle saalitöötajana.

6.5 Õpilased, kooli- ja klassiväline töö

Eesti vabariigi taastamisega puhusid ka eripedagoogikas uued tuuled. Hakati rääkima vaimupuude diagnooside ülepaisutamisest ja erivajadustega laste õpetamise võimalikkusest tavakoolis.

1990. aastatel oli meie kooli õpilaste arv tunduvalt vähenenud. Kui 1989/90. õa. oli koolis 255 õpilast 16 klassikomplektis, siis 1994/95. õa. 161 õpilast 13 klassikomplektis (tabel 23).

Tabel 23
Õpilasi, klassikomplekte ja lõpetajaid 1990-2002

Õppeaasta	Klassikomplekte	Õpilasi	IX kl. lõpetajaid	X kl. lõpetajaid
1989/90	16	255	21	
1990/91	15	230	18	8
1991/92	15	203	29	
1992/93	15	186	30	
1993/94	15	163	21	
1994/95	13	161	25	12
1995/96	13	168	24	9
1996/97	13	162	12	12
1997/98	13	159	16	11
1998/99	14	170	15	11
1999/2000	26	229	25	-
2000/2001	26	223	11	-
2001/2002	27	225	29	-
		Kokku	255	63

Andmed tabelis: TEIK aruannete põhjal.

Õpilaste arvu vähenemine 1990. aastail tulenes ka sellest, et meie kooli vastuvõtutingimused olid väga piiratud. Eesti Vabariigi kultuuri- ja haridusministri 1995. a. määrusega nr. 16 kinnitatud "Erilasteaedade (erirühma) ning erikooli vastuvõtu kord" määras abikoolile väga kitsad piirid õpilaste kooli vastuvõtuks. Neil õpilastel võis olla:

- 1) kerge vaimne alaareng;
- 2) kerge vaimne alaareng ja pervasiivsed arenguhälbed;
- 3) kerge vaimne alaareng koos selliste kehapuute või käitumishälvetega, mis ei takista nende laste õpetamist abikoolis. Suurema vaimse alaarenguga lapsed peaksid õppima toimetulekukoolis või hoolduskoolis. Need koolitüübid luuakse sotsiaalsüsteemis.

Lapsevanemad kiirustasid oma erivajadusega lapse paigutamise põhikooli, andmata endale aru, kas see on lapse jaoks just kõige õigem ja targem valik. Milline vanem tahab tunnistada, et tema laps on erivajadusega? See tulenes ühiskonna suhtumisest. Neid vanemaid, kes õigel ajal lapse vajadustest aru saavad, on ja tuleb iga aastaga juurde. Kahjuks tõdeme, et viimastel aastatel on üldkoolist tulnud suur hulk õpilasi, kes ei ole seal siiski hakkama saanud. Neid küll püüti seal õpetada, kuid õpiedutus ja sageli ka koolivägivald on õpilasi muserdanud ja nad on kaotanud eneseusu. Mis seal salata, need õpilased on õppinud hulkuma, sageli sattunud kuritegelikule teelegi, mis teeb nõutuks nii kooli kui ka lapsevanemad. Üldkool ei ole veel täiesti valmis erivajadustega

lapsi integreerima, ei õpetajad ega ka olud ole nõutaval tasemel. Kauaaegne õpetaja Ellu Papstel lausus ajakirjanikuga vesteldes: *“Inimesed, kes pole erivajadusega, saati veel mõõdukaid lapsi õpetanud, ei oska ette kujutada, kui palju aega, energiat, kannatlikkust, eriõpetuse nippe ja sageli pisaraidki nõuab õpetajalt lapse pisimigi edusamm. Vahel kulub paar kuud, enne kui laps hakkab uskuma, et ta pole loll, nagu talle kaaslased, ja mis seal salata, vahest mõni õpetajagi põhikoolis on sisendanud”* (NÕ.:8).

Direktor Egon Hurt oli seisukohal, et kooli arengukavas peaks kooli põhimäärust uuendama ja laiendama vastuvõtutingimusi. Selline otsus võetigi kooli õppenõukogus 1995. a. vastu. Kristiine Linnaosavalitsuse Haridusosakonnale ja Tallinna Haridusametile saadetud kirjas taotles kool:

- 1) mõõduka vaimse alaarenguga laste jätmist kooli;
- 2) autistlikele lastele klassi avamist;
- 3) suunata Soome enesetäiendusele selle klassi õpetaja;
- 4) muuta kool eripedagoogika praktilise õpiabi keskuseks Tallinnas, nagu see sisuliselt niigi on, sest siin viibivad praktikal TÜ ja TPÜ üliõpilased jt.
- 5) täiendada ja sisustada mõõdukate klassid;
- 6) alustada koolihoone renoveerimist (TEIK).

Üldjoontes see arengukava täideti.

Esimene autistide klass 5 õpilasega alustas tööd 1995/96. õa. Klassiõpetajaks sai Katrin Kogermann, kes sai Soomes sellekohase koolituse. Samal aastal avati veel 2 mõõdukate klassi, neid hakkasid juhtima Voldemar Arop ja Marianne Laater.

Katrin Kogermann rääkis oma õpilastest: *“Autistlikel lastel on raskused suhtlemisel, ümbritseva tajumisel, sotsiaalsete mudelite omandamisel, millest tulenevad ka käitumishälbed. Lisaks on neil igapäev erineva astmega vaimupuue.*

Mõeldav on vaid individuaalõpe, mis tänu abiõpetajale on ka võimalik. Igale õpilasele koostatud individuaalne arenduskava näeb ette eneseteenindusoskuste, kõne, suhtlemise, mootorika ja kognitiivsuse arendamise, aga ka lugemise, kirjutamise ja arvutamise võimetekohase õppimise. Oluline osa õppeajast kulub toimetuleku, s.o. riietumise, söömise, koristamise jms. õpetamisele. Seda kõike peavad autistid õppima järk-järgult, operatsioonide kaupa. Õpetuse aluseks oli TEACCH-meetod, mis seisneb aja, ümbruse ja tegevuse liigendamises autistile arusaadavasse vormi. Õppepäev oli jaotatud kindlateks tegevusteks, mille järjekord peab alati olema sama ja lastele teada. Päevarütm ehk tegevuste järjekord kordub muutusteta, sellest tuleb ka kindel nädalarütm.

Päev algas hommikuringiga, millele järgnes iseseisva töö harjutamine ja õppimine. Kindel aeg ja koht oli võimlemisel, ratsutamisel, ujumisel, käelisel tegevusel. Emakeele õpetamisel oli põhirõhk suhtlemisel ja kõne arendamisel. Oluline selle juures on, et nad ei sulguks oma maailma, mis ongi autismi põhitudunus. Neil on tähtis viibida teiste laste hulgas, suhelda, võtta osa mitmesugustest üritustest.

Autistide õpetamine nõuab järjekindlust, enesevalitsemist, usku lapse võimetesse. Raske on sellepärast, et tagasiside lapselt on väga väike. Tuleb osata näha igat pisematki edusammu - laps, kes ei saa sõnagi rääkida, tunneb äkki tähti, loeb kokku sõna või räägib oma tegemistest... Kodu toetuseta oleks nende laste areng väike. 3 aastaga muutusid nad iseseisvamaks, tulevad toime

eneseteenindamisega, paranes käitumis- ja suhtlemisoskus. Autist areneb, kui teeb ise nii palju, kui suudab, ja kui teda aidatakse nii palju kui vaja.” (ÕL, 1998:8-9).

Nii saame õpetada ka neid lapsi, keda lähiminevikus peeti õpetamatuteks. See on üks meie ühiskonna tervenemise märke. Kas päevakooli integreerimine ennast õigustab, sellest saame alles hiljem teada. Mis räägib meie kooli kasuks? Meie õpetajate arvamused:

1. Eriettevalmistusega personal, kauaaegsed kogemused erivajadusega õpilase õpetamiseks, erimethodika;
2. Mõistetakse lapse erivajadusi: psühholoogilisi, pedagoogilisi, meditsiinilisi jm.;
3. Väikesemad klassid, mis võimaldavad anda rohkem individuaalset abi, juhendada last, julgustada, abistada jne.;
4. Erikoolis on suhtlemine lapsesõbralikum, suhted õpilane-õpetaja hoopis teised;
5. Hälviklaps tunneb siin end turvaliselt, pääseb koolivägivallast, saab eduelamuse;
6. Tööõpetuse maht on tunduvalt suurem ja õpilane
  - omandab baasoskused, saab ettevalmistuse ametiõppeks;
  - harjub tööd tegema – see on ettevalmistus tööeluks;
  - leiab iseseisvaks eluks sobiva väljundi;
  - saab soodustusi ametikoolituseks või ka sotsiaalhoolekandeks.
7. Suuremad võimalused klassi- ja kooliväliseks tegevuseks, mis aitab tõsta enesehinnangut ja areneda. Küllap on neid põhjusi veel palju rohkem.

Alates 1999/2000. õa. muutus õpilaskontingent märgatavamalt raskemaks.

1999. a. analüüsi direktiooni nõupidamisel meie kooli õpilaskontingenti pärast kooli laienemist, kui juurde tuli lapsi Kristlikust Koolkodust ja Käo Päevakeskusest.

Koolis õpivad:

hooldusklassides (raske vaimupuue F-72)	4 klassi	24 õpilast
toimetulekuklassides (mõõdukas vaimupuue F-71)	11 klassi	78 õpilast
autiste (F-81)	2 klassi	13 õpilast
abiõppeklasse (F-70)	9 klassi	114 õpilast
Kokku	26 klassi	229 õpilast

Tänases koolis õpivad nii vaimupuudega kui ka liitpuudega õpilased. Kooli struktuur on järgmine:

abikooli klassid	Tondi 40;
toimetulekukooli klassid	Tondi 40;
autistide klassid	Tondi 40 ja Käo 53;
hoolduskooli klassid	Tondi 40, Pae 35-A ja Käo 53

Liitpuuetega laste klassid:

- liikumispuue + vaimupuue Käo 53;
- nägemispuuded + vaimupuue Ehitajate tee 23 (Õunake).

Meie kooli eesmärk on:

- kujundada isiksus, kes tunneb ja järgib õigusnorme;
- peab lugu iseendast, kodust ja perekonnast;
- järgib tervislikke eluviise;
- tegutseb keskkonda säästvalt;
- oskab oma igapäevast tegevust eesmärgistada, kavandada ja hinnata;

- on võimeline tegema jõukohast tööd;
- on võimeline osalema jätkuõppes;
- orienteerub lihtsamates infos.

6.6. Klassivälise töö

Klassivälises töös kannab kool edasi neid häid traditsioone, mida on aastaid armastusega loodud, ja loob uusi. Koolis tegutsevad huviringid: muusikaringid, loovusering, näitering, käsitööringid, kunstiringid, spordiringid, arvutiringid. Korraldatakse ainenädalaid, aktusi ja pidusid, rahvatraditsioonidest tulenevaid üritusi, näitusi. Spordiüritustest on tavaks võistlused, krossid, teatevõistlused, sõpruskohtumised, sportmängud ja orienteerumispäevad. Lisaks töö- ja puhkelaagrid, matkad, ekskursioonid, õppekäigud, välisreisid jm. Ringijuhtideks on olnud oma kooli õpetajad, sest peaaegu sümboolse tasu eest on raske saada head ringijuhti. Ringide töö on aasta-aastalt sisukamaks muutunud, neis osaleb järjest enam õpilasi. Praegu töötab koolis 9 huvialaringi ja 4 koolivälise ringi (tabel 24).

Tabel 24
Huvialaringid 2001/2002. õa.

Ring	Õpetaja	Esmaspäev	Teisipäev	Kolmapäev	Neljapäev
Muusikaring	Aime Kaasik		13.30 15.15		11.20
Loovus	Karina Saat				14.00
Näitering	Katre Veide				16.15
Käsitöö	Aili Pihel			14.15	
Käsitöö	Tiiu Raime	14.30			
Korvpall	Lembit Peterson			15.20	
Kunstiring	Ülle Tolmov		14.30		
Võimlemine	Sirje Seiger		15.15		15.30
Arvuti	Marianne Laater			13.30	14.25
Arvuti	Margit Aedma	14.15			
Kergejõustik spordihallis	Mallika Koel	15.00			
Ujumine „Kalevi” ujulas	Õnne Pollisinski	iga päev 14-15			
Ujumine pühapäeviti Sütiste tee ujulas	Mallika Koel				
Ujumine laupäeviti „Kalevi” ujulas	Mallika Koel				
Ratsutamise laupäeviti	Sirje Seiger	10.00 11.00 12.00 14.00 (tasuline)			

Ringides õpituga esinetakse koolipidudel, aktustel, kontsertidel, internaadiõhtutel jt. üritustel. 2002. a. õppis kooli näitering Karina Käär (Saat) ja Katre Veide juhendamisel ära kaks suurt etendust,

tantsud ja muusikaseade kujundas Mallika Koel. Meie aktused ja peod erinevad üldkooli omadest sellepoolest, et esineb palju õpilasi, need esinemised on emotsionaalsed, väga põhjalikult lihvitud - sest kiiresti siin ei omandata -, kuid kui on hästi õpitud, siis ka esinetakse hästi. *Olen ise VII a klassi klassijuhataja ja aastatega oleme õppinud suurepäraselt kõnekooriga esinema, minu õpilased laulavad ansamblis, esinevad näidendis, tantsivad rahvatantsu ja võimlevad. Sügisel tuli meie klassi põhikoolist uus poiss. Ta keeldus kategooriliselt deklamatsioonist osalemast, samuti kostümeeritult osalemast kadrikarnevalil jms. Mis seal salata, ka tema kodus oldi sama meelt. Näiteks luuletusega esinemise päeval puudus see poiss koolist. Kevadeks oleme jõudnud niikaugemale, et ta juba esines keelepäeval.*

Kooli jõulupeod ei ole üksikute õpilaste esinemine, need on suured lavastused, millest võtavad kostüümides osa pea kõik õpilased. Viimastel aastatel on samasuguseid lavastusi esitatud kadri- ja mardipäeva tähistamisel. Elustunud on nii mõnedki rahvatraditsioonid. Lavastajaks on meie doktor-õpetaja Mallika Koel, kel jätkub ideid, energiat, tahtmist ja visadust meie lapsed lausa uskumatuid asju tegema panna (M. Roosmäe).

Huvitavad olid ka toimetulekukooli teemanädalad 2001/2002. õa. II poolaastal:

14.-18. jaanuar	kooli sünnipäev
21.-25. jaanuar	lumelinn
11.-15. veebruar	sõbra- ja vastlanädal
18.-22. veebruar	Eesti sünnipäev
11.-14. märts	emakeele nädal
25.-28. märts	kevadpühade nädal
20.-22. aprill	avatud uste päevad
mai	loodusnädalad Riguldis
	osalemine kooliaia kujundamisel

Eriline tähendus laste vaimsele arengule on spordil ning muusika- ja liikumisteraapial. Palju aastaid juhendasid spordiringi Heinar Kukk ja Edgar Aguraiuja, praegu juhendab Sirje Seiger. Muusika- ja liikumisteraapiat juhendab aastaid väljaspool Eestitki tuntud Mallika Koel. Ta ise ütleb, *“...liikumine on vaimse arengu alus. Juba 80-ndate lõpus rabelesin välja nõukoguliku arstiteaduse raamidest ning asendasin stimuleerivad, notroopsed ravimid tantsu, muusika ja liikumisega, nüüd on tunniplaanis 14 tundi muusika saatel liikumist ja ravikehakultuuri. Vaatan lapsed üle kaks korda aastas. Üks kord psühhiaatrina, teine kord pediaatrina. Laste depressiivseid seisundeid pigem ennetan, tableti annan äärmuslikel juhtudel.*

Liikumisteraapia on muutnud lapsed kehaliselt palju tugevamaks, ühtki õpilast meie koolis kehalise kasvatusetundidest vabastatud ei ole, hinnet alla 4-5 pole põhjust panna. Olen oma tööga tõestanud, et kehalise tegevuse kaudu on võimalik arendada vaimu. Kiidan ennast selle eest, et 3. klassi õpilaste ujumisõpetuse surusin riiklikku õppekavva. Meie kooli 3. klassi kümnest lapsest õppis ujuma üheksa, kuus neist valisid treenerid Õie Laigna ja Tiiu Kaaret välja ujumistreeningutele. Sügisest alates käivad autistid ujumas Ravi tänava basseinis”. (ÕL 1968:9). Tõepoolest, täna läbivad ujumiskursused kõik abikooli klassid. Neist 6 õpilasest, kes valiti ujumistreeningusse, käivad viis seal tänaseni ja neist on saanud arvestatavad ujujad, kes pakuvad võistlustel tugevat konkurentsi nii Eestis kui ka välismaal. Aukirjade ja medalitega tulevad võistlustelt Marje Kliimann, Steevi Toomväli, Maris Seero ja Kadri Maada. Igal kevadel ja sügisel toimuvad kergejõustikuvõistlused, milles osalevad ka teised erikoolid. Et meil omal staadionil ei ole, siis üürime seda Tallinna Spordiinternaatkoolilt (praeguselt „Audenteselt”) või kasutame „Kalevi”

spordisaali. Suurvõistlustel on väljas kogu kool, nii õpilased kui ka õpetajad kohtunikena, meditsiiniõde Laine jälgib, et kõik tuleksid tervetena ja rõõmsameelsetena võistlustelt tagasi. Hiljem teeb Mallika Koel kogunemisel kokkuvõtte ja jagab võimalikult paljudele diplomeid ja kingitusi.

Sportitöö on ikka olnud heal järjel. 1993/94. a. aruandest võib lugeda: sportlased võtsid osa vabariiklikest suusavõistlustest Kosejõel, vabariiklikest spordimängudest Tallinnas, Orissaare spordilaagrist (13 õpilast), spordilaagrist Taanis (2). Saavutused: Kosejõel saavutati mitmeid auhinnalisi kohti, Tallinnas saavutas Margus Peiker I koha, rahvastepallis I koht, ujumises tulid praktiliselt kõik esimesed kohad meie õpilastele: Eela Kokk, Külli Vasar, Heli Kollom, Aet Tromm, Rando Siim, Kalle Tigane, Hennar Raamets.

Kergejõustiku I grupis:

100 m jooks	Priit Tehvan	III koht,	Heli Kollom	II koht,
800 m jooks	Priit Tehvan	I koht,		
kuulitõuge	Toomas Rudsit	II koht.		

II grupis:

pallivise	Gert Vilisalu	I koht,	Janika Matjas	I koht.

IV grupis (Downi sündroomiga lapsed):

100 m	Sten Meriväli	I koht
200 m	Sten Meriväli	I koht
pallivise	Sten Meriväli	I koht
kaugushüpe	Sten Meriväli	I koht

Ka järgnevatel aastatel olid nii kohalikud kui ka rahvusvahelised võistlused edukad. Tänu dr. Mallika Koelile on meie õpilased jõudnud välja eriolümpiale ja puuetega inimeste maailmameistrivõistlustele.

1990. a. toimus Euroopa eriolümpia Šotimaal, meie koolist võttis osa 10 sportlast: T. Tüksammel, T. Laumets, R. Zubõnina, J. Metsmärt, A. Eromm, S. Meriväli, L. Rääk, K. Kusmin, K. Siegel, J. Zoova. Saavutati 1 kuldmedal (L. Rääk - 400 m jooks), 4 hõbemedalit ja 1 pronksmedal. Šotimaal käik oli vapustav, justkui matk elavasse psühhiaatria õpikusse.

1991. a. toimus Maailma eriolümpia Ameerikas. Osalesid 7 meie kooli õpilast. Kokkuvõttes saavutasime võimlemises hõbemedali, S. Meriväli (Down sündroomiga poiss) 4. koha, Arnold Oksmaa sai 2. koha võimlemises, Joel Zoova saavutas mitmes jooksus kuldmedali. Osa on võetud 1993. a. teatevõistlusest suusatamises Rootsisis. Tulemused ei andnud pääsu Lillehammerisse.

1994. a. võeti osa paraolümpia MM-võistlustest Berliinis, kus Heli Kollom saavutas naiste kaugushüppes pronksmedali, Külli Vasar 5. koha. Heli on saavutanud korduvalt häid tulemusi võistlustel Portugalis ja Saksamaal. 1995. a. toimunud MM-võistlustel (vaimupuuetega inimestele) lauatennises saavutas Jaanika Matias 8. koha. Meie kooli vilistlane Eela Kokk saavutas Atlanta paraolümpial ujumises hõbemedali. Alates 1996. a. on meie õpilased osalenud kõigil paraolümpia EM- ja MM-võistlustel ning paraolümpiamängudel. Peale selle on osaletud Soomes 1996. a. Pieksamäel kergejõustikuvõistlustes, Norras ujumisvõistlustes jm. Meie kooli tantsijad on koos üldkooliõpilastega esinenud Tallinna Vanalinna päevadel, Viru Särul Palmses jm. 1995. a. saavutasime I koha üleriigilisel taidlusfestivalil (juhendaja Mallika Koel). Ka 2002. a. saavutasid

Maimu Hindi Vm klassi õpilased Eesti Eriolümpia loomingufestivalil Raikkülas eripreemia kõige terviklikuma kava eest.

Sageli käivad meie õpilased teatris. 1990. aastail saime tihti tasuta pileteid „Estoniasse” ja Nukuteatrisse ning kinno „Sõprus”. Viimastel aastatel oleme pidanud pileteid siiski ostma, kuid kasutanud soodusvõimalusi. Täiesti tasuta võimaldas nukuteater meie õpilastele osavõtu 2002. a. Põhja- ja Baltimaade teatrifestivalist lastele ja noortele. Osalesime lastefestivali avamisel nukuteatri suveõues ning vaatasime ovaalsaalis Norra nukuteatri KiSaCo etendust “Ta on kohal.” Vaheajal jagati tasuta mahla ja jogurtit kõigile vaatajaile. Teisel päeval vaatasid meie õpilased „Ugala” teatri etendust “Imede aeg.” Ära ei ole meile öeldud, kui oleme kedagi palunud õpilastele esinema, väga sageli on esinemas käinud VAT teatri näitlejad. Iga-aastane väga oodatud külaline on “Onu Raivo” - Raivo Järvi oma jutupliiatsiga. Milline rõõm on saada klassi seinale just oma äraarvatud looma pilt! Need kohtumised jätavad meie õpilastele sügava elamuse. Sagedased külalised on „Kullo” ja Georg Otsa Muusikakooli õpilased, Tallinna Saksa Gümnaasiumi rahvatantsurühm (juhendaja Mallika Koel), Tallinna Ühisgümnaasiumi kandleansambel Els Roode juhtimisel jpt. Kui siis lõpuaktusel veel Pimedate Ühingu puhkpilliorkester hääled lahti lööb, on lapsevanemailgi pisar silmas. Oleme neile esinejaile väga tänulikud - need on hetked, mis loovad emotsioone ega unune.

Võib-olla tundub see lugejale naljakas, aga meil on ka oma ajakirjanikud. Alates 2000. aastast ilmub kooli oma ajaleht “Tondu“, milles kirjutavad nii õpetajad kui ka õpilased, trükitakse tähtsamaid teateid kooli elust. Avaldatakse ka paremaid kirjandeid ja luuletusi, kirjutisi huvitavatest ekskursioonidest, teatrikülastustest, mälestustest välisreisidel jm. uudiseid. Lehest saad teada isegi seda, et su õpetajal või koolikaaslasel on neil päevil sünnipäev.

Väljavõtteid ajalehest “TONDU”

MÄLESTUSI ROOTSIMAAST

Ajavahemikus 15.-19. mai käis autistide klass õppereisil Rootsimaal. Et reis igatpidi korda läheks, tulid meile appi õppealajuhataja Evi, raamatukoguhoidja Ene ja logopeed Kaie. Rootsisis võõrustasid meid dr. Hiie Allik ning Toomas Tuulse, kelle hubases kodus me ka ööbisime. Õpilaste meenutuste järgi oli meeldejäävaks laevareis Tallinnast Stockholmi, kus ööbida tuli kajutites. Külastasime laeva mängutuba ning sõime hommikusöögi rootsi lauas. Toredaks kogemuseks olid ekskursioonid autismikeskustesse, kus samal ajal, kui lapsed murul pikniku pidasid, õpetajad uusi kogemusi ja asjalikke näpunäiteid kogusid. Viimasel päeval käisime Pipimaal, kus veetsime lõbusalt aega ehtsas Segasumma suvilas. Ronisime Pipi hobuse selga ja maiustasime jäätisega. Enne äraminekut valis iga laps endale ja kodustele mõne ilusa mälestuseseme Rootsimaast. Siinkohal tänab kogu autistide klass koos õpetajate ja lastevanematega neid toredaid inimesi, kes selle reisi toimumise võimalikuks tegid.

õpetaja Marju Randmaa, „Tondu”

SA KUULED

Kati Säkki

*Sa kuuled lindude laulu
sa näed kui loojub päike
sa tead kuhu lendavad linnud*

sa kuuled oja voolu.
Naeratud kui päike väljas
sa näed kui merel torm
sa tead kuhu kadusid lehed
sa kuuled üksiku linnu laulu.

Sa kuuled kui keegi hüüab
sa näed kui pilves on taevas
sa tead kuhu kadus lumi
sa mõistad orvu nuttu.

IXa, „Tondu”

SELLEKS, ET SUUREKS SAADA, PEAB ENNE OLEMA VÄIKE

10. ülevabariigiline Eesti Eriolümpia Loomingufestival toimus selle aasta 7. märtsil Raikküla koolis, Raplamaal. Esinejaid koole oli 12 üle kogu vabariigi - Tallinnast Võruni. Need koolid olid: Kallemäe, Kiigemetsa, Palivere, Leevi, Raikküla, Kernu HK, Päinurme, Urvaste, Kaelase, Kammeri, Võisiku, Tallinna IK ja Kosejõe EIK. Viimane tõi külakostiks oma kooli tsirkuse, mida vaadati suure põnevusega. Loomingufestivalil osalejad esinesid mitmesuguste umbes tunniste kavadega. Žüriisse kuulus 8 hindajat. Esindatud oli ka raadio ja televisioon.

Žürii otsusega tuli võitjaks Kammeri kool Tartu maakonnast ja eripreemia saime meie, 5-m klass (toimetulekuklass).

Maimu Hint (klassijuhataja)

EMAKEELENÄDAL

Toredad on olnud emakeelenädala ettevõtmised, kus iga nädalapäeva sisustab üks klass. Mulluse (2002. a.) emakeelenädala 11.-15. märtsini avas esmaspäeval õppealajuhataja Marika Leemet, rääkides emakeele tähtsusest. Luulepõimiku kandis ette VIIa klass (Marta Roosmäe) ja Va klass (Sirly Eelmets), luuletusi esitasid veel I ja II klassi õpilased. Teisipäeval esitasid I ja II klassi õpilased näidendi „Kolm pörsakest” (Rutt Saar). Kolmapäeval üllatas Va klass (Sirly Eelmets) Eha Kaljula näidendiga „Kaasaegne punamütsike” – näidend oli leitud internetist. Väga hästi mängis hundi osatäitja Jaan Seersant. Ka IVa klass (Juta Hinno) esitas näidendi. „Heategu tasutakse heaga” oli lustlik, julgelt ja ilmekalt esitatud, kiitust väärised E. Seljand ja I. Konjahhina. Neljapäeval – päris keelepäeval – esines VIa klass. Õpetaja Eeva Rebane vestles õpilastega eesti keele rikkusest ja vanadest unustuse hõlma vajunud sõnadest, mida leiame rahvaloomingust. Õpilased esitasid luuletusi, kahekõnesid ja naljandeid. Üllatuseks esitasid huvijuht Maire Paluveer ja õpetaja Maimu Hint naljandi „Kuis kapsta kassusse” ehtsas võru murdes. See tekitas elevust ja oli tingimata tarvis kirjakeelde ümber panna. Võistlusmängus „Vanasõnade kokkulappimine” sai kõik kaasa lüüa. Noorematele esinesid IIIa klassi õpilased näidendiga „Kukk, kass ja kanake” (Anne Eeljõe). Reedel lõpetasid keelenädala IX klassid. IXa esitas luulepõimiku armastusluulest (Ellu Papstel) ja IXb oli ise teinud värsid meie tänapäevast (Liina Paadimeister). Meie keelenädalat võib pidada kordaläinuks, see oli õpetlik ja emotsionaalne, palju oli mängulusti ja esinemisrõõmu.

Publik oli tänulik, millest andsid tunnistust nii hiirvaiksed kuulajad kui ka naerupahvakud ja aplausid.

Õpetaja Eeva Rebane

TOIMETULEKUKOOLI EMAKEELEPÄEV

Kõigepealt esines Vm klass torede laulukavaga "Kui ma kasvan suureks". Seejärel kuulasid ja vaatasid lapsed, kuidas õpetajad mängisid sirmiteatris "Punamütsikest". Kui teater vaadatud ja tugevasti aplodeeritud, oli soovijatel võimalus ka ise nukuteatrit teha. Eriti hea näitlemissoonega paistsid silma II ja III klass. Toimetulekukooli emakeelepäev oligi mõeldud nii, et iga laps saaks vastavalt oma võimetele ja huvidetele tegutseda ning õpiks ka valikuid tegema. Lugejad ja kirjutajad ühendasid sõnu piltidega ning sorteerisid tähti, teised joonistasid šabloonide abil kujundeid või näpuga mannakandikutele. Väga meeldis kõigile kuulata kasseti pealt kasseti pealt erinevaid helisid ja mõistatada, kes või mis vastavat häält tekitab. Kõik klassid võtsid agaralt osa ka teatevõistlusest.

Emakeelepäeva ja ühtlasi ka III veerandi lõpetas lõbus tantsutrall rahvaliku laulu saatel.

logopeed Kaie Henk

Sisukas oli ka abikooli matemaatika nädal, mille raames mängiti arvutimänge, nuputati, võisteldi peastarvutamises, mängiti loovmänge kujundite kokkupanemiseks ja selgitati välja, kel parem arvutamisoskus. Kooli ajaleht „Tõnu” esitas õpilaste arvamusi, küsimusele „Mis mulle meeldis?” vastasid nad nii:

Mulle meeldis see, et saime matemaatikas teadmisi juurde.

Rein

Mulle meeldis kohe kõik. Kõige huvitavam oli see, kui pidi vaatama lina alla ja siis meelde jätma, mis esemed seal olid. Mõni piltidega ja nuputamisuksesanne oli raske ja keeruline.

Marit

Oli mõnus, kuidas kõik põrandal antud kujunditest pilte kokku panid ja kujundeid tegid. Mulle meeldis ka see, kuidas õpetaja küsis peastarvutamist ja iga õige vastuse puhul võis vastaja sammu võrra edasi astuda. Mõni astus palju samme, aga mõni ei saanud suurt edasi. Üldiselt olid kõik vastajad väga tublid. Nägime, et matemaatika võib olla ka põnev ja huvitav.

Evely

Kirjutati matemaatika olümpiaadist. Mulle meeldis see üritus tervikuna. Minu arust oli see väga vahva. Soovijad said seal oma oskusi proovile panna. Arvan, et kõige huvitavamad olid äraarvamise küsimused. Oli just nii nagu peab. Algul, kui ma saali ette laua taha istusin, siis natuke

pabistasin. Aga siis rahustasin ennast, et kõik läheb nii nagu peab. Väga hea meel oli mul sellepärast, et mind klassist välja valiti. See päev näitas, et ka suured ja väikesed võivad midagi koos teha, ja et matemaatika ei ole ainult numbrite pähetuupimine. See oli väga tore päev.

Kerty, IXa klass

ÕPETAJA

*Oskusi sa teistel anna,
ära neid vaid endas kanna!
Kuidas nobenäppe seada,
seda vaja igal teada!
Õpeta, kuis pisteid teha
nii, et rõõm neid igal näha!
Kirikindaid endal koo,
sukad, sokid mustreid loo.
Käsitöö on naise uhkus.
Loomisrõõm me parim puhkus!*

Õpetaja Tiiu Räime

Igakevadiste Kristiine linnaosa päevade raames toimub arvukalt üritusi, millest koolid ja õpilased saavad osa võtta. Meie koolis on siis õpilastööde näitus ja lahtiste uste päevad. Külla võivad tulla teiste koolide õpetajad ja õpilased: külastatakse tunde ja näitust ning vaadatakse taidluskontserti. Õpilaskunstnike looming kajastab aasta jooksul tehtut. Suurem ühisnäitus koos Saksamaa Neuruppini Abikooliga oli 16. mail 1998 TELO saalis teemal "Sõprus", näituse sisustasid mõlemad koolid. Kaheks nädalaks avatud näitusel eksponeeriti nii käsitöid kui ka joonistusi. Külastajate hinnangud olid ülivõrdes.

Käesoleva aasta õpilastööde näituselt valiti välja hulgaliselt töid kooli näitusele Kodulinna maja Kuldjala torni II korrusel (õpetaja Aili Pihel). Näitusekülastajate kiidusõnu pälvisid Kerty Allik, Aire Lembla, Anneli Laht, Marje Kliimann, Kadri Maada, Lauri ja Illar Ruukholm, Ragnar Kliimann, Renee Laanemets (õpetaja Aksel Pöder) jpt. – meie käsitööõpetajad on tublid. Kodulinna maja I korrusel pandi emadepäevaks välja joonistuste näitus. Suurepäraseid töid olid: Va kl. Elari Aardel, Ragnar Kliimannil, Elina Pintsonil, Illar Ruukholmil, VIIa kl. Kadri Maadal ja Marje Kliimannil, Vm kl. Maarja Ermil. Regulaarselt korraldatakse õpilastele ekskursioone looduskauinitesse kohtadesse kooli ümbruses, aga ka kaugemale, sest oleme üheks kooli põhiprobleemiks valinud loodustunnetuse.

Maire Paluveeri tööleasumisega on huvitegevus muutunud sisukaks ja kaasakiskuvaks. Ta ise on nii optimistlik, nakatav ja elujaatav, et millestki ära öelda ei ole vist kellelgi südant. Selle tõestuseks toon ära mai ja juuni ürituste kava, mille järgi õppeaasta lõpp on vägagi tegus:

30.aprill - 1.mai	Volbriöö Palivere EIKs
4. mai	Õpilaste ujumisvõistlused Tartus
6.-10. mai	Õppetöö Riguldis (VIIIm, IVa, IIIa) - 30 õpilast
7. mai	Tervishoiumuuseumi külastus
8.-10. mai	Looduspäev, metsa istutamine Luigel.

	Teatريفestival “Noor sajand” nukuteatris
9. mai	Emadepäeva kontsert
10.-20. mai	Kevadnäitus Kodulinna maja tornis.
13.-17. mai	Õppetöö Riguldis (VIIa, IIm, IXe) - 26 õpilast
14. mai	Eesti Draamateatri külastus “HIV” Liikluspäev, külaline Mare Arna politseist
15. mai	Ülekooliline pildistamine “sinises saalis” Spordipäev Nõmmel, “Vanakal” (abikooliõpilased)
17. mai	Spordipäev kooli väljakul (toimetulekuklasside õpilased)
20.-24. mai	Õppetöö Riguldis (Lasnamäe lastekodu)
21. mai	Kergejõustikuvõistlused „Kalevis”
25.-31. mai	Külaliste vastuvõtt Saksamaalt - Neuruppini
27.-30. mai	Õppetöö Riguldis (Ve, IVm, IIIm)
27. mai	Külalised Saksamaalt “Õunakeses”
28. mai	Ekskursioon Sagadi mõisa
29. mai	Ekskursioon Palamuse maile
30. mai	Lastekaitsepäeva ühisnäituse avamine koos Saksamaa Neuruppini kooli laste töödega Kodulinna majas
31. mai	Viimase koolikella aktus, õppeaasta lõpukontsert, disko
3.-12. juuni	Tööpraktika Riguldis (IXa, IXb kl.) -30 õpilast
3.-12. juuni	Tööpraktika koolis (VIa, VIIa)
7. juuni	Vanalinna päevadest osavõtt - kontserdil esinevad Vm klass ning loovuse ning näitering - Kodulinna majas
14. juuni	„Tondu” eriväljaanne Lõpuaktus, lõpupidu, pildistamine

Maire Paluveer

VIIVI NEARE meenutused Tallinna I Internaatkoolist

NEARE (aastani 1967 TETSMANN) VIIVI puutus Tallinna I Eriinternaatkooli ja selle meeldiva kollektiiviga kokku aastatel 1964/1965 olles siin kasvatustöö ja õpetaja praktikal. Kooli direktor oli siis proua HILJA RAUK ja aastast 1965 oli õppealajuhataja hr. KARL KARLEP. Kasvatustala õppealajuhataja oli pr. SALME JUHANI. Kasvatajakorraldajaks juhendas rühmakasvataja pr. Helvi Kõrsmäe ja vanema klassi õpetaja praktika juhendaja oli pr. Alli Ojalo. Kõik juhendajad, samuti kooli juhtkond suhtusid minusse väga hästi ja ma sain väga hea ja meeldiva kogemuse.

Nendel aastatel tutvusin ka Helle Kuuse, Riina Karu, Maie Tuuliku, Heinar Kuke, Jaak Tomassovi, Friedebert Krönströmi, Charles Vallmanni jt. toredate noorte kolleegidega. Vahva oli õhtuti saalis korv- või võrkpalli mängida.

Seejärel oli kõrgkool lõpetatud ja suunamise järgi tuli tööle asuda Vabariikliku Õpetajate Täiendusinstituudi defektoloogiakabineti juhatajaks. Koostöö I Internaatkooliga jätkus, kuid nüüd pisut teisel tasandil: õpetajad (pr. Heljo Randmäe, ellu Papstel, Helvi Kõrsmäe jt.) andsid täienduskursuslastele lahtisi tunde, kooli aitas korraldada õppevahendite ja õpilastööde näitusi, õpetajad osalesid õppematerjalide koostamisel – seega oli kooli tööka kollektiiviga meeldiv tõine kontakt.

Töösuhe nimetatud koolis algas taas 1985. aasta septembris ja kestis 1990. aasta suveni. Tulin kooli alguses kasvatusala- ning seejärel õppealajuhatajaks. Kooli direktor oli sel ajal hr. EGON HURT ja õppealajuhataja pr. ÕIE JERMAKOVA. Nimetatud aastatel oli kooli tulla väga meeldiv, sest ees olid tuttavad, kogenud kolleegid ja päris palju oli edasipürgivaid eripedagoogikat õppivaid noori (Kairi Jakobson, Sirly Eelmets jt.). Püüdsime edendada koolisest metoodilist tööd, olla head praktika juhendajad Tartu Ülikooli eripedagoogikatudengitele, kohendada aineplaanide koostamist. Suureks saavutuseks võiks nendel aastatel pidada ühe eriklassi avamist mõõduka vaimupuudega lastele (1987/88 õppeaasta), mis oli tol ajal väga eriline ettevõtmine. Klassi juhatas ja andis seal lastele väga palju tubli eripedagoog Ilme Vosmann. Nimetatud eriklassi avamist võiks Eestis pidada toimetulekuõpilaste õpetamise alguseks.

Tööaastad ja kontaktid Tallinna I Internaatkoolis olid mulle kahtlemata meeldivad ja rikastavad ning tulid igati kasuks minu edasises õppejõu töös.

VIIVI NEARE
Ped. kand., PhD

6.7. Majandusoludest

Kui varem tehti suvistel koolivaheajal kooliruumides peamiselt sanitaarremonti, siis 1990-ndate teisel poolel asendati I ja II korruse põrandakatted, remonditi II ja III korruse tualettruumid ning internaadi duširuumid. Enamaks ei jätkunud raha.

Alates 2000. aastast on koolimaja tublisti remonditud:

Koolimaja sai uue katuse. Vahetati välja küttesüsteem. Kõik aknad asendati nüüdisaegsetega. Kunagist lauluklassi remonditi põhjalikult, uuendati ka põrand, muretseti ilus valge täispuitmööbel ja siniste kardinade järgi kutsume seda nüüd "siniseks saaliks". Siin toimuvadki meie pidulikud sündmused. Nägus on direktori kabinet ja esinduslik kooli kantselei. Õpetajate tuba ja õpetajate tööruum said uue kuue. Tähtis on see, et õpetajail on tööks kasutada arvutid ja koopiamasinad.

Tundmatuseni on muutunud fuajee. Remonditi kooli võimla, võimlaesine koridor, duši- ja riietusruumid ja kõik kõrvalruumid, samuti paljud klassiruumid, koridorid ja trepikojad. Meeldiva mulje jätavad toredad heledast puidust trepikäsipuud ja metallist käetoed. Remonditud on käsitööklassid ja valmib loodustunnetuse klass. Koolil on nüüdisaegne arvutiklass, seal õpivad õpilased alates abikooli VII klassist, õpetajad viivad seal läbi õppetunde. Ka õpetajad täiendavad seal oma arvutikasutamise oskusi õpetaja Marianne Laateri juhendamisel. Ümber ehitati kodundusklassi ruumid ja uuendatud on ka kooli mööblit. Meie kooli õu on muutunud palju ilusamaks, õpilased on istutanud palju lilli ja ka puid. Taastatud on ka traditsioon, et lõpuklassi õpilased istutavad puu kooli territooriumile.

Õpilased kasutavad sihipäraselt Riguldit. Kui tuleb kevad, siis tõtatakse klasside kaupa vastavalt graafikule nädalaks loodusesse. Vaimustusega sõidetakse kevaditi nädalaks töö- ja puhkelaagrisse Riguldi mõisa. IX klassid sooritavad juunis oma õppepraktika Riguldis. Sinna sõidame kooli laulu saatel.

Aasta ringi sõidavad õpilased kooli bussiga ekskursioonidele või õppekäikudele. 2-3 korda aastas toimuvad preemiaekskursioonid suure bussiga. Invabuss sõidutab õpilased kooli ja pärast õppetööd või pikapäevarahma töö lõppu tasuta koju.

Plaanis on kujundada võimaluste piires ümber kooli maa-ala. Hiljuti viidi õpilastele läbi kooli maa-ala projekteerimiskonkurss. See oli väga tore kogemus. Kõigi klasside õpilased näitasid oma leidlikkust ja oli ka huvitavaid lahendusi. Kõik, kes töö esitasid, olid ka võitjad. I koha võitis VIIa kl., VIa kl., IVa kl. jt. Preemiaks oli tasuta ühepäevane ekskursiooni Oskar Lutsu maile (vanemaile klassidele) ja Sagadi mõisa (nooremaile klassidele).

Kooli ning õpetajate ja kasvatajate elu on tervikuna paremaks muutunud. Viimastel aastatel on õpetajaile toimunud õppeaasta jooksul väga toredaid ja sisukaid ettevõtmisi: tähistatakse kolleegide juubeleid ja tähtpäevi nagu kooli aastapäev, vabariigi aastapäev, naistepäev, emadepäev jpt. Tähtpäevadeks on õpetajad iga kord ette valmistanud toredaid esinemisi. Õpetaja Maimu Hindi juhendamisel tegutseb õpetajate ansambel. Noorte ja uute õpetajate tööleasumine on muutnud kogu elu sisukamaks ja mitmekesisemaks. Üldse tunneme, et meid vajatakse ja meie eest hoolitsetakse. Näiteks viimati laulis naistepäeval isegi meesansambel. Sama võis tõdeda ka direktor Evi Kraani juubelil, kui õpetajate ansambel esitas humoristliku kokkuvõtte Evi elust. Kunstiõpetaja Ülle Tolmov jälgib, et kooli kujundus oleks nägus ja et ka peolauad oleksid alati meeldivalt ja isuäratavalt kaetud.

Koos oleme sõitnud õppeaasta algust tähistama Riguldi kaunisse loodusesse, nautinud seal merd, käinud saunas ja ühise perena istunud lõkke ääres. Ka pillimees on meil alati omast käest – lõõtsa tõmbab lahti ja annab lauluhäälegi kätte ei keegi muu kui meie õpetaja Maimu Hint. Ka muusikaõpetaja Aime Kaasik paneb pillile hääled sisse ja läheb lauluks. Sageli käime koos teatris ja ekskursioonidel. Koolitusedki ei ole üksnes kohapeal, vaid oleme sõitnud huvitavatesse paikadesse, näiteks käisime koolitusel Pirgu mõisas. Kollektiiv on noorenenud ja kujunemas ühiseks pereks. Direktor Evi Kraan on mõistev, lugupidav, tähelepanelik ja suudab oskuslikult seda mitmest koolist tulnud kollektiivi liita. 2002. a. ühines kool Sokratese Comeniuse projektiga aastaiks 2002-2004. Mais 2000 kohtusime Soome õpilastega ja sõpruskooli kolleegidega Saksamaalt.

Läheme vastu kooli 80. aastapäevale. Kool, mille tegevus ei ole 80 aasta jooksul kordagi katkenud, muutub ilusaks ja mugavaks ning õugi lapsesõbralikuks. Loodame, et meie koolgi jääb ajas püsima.

TALLINNA 1. INTERNAATKOOLI LAUL

*Tondilt Riguldisse
M. Wunderlich.*

*On Tondil üks maja, mis taruna näib,
seal, sumiseb, heliseb - koolitöö käib.
Kuid koolikell, koolikell, kiirusta Sa
meid ootamas Riguldis rõõmudemaa.*

*Kus sinine meri, laht kutsub ja sillerdab
päike ja pilved seal tantsivad koos.
Ja põlised pargipuud lugusid vestavad.
Kõigest, mis juhtunud aegade loos.*

*Refrään: Oh, Riguldi, Sa! Oh, Riguldi, Sa!
Me mängude, tööde ja puhkuse maa
Oh, Riguldi, Sa! Oh, Riguldi, Sa!
Me tõesti sind iial ei unusta.*

*On armas me maja, kus õpime koos,
kus vaimule valgust saab sõbrake noor.
Kuid koolikell, koolikell, kiirusta Sa
meid ootamas Riguldis rõõmudemaa.*

*Siin suunab me plaane hea internaatkool
ja lahkete õpside kannatus, hool.
Kuid koolikell, koolikell, kiirusta Sa
meid ootamas Riguldis rõõmudemaa.*

Refrään: Oh, Riguldi ...

*On popid me mõtted ja uudsed me teod
ja kooliaeg Tondil me südamed seob.
Kuid koolikell, koolikell, kiirusta Sa,
meid ootamas Riguldis rõõmude maa.*

7. TALLINNA I INTERNAATKOOLI KAADER (seisuga 1. sept. 2002)

Direktor	Evi Kraan (vanemõpetaja)
Direktori asetäitjad õppealal	Marika Leemet, Linnu-Lydia Mae (vanemõpetaja) Annika Sooäär
Huvijuht	Maire Paluveer
Direktori abi majandusalal	Jelena Kubuškina
Vanemkasvataja	Marje Kohl
Infojuht-arvutiõpetaja	Margit Aedma
Sekretär	Rutt Tuulik
Kooliarst	Mallika Koel (vanemõpetaja)
Kooliõde	Laine Roots
Raamatukogu juhataja	Ene Värva
Raamatupidaja	Mare Põldaru

ÕPETAJAD-KASVATAJAD

Irina Ambros (IXm), Anne Eeljõe (IVa), vanemõpetaja Sirly Eelmets (VIa), Juta Eesmaa (VL), Kaie Henk (I-IIa), vanemõpetaja Juta Hinno (Va), Evi Laurik (6m), Liina Jõgi (Käo), Marju Jõgis (Käo), Aino Järvan (kasvataja), Jaana Jürjoja (kasvataja), Aime Kaasik (muusika), Riina Karu (Lasnamäe), Saale Kibin (psühholoog), Kati Kiiver (Käo), Maimu Korjus (5m), Kaire Kotkas (kasvataja), Kristel Krautmann (Käo), Evelyn Kruber (kasvataja), Marju Kruusmann (autistid), Kärt Kübar (Käo), Marianne Laater (VIII m), Kaili Lass (Käo), Imbi Lehis (hoolduskool), Ingrid Mets (Õunake), Külli Olonen (Käo), Liina Paadimeister (kasvataja), Ene Paats (hoolduskool), Ellu Papstel (VIII b), Helle Perle (kasvataja), Lembit Peterson (kehaline kasvatus), Aili Pihel (tööõpetus), Aksel Põder (tööõpetus), Tiiu Raime (kodundus), Marju Randma (autistid), Eve Rannu (pikapäevarühma kasvataja), Eeva Rebane (VIIa), Marta Roosmäe (VIIIa), Astrid Saard (kasvataja), vanemõpetaja Rutt Saar (IIIa), Karina Saat (dekreetpuhkusel), Sirje Seiger (kehaline kasvatus), Kaljusto Kaire (kehaline kasvatus), Ülle Soitu (toimetulek), Kadri Talu (autistid), Ülle Tolmov (kunstiõpetus), Maris Vaher (Käo), Katre Veide (kasvataja), Merce Välis (kasvataja), Meelika Melders (loodusõpetus-aiandus), Terje Juks (hoolduskool), Epp Johani (massöör).

ABIÕPETAJAD

Ülle-Ulvi Asmu, Inga Eemann, Jane Ilomets, Kaie Kori, Maie Kärk, Kristi Käärrik, Helen Laater, Eeva Mesi, Niina Moorus, Indrek Puntso, Silvi Reinik, Tiiu Sova, Riina Uuk, Helle Veski, Epp Asmu, Taissa Saat, Malla Kiidli, Gerli Kiidli, Evelyn Kruber, Helen Laater.

8. KOKKUVÕTE

8.1. Kool ajas - kooli nimed

Vastavalt Tallinna linnavalitsuse otsusele asutati 1922. a. sügisel Tallinna 10. Algkooli juures (Tui t.) klass nõrgaandeliste lastele. Tegelik töö algas 17. jaanuaril 1923.a.

Kool kandis nime **Tallinna Linna Abikool (Nõrgaandeliste lastele)**. Kooli asutamise algataja oli dr. Juhan Luiga, kes asus ise tööle kooliarstina ja sisuliselt ka komplekteeris kooli õpilastega.

Kooli esimeseks juhatajaks määrati Alice Norak, kes suunati õppima Saksamaale Bonni kõrgematele defektoloogia kursustele, kus omandas nii teooriateadmisi kui sai ka praktikat ja kogemusi tööks erivajadustega õpilastega.

1922. a. võeti tööle teinegi õpetaja - Ella Liivak.

1928. a. otsustas Tallinna koolivalitsus anda 16. Algkooli ruumid defektsetele lastele.

Kool hakkas kandma nime **Tallinna 16. Algkool (nõrgaandeliste lastele)** ning asus Imanta t. 44, hiljem Pärnu mnt. 64. Kooli ühekordses üle 100 aasta vanas puumajas oli 300 m² põrandapinda, seal oli 3 klassiruumi, saal ja töökoda.

1944. a. sai kooli nimeks **Tallinna Mittetäielik Keskkool (Erikool vaimselt vähearenenud õpilastele)** ning see asus aadressil Pärnu mnt. 64.

1951. a. seoses 7-klassilise koolikohustuse kehtestamisega sai kooli nimeks **Tallinna 31. 7-a. Kool (Abikool)**, ning see asus Kaasani t. 3. Koolile kuulus kahekorruseline 1907. a. koolimajaks ehitatud puithoone üldpinnaga 519 m². Esialgul oli kasutusel 5 klassiruumi, hiljem kohandati veel 3 ruumi klassiruumideks, poeglastele sisustati tööõpetuse ruum ja hoones oli 80-ruutmeetiline saal.

1962. a. seoses 8-klassilise koolikohustuse kehtestamisega sai kooli nimeks **Tallinna 31. 8-klassiline Kool (Abikool)**, mis paiknes endiselt Kaasani t. 3.

1963. a. valmis uus koolihoone Matrossovi t. 40 (praegu Tondi t.) ning et koolil oli internaat, siis hakkas kool kandma nime **Tallinna Eriinternaatkool**.

1984. a. seoses vene osakonna lahkumise ja veel ühe eriinternaatkooli moodustamisega sai kool nimeks **Tallinna I Eriinternaatkool** – ikka samal aadressil Matrossovi 40.

Tallinna Linnavalitsuse 18. oktoobri 1991. a. korraldusega nr. 812-k muudeti allasutuste senised nimed ja anti meie koolile uus nimi - **Tallinna I Internaatkool (TEIK)**.

Tänapäeval kuulub kool Tallinna Linna Haridusametile ja on munitsipaalkool.

8.2. Ülevaade õpilastest ja õpetajatest (igal aastakümnel)

Avalike algkoolide seadusega (1920. a.) kehtestati kõigile õpilastele kohustuslik algharidus, st. seati sisse 8-16 aastastele emakeelne ja maksuta 6-klassiline koolikohustus. Aastatega kasvas õpilaste arv koolis:

1922/23	8/12 õpilast	2 õpetajat
1930	56 õpilast	4 õpetajat
1938	67 õpilast	4 õpetajat
1950	118 õpilast (neist vene 22)	6 õpetajat
1960	280 õpilast (vene 124)	26 õpetajat
1970	253 õpilast (vene 122)	42 õpetajat-kasvatajat
1980	357 õpilast (vene 108)	59 õpetajat-kasvatajat
1990	218 õpilast	53 õpetajat-kasvatajat
2000	223 õpilast	65 õpetajat-kasvatajat

Suured kõikumised nii õpilaste kui ka õpetajate arvus on tingitud muutustest hariduselus: 1950./ 51. a. kehtestati 7-klassiline koolikohustus Eestis, meie koolis liideti eeslastele ka vene õpilased. See tõi kooli hulgaliselt õpilasi juurde. 1962. a. kehtestati 8-klassiline koolikohustus, mis samuti suurendas õpilaste arvu. 1963. a. valmis uus koolihoone ning avati ka kooli internaat. Selle tulemusena tulid kooli ka õpilased väljastpoolt Tallinna linna. Kõik see avaldas mõju nii õpilaste kui ka õpetajate arvu suurenemisele. Õpetajate arvu kasv oli veel seotud kasvatajate tööleasumisega.

1984. a. 28. märtsil kolis vene osakond oma kooli Järveotsa tee 33. Kool jäi endiselt suureks. Taasiseseisvunud Eesti Vabariigis vähenes nii õpilaste kui ka õpetajate-kasvatajate arv.

1. septembrist 1999. aastast muutus Tallinna I Internaatkool vaimupuudega laste õpetamise ja arendamise polüfunktsionaalseks keskuseks ja õppetöö toimus Tondi 40, Käo 53 ja Pae 35.a ruumides. Sügisel, 2001. a. alustas õppetööd liitpuuetega pimedate laste klass lasteaiad „Õunake” ruumides.

Oluline on õpilastele toetus huvitegevuse näol. Koolis töötavad paljud ringid, mis teenivad 3 suurt eesmärki: üldine võimekus, käeline tegevus, sport.

Jõudumööda võtavad õpilased osa ka ülevabariigilistest ja rahvusvahelistest võistlustest. Võetakse osa paraolümpia- ja eriolümpiamängudest, Tallinna Vanalinnapäevadest, jm.

Õpilastööde näitused toimuvad igal kevadel koolis, aga näitused on olnud Kuldjala tornis, Kullo Galeriis jm. Kahel viimasel aastal oleme võtnud osa projektist „Linnalaps looduses” ja „Loodustunnetuse klassi väljaarendamine”. Sageli käiakse ekskursioonidel ja õppekäikudel nii Eestis kui ka väljaspool: Soomes, Saksamaal, Rootsis, kus on sõpruskoolid. Jätkuvad sidemed Neuruppini kooliga Saksamaal (õpilaste ja õpetajate vastastikused külastused), Soomes – Kokemäki koolu, Harjanvalta koolu ja Lautarannan koolu samalaadsed sidemed. Autistidel on juba aastaid sidemed Rootsi vastavate koolidega.

8.3. Õpetamine

Aastail 1922-1948 jaotati õpilased vastavalt võimetele ja edasijõudmisele 3 rühma: I aste - nooremad klassid, II aste - keskmised klassid, III aste - vanemad klassid.

1922-1944	4-klassiline kool
1944-1951	6-klassiline kool
1951-1962	7-klassiline kool
1962-1979	8-klassiline kool

1979- 9-klassiline kool
1989-1999 10-kutseklass

Tänapäeval on õpilased jaotatud klassidesse vastavalt vaimsele puudele. Õppe- ja arendustegevuse planeerimise aluseks on erinevad õppekavad. Õpilased õpivad: abikoolis – põhikooli lihtsustatud õppekava alusel, toimetulekukoolis – toimetulekukooli õppekava alusel. Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtteks on: võrdne võimalus hariduse omandamiseks, kõigi õpilaste arengu korrigeerimine, õpetamise ja kasvatamise praktiline suunitus (käsitöö, kodundus, puu- ja metallitöö, aiandus ja haljastus).

8.4. Kooli juhtimine

Kooli on juhtinud tänaseni 9 juhatajat-direktorit, neist on 6 naisjuhti ja ainult 3 meest.

Ametisoleku kestus on olnud eri pikkusega:

Alice Norak	26 aastat;
Egon Hurt	21 aastat;
Ella Liivak	11 aastat;
Hilja Rauk	8 aastat;
Helve Pank	4 aastat;
Robert Kraut	3 aastat;
Villi Ehatamm	3 aastat;
Asta Kasak	2 aastat;

Naisdirektorid on kooli juhtinud 51 aastat 80-st, praegu jätkab alates 2000. a. Evi Kraan.

Tänaasel koolil on juhtimine kindlates kätes. Välja on töötatud arengukava aastateks 2001-2005. a., kus üldeesmärkideks on seatud:

- muuta kool avatumaks;
- koostöö tihendamine klassiõpetajate, aineõpetajate, logopeedi, psühholoogi, kasvatajate ja arsti vahel;
- viia läbi avatud uste päevi;
- õppekava arendamine lähtudes õpilaste võimetest;
- infotehnoloogia kaasamine õppeprotsessi jne.

8.5. Direktori asetäitjad õppealal

Direktori asetäitjaid on aastatega olnud 12, neist ainult 1 on olnud meesjuht – Karl Karlep. Kooli õnn, et just niisugune mees sattus meie kooli, sest tema pani ka teadusliku aluse kooli metoodilisele tööle ja hiljem sellealasele tööle kogu vabariigis.

Õie Toom-Jermakova	19 aastat
Juta Metsapa	10 aastat
Aino Viirok	6 aastat
Ellen Nitskaja	6 aastat
Evi Kraan	3 aastat
Karl Karlep	3 aastat
Maire Pella	2 aastat

Viivi Neare	2 aastat
Zinaida Aleksejeva	2 aastat
Helle Topaasia	1 aasta
Marika Leemet	alates 2000. a.
Annika Sooäär	alates 2002. a.

8.6. Metoodikaalane töö

Metoodikaalases töös on kool olnud teerajaja, sest oli mitmeid aastaid ainus sedalaadi erikool Eestis. Meie esimesed õpetajad Ella Liivak, Auguste Brauer, Alice Luts ja koolijuhataja Alice Norak panid aluse erivajadustega laste õpetamise metoodikale meie koolis. Tõsi, nad lähtusid tolleaegsete tuntud pedagoogide (H. Valma, A. Kuksi, aga ka J. Käisi jt.) väljatöötatud seisukohtadest, mida täiustati ja arendati edasi. Suured teened on hilisematel õpetajatel ja koolijuhtidel, kes andsid oma panuse eripedagoogika teooriasse ja praktikasse: nt. Helvi Kõrsmäe, Eve Markvart, Riina Karu, Karl Karlepjt. otsisid uusi võimalusi erivajadustega laste kirjutama ja lugema õpetamiseks. Viivi Neare panus on matemaatika õpetamise metoodika väljatöötamisel ja erivajadustega laste uurimises. Suured on olnud meie õpetajate teened programmide väljatöötamisel ning erikoolidele õpikute ja töövihikute ning metoodikajuhendite koostamisel, nt. Salme Juhani, Helmi Kõllil, Õie Rimpauil, Heljo Randmäel jt. VII klassi lugemikust on valitakse praegugi lugemisvalu, samuti on veel kasutusel II ja III klassi lugemikud. Hilja Rauga ja Hillar Palametsa ühistööna valmisid VI, VII ja VIII klassi ajalooõpikud “Minevik jutustab.” Heljo Randmäe ja Krista Sprenk olid II ja III klassi „Emakeele lugemike” autorid jt. Võeti osa aine- ja kutseõppe programmide koostamisest: H. Kõrsmäe, R. Karu, H. Rauk, E. Markvart, J. Tuisk, R. Sprenk, A. Kumari, R. Vasari, L. Suits, S. Juhani, Õ. Jermakova, H. Kuusk, H. Kukk, V. Neare jt.

Tänapäevalgi on metoodikaalane töö koolis tõsine ja õpetajad omandavad meelsasti kõike uut.

Välja on töötatud kooli õppekava. Ainekomisjonides jätkub nende täiustamine, tööõpetuse õppekavade korrigeerimine ja ajakohastamine ning uute suundade väljatöötamine. Koostöö tihendamine klassiõpetaja, aineõpetaja, logopeedi, psühholoogi, kasvatajate ja arsti vahel – meeskonnatöö tõhustamine.

8.7. Klassi- ja kooliväline töö

Koolil on kaugeleulatuvad traditsioonid selles töös, millele panid aluse meie eelkäijad Alice Luts, Alma Kelder, Saima Krüger, Aino Kumari, Salme Juhani, Ellu Papstel, Rein Sprenk, Ellen Nitskaja, Heinar Kukk, Mallika Koel jt. Klassi- ja koolivälise töö hingeks oli kaua aastaid Rutt Saar. Kujunesid välja traditsioonilised klassivälised ettevõtmised: ringid, sporditöö, matkad, õppekäigud, ekskursioonid jpm.

Kokkuvõtteks talvistest töödest olid ja on kevadised ülevaatused ja näitused, millele panid aluse Ravo Vasari, Leonhard Laanvee, Elvi Alver, Helle Kuusk, Valentin Pällo, Rein Uus jt. Töö- ja puhkelaagrid Riguldis võimaldasid vastavalt nimetusele nii tööd kui ka puhkust hoopis teistsuguses keskkonnas. Meeldivad traditsioonid on kujunenud esimeseks koolipäevaks – lõpuklassi õpilased toovad saali I klassi astujad. Pidulikud on kevadine viimane koolikella aktus ja lõpuaktus. Taastatud on jälle traditsioon, et lõpuklasside õpilased istutavad kooli parki puu. Meeldivateks traditsioonideks on ikka jäänud: ekskursioonid, matkad, näitused, jõululaat, kadri- ja mardipäeva karneval, sõbrapäev, vastlad, spartakiaadid, võistlused, ainenädalad, peod jpm.

Tänases koolis juhib huvitööd Maire Paluveer. Tema organiseerimisel on huvitegevus koolis saanud uued mõõtmed. Maire on varmas sponsoreid leidma, et laiendada huvitegevust ja saaks võimalust rohkem käia nii kinos, teatris ja kontsertidel. Kooli aktused ja peod on muutunud sisukamaks, kuna sageli esinevad külalised meie koolis (näitlejad, pillimehed, huvitavad inimesed jt.).

8.8. Internaat

Internaat alustas tööd 1963. a. 120 õpilasega, 6 kasvatusrühmaga ja 14 kasvatajaga. Tänapäevaks on jäänud endiselt 6 rühma, kuid õpilaste arv on kahanenud 60-70-ni 8 kasvatajaga. Kuna rühmad on moodustatud ka mõõdukatest lastest, siis töötavad internaadis ka abikasvatajad.

Aastate jooksul on internaadi tööd juhtinud 11 direktori asetäitjat või vanemkasvatajat:

Salme Juhani	8 aastat;
Ellu Pastel	8 aastat;
Edgar Agurauja	7 aastat;
Voldemar Arop	4 aastat;
Jaak Tomassov	3 aastat;
Valve Mäeväli	2 aastat;
Olga Savasson	2 aastat;
Viivi Neare	1 aasta;
Erich Pavelson	1 aasta;
Chals Vallmann	1 aasta;

Tänane internaat, vaatamata kitsastele töötingimustele jätkab vanu traditsioone ja juurutab uusi. Vanemkasvataja Marje Kohl on väga võimekas ja teotahteline juht. Sellel aastal täiustati internaadi töökorralduse aluseid, kasvatusöö töökorralduse aluseid ja internaadi kodukorda. Ka täpsustati internaadi töötajate ametijuhendeid. Suurt rõhku on pandud internaadi esteetilisele kujundusele ja ühisüritustele. Albumisse on talletatud internaadi tänane ajalugu nii sõnas kui pildis.

8.9. Majandustegevus

Kooli majandustegevus on viimastel aastatel väga palju edasi läinud. Aastatel 2000-2003 on suured plaanid, millest osa on tänapäevaks juba täidetud: koolimaja sai uue katuse, vahetati välja kõik aknad kaasaegsete vastu, uuendati küttesüsteem. See tähendas seda, et me ei külmeta enam koolimajas. Üldkasutatavad ruumid (õpetajate tuba, õpetajate tööruum, raamatukogu jt.) muutusid nägusateks. 3. korruse klassid ehitati välja ja sisustati, reas klassides tehti uus remont, rekonstrueeriti köögiblokk jpm.

Eesootavad: I ja keldrikorruse väljaehitamine ja kasutusele võtmine (2003. a.), juurdeehitus ja fassaadi remont (2004. a.) jm.

Töökeskond on muutunud tunduvalt paremaks: arvutid ja paljundustehnika on kättesaadav, eesmärgiks on infotehnoloogia muutmine veelgi kättesaadavamaks (lokaalvõrk). Renoveerimisel on: loodusõpetuse kabinet, poiste ja tütarlaste tööõpetuse ning kodunduse kompleksi väljaehitamine. Plaanid on suured, jätkuks vaid jõudu ja vahendeid nende realiseerimiseks.

80 aastat ühe kooli elus ei ole pikk aeg, kuid ei ole ka lühike. Lapse ja lapsevanema õnn on, et on selline kool, kus võib õppetöös saada positiivseid eduelamusi, et on koht, kuhu võib minna kartuse ja hirmuta.

80. aastasel koolil on ka oma südamesoovid:

- majale kapitaalremonti, mida ei ole tehtud 40 aastat;
- juurdeehitust või veel teist maja, et koguda kokku kõik oma õpilased;
- et tööle tuleks rohkem meesõpetajaid ja noori eripedagooge;
- et oleks õpetajaid, kel jätkub hingesuurust, kutsumust ja tahet töötada õpilastega, kes kõige enam meie abi ja julgustamist vajavad, et nad suudaksid ellu minnes enesega toime tulla.

9. KASUTATUD KIRJANDUS

9.1. Arhiivimaterjal

1. Tallinna Linnaarhiiv (TLA), FR-1, FR-237, Nim. 1, Säilitusühik (S).
2. Põhja-Tallinna Haridusosakond (PTH), FR-2, (S).
3. Eesti Haridusministeeriumi arhiiv (HMA), Toimikud (T.) 15, 53, 72.
4. Tallinna Eriinternaatkooli arhiiv (TEIK).

9.2. Kirjandus

1. K. Karlep, Emakeele abiõpe I. Tartu Ülikool. Eripedagoogika osak., Tartu, 1999.
2. H. Klaas, Erikoolid Eestis. //Erikoolide töökorraldusest. Tallinn, ENSV Haridusministeerium, 1971.
3. J. Kõrgesaar, E. Veskiväli, Eripedagoogika Eestis. Eripedagoogika tänapäevaküsimusi. Tartu, 1987.
4. V. Leht, Asutamisaasta 1922. //Nõukogude Õpetaja. 1982.
5. V. Leht, Tallinna I Internaatkool 75. // Õpetajate Leht. 1998.
6. A. Lüüs, Jooni dr. med. J. Luiga arstilisest tegevusest. // Eesti arst, 1927, nr. 10.
7. V. Neare, Õpilaste eristamine ja määramine abikoolidesse. //Erikoolide töökorraldusest. Tallinn, ENSV Haridusministeerium, 1971.
8. M. Roosmäe, Nii me alustasime. //Eripedagoogika. OÜ Tartumaa. Oktoober 1999.
9. H. Valma, Mõnda nõdramõistuslike laste eest hoolekandest ja nende kasvatusel. Haapsalu, 1921.
10. H. Valma, Nõdramõistuslike laste kasvatusasutuse ja asutuskooli tegevuse ehk paranduskasvatustöö põhijooned. Tartu, 1926.
11. Artiklite ja retsensioonide kogumik 1952-1987.

9.3. Trükkis ilmunud dokumendid

1. Eesti NSV Teataja. (ENT) 1940, nr. 3, nr. 56.
2. ENSV Haridusministeerium. Käskkirjad ja juhendid koolidele (HM, KK, J). 1961, nr. 12. 1967, nr. 3. 1974, nr. 1, nr. 10. 1975, nr. 3, nr. 6.
3. Haridusdirektooriumi Teataja. 1942, nr. 1.
4. Eesti Vabariigi Haridusseadus (EVH). //Riigi Teataja 1992 (RT).
5. Põhihariduse lihtsustatud (abiõppe) õppekava. (AÕK). Tallinn, 1998.
6. Toimetulekukooli tunnijaotusplaan (TT). RT, I. 1999, 42, 497.
7. Hoolduskooli tunnijaotusplaan. RT, I. 1999, 42, 497

9.4. Käsikirjad

1. M. Koel, Rehabilitatsioon Tallinna I Internaatkoolis
2. R. Saar, Mälestuskilde töötatud aastatest.
3. A. Luts, Mälestusi (üles kirjutanud M. Roosmäe).

LISAD

Kooli direktorid

1. Alice Norak	1922-1948
2. Ella Liivak	1948-1959
3. Robert Kraut	1959-1962
4. Villi Ehatamm	1962-1965
5. Hilja Rauk	1965-1973
6. Helve Pank	1973-1977
7. Asta Aru	1977-1979
8. Egon Hurt	1979-2000
9. Evi Kraan	2000-

Direktori asetäitjad õppealal

1. Maire Pella	1951-1953
2. Juta Metsapa	1953-1963
3. Zinaida Aleksejeva	1963-1965
4. Karl Karlep	1965-1968
5. Õie Toom-Jermakova	1968-1987
6. Viivi Neare	1987-1989
7. Helle Topaasia	1990-1991
8. Aino Viirok	1991-1997
9. Evi Kraan	1997-2000
10. Marika Leemet	2000-
11. Linnu-Lydia Mae	2001-
12. Annika Sooäär	2002-

Direktori asetäitjad kasvatusalal

1. Erich Pavelson	1963-1964
2. Salme Juhani	1964-1972
3. Charles Vallmann	1972-1973

4. Ellu Papstel (asendas Ellen Aru 1980)	1973-1981
5. Edgar Agurauja	1995-2002

Vanemkasvatajad

6. Voldemar Arop	1982-1986
7. Viivi Neare	1986-1987
8. Olga Savasson	1987-1989
9. Valve Mäeväli	1989-1991
10. Jaak Tomassov	1991-1994
11. Edgar Agurauja	1994-1995

Direktori abid (asetäitjad) majandusalal

1. Richard Kuket	1963
2. Richard Peedo	1963-1964
3. Tom, Martin	1964-1967
4. Johannes Voodla	1967-1976
5. Jüri Treier	1976-1978
6. Uno Aru	1978-1979
7. Rauno Linnuste	1979-1981
8. Leili Ruudi	1981-1982
9. Milvi Levald	1982
10. Reet Veskoja	1982-1983
11. Krista Männik	1983-2002
12. Jelena Kubuškina	2002-

Koolis töötanud õpetajad

Ees ja perekonnanimi	Töötamise aeg
1. Alice Norak	1922-1948
2. Ella Liivak	1923-1959
3. Auguste Brauer	1923-1959

4. Alice Luts	1930-1957
5. Alma Kelder	1948-1959
6. Saima Krüger	1948-1974
7. Aino Kumari	1950-1971
8. Salme Juhani	1950-1974
9. Lidia Kostigina	1950-1984
10. Eva Lepik	1952-1953
11. Ellen Nitskaja	1953-1984
12. Maire Pella	1951-1953
13. Helmi Kõlli	1951-
14. Praskovja Lissakova	1951-1973
15. Lisette Suits	1952-
16. Asta Valder	1952-1971
17. Ravo Vasari	1952-1977
18. Ksenia Käbi	1953-
19. Irina Petrovskaja	1953-1984
20. Juta Metsapa	1953-1963
21. Emilie Pihlakas	1954-1961
22. Emilie Mõttus	1955-1971
23. Gustav Albri	1955-1965
24. Juta Aasa	1957-1966
25. Leida Laansoo	1958-1968
26. Elmar Kuningas	1959-1965
27. Jüri Tuisk	1959-1965
28. Helmi Kõrsmaa	1959-1972
29. Ella Alev	1959-1962
30. Robert Kraut	1959-1962
31. Elvi Alver	1960-1982
32. Elsa Kiviloo	1960-1964
33. Galina Orlova	1960-1984
34. Mare Tuisk	1962-1985
35. Alli Ojalo	1962-1973
36. Leonhard Laanvee	1962-1991
37. Villi Ehatamm	1962-1965

38. Tom Martin	1963-1967
39. Zinaida Aleksejeva	1963-1965
40. Silvi Metsküll	1963-1976
41. Arvo Tammeoja	1963-1964
42. Elmar Truu	1963-1964
43. Heino Pavelson	1963-1964
44. Juhani Ergma	1963-1972
45. Heinar Kukk	1963-2000
46. Helle Kuusk	1963-1997
47. Marje-Mari Tuulik	1963-1965
48. Nina Sapega	1963-1965
49. Riina Karu	1963-1991
50. Ellu Papstel	1964-
51. Helve Pank	1964-1993
52. Friedebert Krönström	1964-1969
53. Jaak Tomassov	1964-1995
54. Charles Vallmann	1964-1965
55. Endel Laanvee	1964-1965
56. Jakovleva Veera	1964-1984
57. Luule Helk	1965-1972
58. Riho Ugandi	1965-1966
59. Eve Markvart	1965-1967
60. Rein Sprenk	1965-1981
61. Marta Kangro	1966-1973
62. Valentin Pällo	1966-1969
63. Virve Maran	1966-1980
64. Larissa Bitjagirova	1966-1969
65. Johannes Voodla	1967-1979
66. Diana Rudak	1963-1884
67. Arnold Kaljas	1967-1970
68. Asja Kask	1969-1972
69. Jüri Kodres	1970-2002
70. Tiit Haimre	1970-
71. Kersti Pöldemaa	1971-1990

72. Urve Leomar	1971-1987
73. Rein Laur	1971-1974
74. Virve Relvik	1971-1977
75. Krista Sprenk	1972-1981
76. Heli Maia	1972-1979
77. Heljo Randmäe	1972-2000
78. Tamara Gaitseva	1972-1984
79. Tiiu Mürkel	1973-1976
80. Aidi Mürkel	1973-1979
81. Reet Mikk	1973-1983
82. Rein Uus	1973-
83. Helma Täht	1973-
84. Maimu Taros	1973-1986, 1993-2000
85. Jüri Treijer	1973-1978
86. Agda Oks	1974-1990
87. Lea Ruul	1974-1987
88. Helgi Roosmaa	1974-1988
89. Jelena Steinberg	1974-1978
90. Helle Torim	1974-1985
91. Astrid Saard	1974-1982
92. Peeter Selis	1975-1979
93. Antonina Kippasto	1976-1978
94. Reet Veskoja	1976-1989
95. Reet Veering	1976-1989
96. Nikolai Ojaver	1977-1985
97. Einard Kimm	1977-1980
98. Leili Ruudi	1977-1989
99. Asta Kasak	1977-1979
100. Õie Rimpaum	1977-1991
101. Rutt Saar	1977-
102. Nikolai Ojaver	1977-1985
103. Jaan Kuusing	1978-1989
104. Rosemarie Raidla	1978-1980
105. Ellen Aru	1978-1991

106. Ilme Vosmann	1978-1982
107. Mallika Koel	1979-
108. Riina Raaga	1980-1989
109. Reet Heinloo	1981-1991
110. Luule Nõmmik	1981-1991
111. Voldemar Arop	1981- 2001
112. Eeva Rebane	1981-
113. Irma Kaevats	1982-1991
114. Virve Kornel	1982-1994
115. Gennadi Kull	1982-1984
116. Mare Mullamaa	1982-1986
117. Tiina Aare	1982-1987
118. Raimu Talimäe	1982-1990
119. Ülo Mandre	1982-1987
120. Ene Mägi	1983-1984
121. Endla Raud	1983-1987
122. Alar Murumaa	1983-1993
123. Tiina Tammemäe	1984-1992
124. Irina Ambros	1984-
125. Lea Kuldkepp	1984-
126. Kivi Taavi	1985-1995
127. Tiina Krõlova	1985-1986
128. Elle Võsu	1985- 1998
129. Margit Kõrgmaa	1985-1987
130. Märt Kõrgmaa	1985-1987
131. Marika Mällo	1986-1994
132. Viivi Neare	1986-1989
133. Aili Laigna	1986-1989
134. Maie Kivi	1986-1990
135. Anneli Nestra	1986-1989
136. Aksel Põder	1986-
137. Olga Savasssn	1986-1989
138. Maie Vatter	1986-1987
139. Katrin Luts	1986-1989

140. Aino Hansen	1987-1987
141. Anneli Savasson	1987-1988
142. Evelin Ernits	1987
143. Marta Roosmäe	1987-
144. Sirly Eelmets	1987-
145. Anu Havel	1988-1989
146. Eda Rae	1988-1989
147. Aino Viirok	1988-1997
148. Kairi Jakobson	1988-1994
149. Ingrid Veskiväli	1988-1992
150. Katrin Kogermann	1988-1998
151. Stella Rand	1988-1992
152. Valve Mäeväli	1989-1992
153. Toomas Väljataga	1989-1989
154. Sirje Seiger	1989-1991
155. Piret Tõlp	1989-1995
156. Kalle Jeret	1989-
157. Elle Topaasia	1990-1991
158. Enno Kipper	1990-2002
159. Aili Pihel	1990-
160. Liina Paadimeister	1990-
161. Marika Merits	1990-1993
162. Kalle Olt	1990-1993
163. Kaja Meelimäe	1991-1994
164. Edgar Aguraiuja	1992-
165. Toomas Prantstibel	1992-1994
166. Anneli Põiklik	1992-1994
167. Ene Värva	1993-
168. Marianne Laater	1994-
169. Marje Kohl	1996-
170. Evi Kraan	1997-
171. Loo Järvis	1997-
172. Maimu Hint	1997-
173. Lea Möll	1998-1999

174. Juta Hinno	1998-
175. Aino Järvan	1998-
176. Kaie Henk	1998-
177. Anne Eeljõe	1999-
178. Marju Kruusmann	1999-
179. Marju Saar	1999-
180. Katrin Isojärvi	1999-2000
181. Ülle Tolmov	1999-
182. Ene Paats	1999-
183. Tiiu Raime	1999-
184. Juta Eesmaa	1999-
185. Kadri Talu	1999-
186. Birgit Kaasik	1999-
187. Külli Olonen	1999-
188. Liina Jõgi	1999-
189. Mailis Jõgi (huvijuht)	1999-2000
190. Jaana Jürioja	1999-
191. Birgit Kaasik	1999-
192. Imbi Lehis	1999-
193. Kati Kiiver	1999-
194. Kristel Kurvits	1999-
195. Maimu Korjus	1999-
196. Annika Sooäär	1999-
197. Ülle Soitu	1999-
198. Saale Kibin	1999-
199. Kaire Kotkas	1999-
200. Kristel Krautman	1999-
201. Kärt Kübar	1999-
202. Evi Laurik	1999-
203. Karina Saat	1999-
204. Katre Veide	1999-
205. Marika Leemet	2000-
206. Lembit Peterson	2000-
207. Margit Aedma	2001-

208. Aime Kaasik	2001-
209. Ingrid Mets	2001-
210. Helle Perle	2001-
211. Eve Rannu	2001-
212. Mai Uudevald	2001-
213. Maire Paluveer	2002-
214. Lilly Liivat	2002-2002
215. Meelika Melders	2002-
216. Terje Juks	2002-
217. Reili Kärbo	2002-

Abiõpetajad

1. Eeva Mesi	1998-
2. Indrek Puntso	2000-
3. Epp Asmu	2000-
4. Ülle-Ulvi Asmu	2000-
5. Helen Laater	2000-
6. Helle Veski	2000 -
7. Maie Kärk	2000-2002
8. Inga Eemann	2000-
9. Jane Ilomets	2001-
10. Kaie Kori	2001-
11. Kristi Käärrik	2001-
12. Niina Moorus	2001-2002
13. Silvi Reinik	2002-
14. Tiiu Sova	2001-2002
15. Riina Uuk	2002-2002

SUMMARY

School in time – school's names

According to the resolution by Tallinn's city government, there was a class founded at the Tallinn's 10th Primary School (Tui St.) for the less-talented children in the autumn of 1922. The actual work started on January the 17th, 1923. The school's name was **Tallinn's School for the Handicapped Children (Less-talented children)**. The initiator of the school was Dr. Juhan Luiga who himself started to work as a school-doctor and essentially found students for the school.

Alice Norak was appointed as the school's first headmaster. She was sent to take part in higher defectology courses in Bonn, Germany where she acquired both the theoretical knowledge and the experiences needful for the work with the children with the special needs.

In 1922 there was a second teacher employed for the work – Ella Liivak.

In 1928 Tallinn's schools' government decided to give the rooms of the 16th Primary School to the handicapped children.

The school was named **Tallinn's 16th Primary School (for the less-talented children)** and was situated in Imanta Street 44 (Pärnu mnt. 64). In the more than 100 years old wooden house, there was 300 square meters of floors, three classrooms, a hall and a workshop.

In 1944 the school was named **Tallinn's Non-Complete High School (Special school for mentally less-developed students)** and it was situated in Pärnu mnt. 64.

In 1951 the school was named, in connection with instituting the seven-year school duty, **Tallinn's 31st 7 year School (School for Handicapped)**, and it was situated in Kaasan Street 3. The school owned a two storey wooden building (519 square meters) built in 1907 for the purpose of a schoolhouse. At first, there were five rooms in use, later three more rooms were fitted out for classrooms. There was a workshop furnished for boys. The house had also a hall of 80 square meters.

Because of the new 8-class school-duty, the school was named **Tallinn's 31st 8-classes School (School for Handicapped)** in 1962. It was still in Kaasan Street 3.

In 1963, the new school house was finished in Matrossov Street 40 (now Tondi Street), and since it had also a boardinghouse, the school was named **Tallinn's Special Boarding School**.

Due to the fact that the Russian section of the school left in 1984 and one more new special boarding school was created, the school was named **Tallinn I Special Boarding School** (Matrossov Street 40). By the decree (no. 812-k) from Tallinn's City Government on Oct. the 18th, 1991, the former names of subordinate establishments were changed, and so the school was renamed **Tallinn I Boarding School** (*Tallinna I Internaatkool*). Today the school is a municipal school and it belongs to Tallinn's Department of Education.

Survey of students and teachers (each decade)

By the law on public primary schools (1920), obligatory primary education was institutionalized to all students. It meant tax-free and Estonian six-class school duty for 8-16 year olds. With the years, the number of students grew.

1922/23	8/12 students	2 teachers
1930	56 students	4 teachers
1938	67 students	4 teachers
1950	118 students (22 Russian)	6 teachers
1960	280 students (124 Russians)	26 teachers
1970	253 students (122 Russinas)	42 teachers
1980	357 students (108 Russians)	59 teachers
1990	218 students	53 teachers
2000	223 students	65 teachers

The great fluctuations both in the number of students and teachers were caused by the changes in the educational life: in 1950/51, 7-class school duty was put into force, Russian students were joined to Estonian students in the school. As a result, the student body increased in a large numbers. In 1962, 8-class school duty was put into effect which also helped to enlarge the number of students. In 1963, the new school-building was finished and the school's boarding house was opened. As a result, students came to the school also from the outside of Tallinn. All these factors influenced the increase of both the numbers of students and teachers. In addition, the number of teachers increased by the dormitory-teachers.

On March the 28, 1984, the Russian section of the school moved to their own school house in Järveotsa street 33. The school remained large as peviously. In the independant Estonia, both the number of students and dormitory-teachers decreased.

Starting with September the 1st, 1999, Tallinn I Boarding School became a polyfunctional center for teaching and developing children with mental disability. The school work went on in Tondi 40, Käo 53 and Pae 53-a. In the autumn of 2001, a class of blind children with multidisabilities started their lessons in the kindergarten *Õunake*.

It is important to support students through spare time activities. There are many clubs operating in the school. They try to gain three big goals: general capability, manual activity, sports. According to their ability, the students take part in state-wide and international competitions, paraolympics, special olympics, Tallinn's Old Town Days etc. Each spring, there are exhibitions of students' works in the school. Exhibitions have also been in Kuldjala Tower and Kullo Gallery. In the last two years, we have participated in the following projects: „Town Child in Nature” and „Developing a Nature-conscious Class”. Often there are excursions and study-trips both inside Estonia and abroad: visiting cooperation-schools in Finland, Germany, Sweden. There are ongoing connections with Neuruppin school in Germany; Kokemäki, Harjanvalta, Lautaranna schools in Finland (mutual visits by students and teachers). Classes for autistic children have had connections with special schools in Sweden for years already.

Teaching

During the years 1922-1948, the students were divided according to their abilities and progress into three groups: level I – younger classes, level II – middle classes, level III – older classes.

1922-1944	4-class school
1944-1951	6-class school
1951-1962	7-class school
1962-1979	8-class school
1979-	9-class school
1989-1999	10-vocational class

Nowadays the students are divided into classes according to their mental disability. Different curriculums form the base for planning the study and development activity. In the classes for light mental handicap, students follow primary and middle school's simplified curriculum; in the classes for moderate mental handicap, study follows the curriculum made for moderate mental handicapped. The principal ideas behind the learning and teaching are following: an equal chance for everybody to receive education, correcting the development of each student, a practical orientation in teaching and training (handicraft, domestic science, wood and metal work, gardening, landscaping).

School's leadership

Up to now, the school has had nine headmasters (six women and only three men).

The length of office has varied:

Alice Norak	26 years
Egon Hurt	21 years
Ella Liivak	11 years
Hilja Rauk	8 years
Helve Pank	4 years
Robert Kraut	3 years
Villi Ehatamm	3 years
Asta Kasak	2 years

Women have been in charge of school for 51 years of the total 80. Starting from the year 2000, the headmaster has been Evi Kraan.

Today the leading of the school is in firm hands. There is a development plan for 2001-2005 with following general goals:

- make the school more open;
- intensify cooperation between class teachers, subject teachers, speech specialist, psychologist, dormitory-teachers, doctor;
- carry out get acquainted days;
- develop a curriculum based on students' abilities;
- use infotechnology in the study process.

Assistant headmasters

There have been twelve assistant headmasters, just one of them a male leader – Karl Karlep. He laid the scientific foundation for school's methodical work, and later for the work in the entire country.

Õie Toom-Jermakova	19 years in office
Juta Metsapa	10 years
Aino Viirok	6 years
Ellen Nitskaja	6 years
Evi Kraan	3 years
Karl Karlep	3 years
Maire Pella	2 years
Viivi Neare	2 years
Zinaida Aleksejeva	2 years
Helle Topaasia	1 year
Marika Leemet	in office from 2000
Annika Sooäär	in office from 2002

Methodology work

In the area of methodical work, the school has been a pioneer, since it had been the only special school of this kind in Estonia for many years. Our first teachers Ella Liivak, Auguste Brauer, Alice Luts, and the headmaster Alice Norak set the base for the methodology of teaching for children with the special needs in our school. It is true that they chose their starting point from the ideas of the well-known pedagogues of the time (H. Valma, A. Kuks, J. Käis etc.). The same ideas were yet perfected and developed more fully. Later teachers and headmasters have great credits for giving their part to the theory and practice of special education: Karl Karlep, Helvi Kõrsmäa, Eve Markvart, Riina Karu etc. They sought new ways how to teach writing and reading to the children with special needs. Viivi Neare contributed to the creation of methodology in teaching mathematics and to the study of children with special needs. Likewise, much has been done by our teachers (Salme Juhani, Helmi Kõlli, Õie Rimpau, Heljo Randmäe etc.) in putting together the programs, books, workbooks, and guidebooks of methodology for special schools. Some old textbooks are still in use either completely or partially (textbooks for the second, third, and eighth grade). Hilja Rauk and Hillar Palamets compiled history textbooks „What History Tell Us” („*Minevik jutustab*”) for the sixth, seventh and eighth grade. Heljo Randmäe and Krista Sprenk were the authors of the textbook of Estonian for the second and third grade. Following people have taken part in the formation of curriculums: H. Kõrsmäa, R. Karu, H. Rauk, E. Markvart, J. Tuisk, R. Sprenk, A. Kumari, R. Vasari, L. Suits, S. Juhani, Õ. Jermakova, H. Kuusk, H. Kukk, V. Neare etc.

Even nowadays there is a serious work done in the sphere of methodology in our school, and teachers are willing to acquire new knowledge. The school's curriculum has been put together. The commissions work to improve curriculums, to correct and modernize the curriculums for the class of manual training, and to find new directions. There is an effort made to maximize cooperation and team-work between teachers and other specialists (doctor, psychologists).

Class and spare time activity

The school has far-reaching traditions in the work started by Alice Luts, Alma Kelder, Saima Krüger, Aino Kumari, Salme Juhani, Ellu Papstel, Rein Sprenk, Ellen Nitskaja, Heinar Kukk, Mallika Koel etc. Rutt Saar has been the soul of class and spare time work. Traditional spare time activities came into being: clubs, sports, hikes, excursions etc.

Spring time exhibitions and concerts sum up winter activities (started by Ravo Vasari, Leonhard Laanvee, Elvi Alver, Helle Kuusk, Valentin Pällö, Rein Uus etc.). Work and recreation camps at school's manor-house in Riguldi have provided a possibility for activities in a different atmosphere. There are nice traditions on the first school day – the graduates walk in the first graders. Festal occasions are also the last day of the school and the graduation ceremony. Traditionally, graduates plant a tree in the school's park. Other spare time activities have been traditionally a Christmas fair, festive days of Estonian folk-calendar (mardipäev, vastlad), Valentine's competitions, subject weeks, parties etc.

Nowadays Maire Paluveer coordinates the spare time activities. Her efforts have been successful in organizing the work and finding sponsors for different things (cinema, theatre, concerts). More visitors (actors, musicians, interesting people) have attended the school's undertakings and parties adding more flavor to them.

Boarding home

The boarding home began its work in 1963 with 120 students, six groups, and fourteen nurse-teachers. By now, there are still six groups, but the number of students has decreased to 60-70, and the number of dormitory-teachers to eight. Since the groups consist also of children with moderate mental handicap, there are assistant dormitory-teachers employed in the boarding home.

Throughout the years the boarding home has been in charge of eleven assistant headmasters or senior dormitory-teachers:

Salme Juhani	11 years;
Ellu Papstel	8 years;
Edgar Agurauja	7 years;
Voldemar Arop	4 years;
Jaak Tomassov	3 years;
Valve Mäeväli	2 years;
Olga Savasson	2 years;
Viivi Neare	1 year;
Erich Pavelson	1 year;
Marje Kohl	from 2002.

Nowadays, the boarding home, despite of the narrow working conditions, continues the old traditions and introduces the new ones. The senior dormitory-teacher Marje Kohl is very capable and active leader. This year, the principles of boarding home's work organizing, teaching and standing rule were improved. Also, the workers' professional guidelines were specified. Strong emphasis is laid on the boarding home's esthetical decorative appearance and on the common endeavors.

The management

The school's management has made much progress during the last years. Part of the plans for 2000-2003 have been fulfilled: the schoolhouse has got a new roof, new windows were installed, the heating system was renewed. The appearance of the schoolrooms (teachers' room, library) has improved. The classrooms on the third floor were completed and furnished. Many classrooms were fixed up. The kitchen was reconstructed.

The tasks ahead: the completion and making use of the basement and the first floor (2003), addition to the building, repair of the facade (2004) etc.

The work environment has become much better: computers and copy machines are available, but there is still room to develop (local network). There is a renovation going on in the science class. Workshop for boys and girls' class of domestic science are being completed.

Conclusion

Eighty years is neither short nor a long time in the life of a school. Fortunately, our school has till remained there for the children and parents.

Our future dreams on the school's 80th anniversary:

- repair the schoolhouse (not done for forty years);
- need for additional building;
- need for more male and also young teachers.

We hope that there would be still teachers in the future who would feel their calling and have will to work with the students who need our help the most.